

Reuerendi Patris P. Hieremiæ Drexelii e Societate Iesu Opera omnia

Duobus nunc Voluminibus comprehensa, & libellis ante hac non editis
aucta ; Illvstrata, Indicibvs Moralibus, Locorum S. Scripturæ, Capitalium
Mysteriorum fidei, Rerum, & Concionum quouis anni tempore habendarum
; Congestis Et Compositis Methodo prorsus, alijs Auctoribus inusitata ; Sed
Theologis ...

Drexel, Jeremias

Antverpiæ, 1643

Liber Primvs.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77028](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77028)

TRIBUNAL CHRISTI.

SEV

ARCANVM AC SINGVLARE CVIVSVIS
hominis in morte IVDICIUM.

LIBER PRIMVS.

CAPVT I.

*Certum esse, in cuiusvis hominis morte arcanum,
peculiare Iudicium exerceri: seu, Red-
dendam esse rationem.*

§. I.

ICTORVM mos est, cum exte-
riores ædium parietes picturis
ornant, sub rudi velario pingere,
partim ne ducentem lineas sol
intespeller, partim etiam ne ad-
stantium oculi opus imperfectum
præmaturè censeant. Absoluta
ejusmodi pictura, velarium
crassum amouent, & summi cuique de opere jam perfe-
cto, loquendi ac iudicandi arbitrium permittunt.

Humana vita hinc pingendi modo simillima est. Plu-
rima cogitamus, plurima facimus, quæ nullus mortali-
um videt, quæque ad nullius notitiam perveniunt. Solus
& unus DEVS eorum arbiter est. Nil clausum, nil
velatum DEO est; divinis oculis parent omnia. Cum
verò ad finem deducitur vita, jamque manus amovetur
de tabulâ; tunc oppansâ prius cortina diripitur. Quod
Siracides significanter admodum his verbis expressit:
*Malitia horæ oblivionem facit luxuria magna, & in fine homi-
nis DENUDATIO OPERVM ILLIVS.* Unica, inquit, ho-
rula, delictarum & voluptatum, quæ præcesserint, om-
nium oblivionem inducet. Mortis angor gaudiorum
propterea omnium memoriam velut sponsa delebit,

*Claudius
de bello
Gotic.*

*Sap. cap. 5.
vers. 8.*

Semperque vicissim.
Gaudia præmissi cumulant, & optina dolores.

Vis horæ unius omnem præteriti lux suavitatem abo-
let: finis gaudiorum dolor. Hinc illi clamores admo-
dum sonori, sed nimium feri: *Quid nobis profuit superbiæ
aut divitiarum jactantia quid contulit nobis?* En operis
finem, sed tristem! Et in fine Denudatio operum, ho-
minis. Hæc Theologi* de die mortis, & de secreto cu-
jusvis hominis in morte Iudicio interpretantur. Atque
hinc Theologorum verbis & ore pronuntiamus: Se-
cretum in cuiusvis hominis morte Iudicium exerceri,
est de fide.

Quemadmodum verò vitrum soli objectum secreta
omnia, & penitissimas pandit rimulas: ita cum nos

* Ita Iansenius, Lirani, Paulus de Palatio in Ecclesiasticum.
Bellarminus 1. de beatitud. cap. 3. Suarez tom. 2. in partem 3. D.
Thoma disp. 52. sect. 2. Salazar in 1. 2. q. 5. art. 3. tract. 2. disp. 10.
sect. 5. Vasquez disp. 19. cap. 2. alij Theologi.

A Christo soli obijciemur, nostra omnia patefcent. Sicut Archime-
des autem Archimedes urente speculo ad solem directo dis specu-
lulum vultus
naves Marcelli combustis: ita nos nobis ipsis objecti
tanquam speculum, quod ex irati iudicis vultu flammæ
ebibet, nostra omnia conspiciemus nuda, & tabesce-
mus. Defecimus, inquit, rex David, in ira tuâ, & in furore tuo. Psal. 89.
turbati sumus. Et causam addit: *Posuisti iniquitates nostras v. 7. & 8.*
in conspectu tuo, seculum nostrum in illuminatione vultus tui.
Errores, peccata, negligentia, occulta & abscondita no-
stra omnia è Dei vultu lumen accipient, & tanquam in
pellucido vitro patebunt. Hoc Deus jam assidue mi-
natur: *Arguam te, & statuam contra faciem tuam.* Opera Psal. 49.
jam sunt peccata dum vivimus, ideo non terrent vers. 21.
nos: in fine vitæ denudabuntur, & in ordinem disposita
obijciuntur intenda ei qui patrauerit illa. *Intelligite
hec, qui obliviscimini DEVM: ne quando rapiat, & non sit vers. 22.*
qui eripiat. Huc animum advertite, hæc cogitare: Adit
profecto dies, quo abstrusissima quæque revelabuntur:
ne fidei secretis cubiculis, nec artificiosis dolis, quibus
alios capitis: capiuntur vicissim & rapiuntur, nec erit
qui eripiat. Est ergo religionis nostræ assertio, secretum Iudicium
hoc iudicium in cuiusvis hominis morte fieri. In fine particulare
hominis denudatio operum illius. est de fide.

§. II.

QVANI videntur sibi felices jam & beati? expectant Beatitudo
paululum. Mors brevi dicit, qualis hæc fuerit ante mor-
tuit incerta.
beatitudo. Monet Hebræus Sapiens: *Ante mortem ne
laudes hominem quemquam.* Eccli. 11.
vers. 30.

*Scilicet ultima semper
Expectanda dies homini est, dicitur, beatus
Ante obitum nemo, supremæque funera debet.*

Hoc ipsum Bernardus animo inscriptum retinens: Bern. ser. 5.
Quomodo, inquit, securæ laudatio, ubi nec ipsa vita securæ die festo
Illorum lauda virtutem, quorum jam certa victoria est. Illos sanctorum
devotus extolle præconis, quorum securæ potes adgaudere
coronis. omnium, post
initium.

Interrogatus olim Epaminondas, quis inter militibus Epami-
Duces videretur omnium fortissimus? ipse. an Cha- nondæ de
brias, an Iphicrates, an quis alius? Istud quidem, respon- fortissimo
dit, dum vivimus nimis quàm arduum est effari. Ulti- milium
mus vitæ dies de singulis fert sententiam. iudicium.
Plutarch. in

Ejusdem propterea animi Agesilaus, cum audiret quem- apophthegm.
piam, qui regis Persici etiamnum juvenis summam feli- gratia.
citatem miraretur, & extolleret: Eho, ait, hæc parcius.
Nam nec Priamus quidem, cum hujus esset ætatis, erat Idem in 21.
infelix. Nimirum vitæ finem expectandum censuit, qui illius.
hominis felicitatem si vera fuit, detegeret. Sapienter ergo Sophocles in
Sophocles: Nondum, inquit, appellato magnum, ante- Oedipo.
quam defunctum videris.

Scd

Ambr. 10. 1. Sed sapientius Ambrosius: Laudatio hominis, ait, non in exordio, sed in fine est. Er causam alibi apponens: Si laudari, ait, ante gubernator non potest, quam in portum navim deduxerit: quomodo laudabis hominem, priusquam in stationem mortis successerit? Et ipse sui est gubernator, & ipse vite huius iactatur profundo. Quamvis in solo est, & vidui inter naufragia. Dux ipse nisi confecto praelio non sumit lauream; nec miles arma deponit, nec stipendii mercedem adipiscitur, nisi hoste superato. Mors igitur stipendiorum plenitudo, summa mercedis, gratia missionis est.

In morte pictura nostra erit absoluta, & ideo rude velum, quod hactenus pingentes tlexerat, diripietur. In fine hominis, denudatio operum illius. In fine aperietur liber, in quo moriens homo totam vitam suam historiam, nec vel apice, nec punctulo quidem omisso cernet & perleget; bonas & malas actiones mixtim inveniet.

* Quae Vigilantius dormitans in plurimis haereticis contra garrice ausus est, ea eruditè & nervosè Hieronymus jam olim refutavit. Tarsensis Paulus velut praeco proclamat Orbi: Statutum est hominibus semel mori, post hoc autem, iudicium. Non solum universale, sed secretum ac peculiare quoque iudicium hic promulgari afferunt prisci Patres. Et illud Siracidae in testimonium laudant: Facile est coram Deo in die obitus retribuere unicuique secundum vias suas. Quid clarius? Liqueat igitur è paginis divinis singulos homines ad secretum tribunal eo die iudicari, quo eos contigerit mori.

Ita priscorum Patrum senatus loquitur. Theologiae Sol Thomas Aquinas: Praeter iudicium, inquit, quod in iustitiam hominis morte fit, finale iudicium esse oportet. Addit:

Anima separata à corpore habet statum immutabilem, & accipit suum iudicium. Eiusdem animi Joannes Damascenus: Ajunt viri divinitus illustrati, inquit, quod cum exhalamus spiritum, quasi in libro humana opera probantur. Neque Chrysostomus aliter: Praesens haec vita, inquit, rectè vivendi occasionem & opportunitatem habet; postquam verò diem tuum obieris, iudicium & poena consequitur.

Et seipsum explicans Chrysostomus: Sicut illi, ait, qui è carceribus educuntur, una cum ipsis carenis ad iudicium protrahuntur: Sic omnes anime cum hinc emigraverint, variis peccatorum carenis implicite, ad terribile illud decus Tribunal. Confessa res, & prae ipso meritis clarissima.

§. III.

Priorum omnium sententiam Augustinus luculenter confirmat. Nam ubi de Vincentio Victore agit, Petrum presbyterum his omnino verbis alloquitur: Istud rectissime & valde salubriter credit, iudicari animas cum de corporibus exierint, antequam veniant ad illud iudicium, quo eas oportet, iam reddituris corporibus, iudicari. Et dicta firmans: Quis adversus Evangelium, inquit, tantà obstinatione mentis obduravit, ut in illo paupere, qui post mortem ablatus est in sinum Abrahae, & in illo divite cuius infernus cruciatus exponitur, ista non audiat, vel audita non credat?

Hic iure proclamem: Quid amplius egemus testibus? Augustinus loco mille testium est, qui signatis tabulis, valde salubriter & rectissime credi, affirmat, iudicari animas cum de corporibus exierint. Quod ut tantò explicatius doceat, addit: Antequam veniant ad illud iudicium, quo eas oportet, iam reddituris corporibus, iudicari.

Sed antiquior Augustino Cyprianus Carthaginensis episcopus & martyr sanctissimus, Tertulliano ferè coaevus rem hanc explicatissime tradens: Quis, inquit, non omnibus viribus elaboret, ut cum Christo statim gaudeat? Clauduntur oculi in persecutionibus terrae, sed patet celum. Quanta dignitas & quanta securitas exire hinc latum? exire inter pressuras & angustias gloriosum? Claudere in momento oculos quibus homines videbantur & Mundus, & aperire eodem statim, ut Deus videatur & Christus? Tam velociter ingrandi quanta felicitas? ut terris repente subtraharis, ut in regnis caelestibus reponaris? Quod si certum post vitae lu-

Tom. I.

A Etiam mox sequi praemium; necessarium, non differri iudicium.

Sed antiquior Cypriano Tertullianus, quamvis longè obscurior, contra eum, qui secretum illud in hominis morte iudicium negat, differens: Quid amplius, inquit, vis esse mortem, confusa spe, & incertà expectatione ludentem? an vite recensum jam & ordinationem iudicii inborrentem? Præbiteri putas iudicium an incipi? precipitari an praemini? strari? Tertullianus haereticus hic oppugnans: Num anima, inquit, post egressum è corporibus incerta & ambigua de statu suo, usque in diem iudicii supremi permanent, & quod sequitur neque praemium, neque supplicium ad illud usque tempus recipiunt? Ita sanè mors meliorem hominis partem spe confusa & expectatione incertà luderet. An non ergo potius Vite recensum, seu, plenam recognitionem, & ordinationem iudicii tunc animus horret & expavescit? Neque universali iudicio illi per istud secretum quidquam demitur. Quod enim in singulos homines peculiari iudicio decernitur, illud omnibus & singulis hominibus iudicium parefaciet supremum. Quod jam non praecipitatus, nec praebatur, ut Afer loquitur, sed potius incipit & praeministratur. Quod cum Augustino & Tertulliano Ambrosius dissimilem dixit: Statutum est omnibus semel mori, & post mortem iudicabitur unusquisque juxta merita sua: ante mortem nulla est perfecta laudatio.

Et ratio id facile persuadet. Cum enim in morte, tempus bene malèque agendi sit exhaustum, par est omnino, ut unusquisque de vitae suae actionibus iudicium, quale quidem promeritus est, subeat. Cur enim istud ulterius differatur? Hac certè dilatio multum affligeret iustos, de sua salute incertos, neque hac afflictio is ad salutem quidquam prodesset. Imò probi juxta & improbi toto tempore inter mortem & supremum iudicium interfecto forent aequales, ob statum dubitationis & formidinis penum.

§. IV.

Edictis clarum est, secretum atque peculiare hoc In morte iudicium sic peragi, ut in sua unicuique morte, sententia pronuntietur, è qua intelligatur animus, quid de se futurum sit totà aeternitate.

Quando igitur tam divinae paginae, quam sancti Patres, complura Concilia, Theologi omnes affirmant, unumquemque hominum mox à morte sua praemiis vel supplicii affici, sequitur evidentissimè, prius etiam unumquemque iudicari. Hoc autem aliud non est, quam suum in aeternitate statum cognoscere.

Post hominis mortem praemia vel supplicia mox se. Mortem qui, res certa & Christianae religionis dogma est. Christo utique id è cruce pronuntiant credemus: Hodie mecum eris in Paradiso. Stephanus non tantum caelos vidit apertos, sed petiit insuper spiritum suum à Christo suscipi. Paulus cupit dissolvi, & esse cum Christo. Frustrà hoc cuperet si ad Christum ante iudicium supremum pervenire non posset. Joannes caelestium arcanorum conscius vidit beatos Martyres in caelo stolis albis amictos, & palmas in manibus eorum.

Supremo die iusti salutis suae jam certi, stabant in magna constantia adversus eos, qui se angustaverunt, & qui abstulerunt labores eorum. Hinc ad praemium à morte statim accipiendum Paulus nos erigens: Scimus, inquit, quoniam si terrestri domus nostra huius habitationis dissoluta, quod adificationem ex Deo habemus, domum non manufactam, aeternam in caelis. Nam & in hoc ingemiscimus, habitationem nostram, quae de caelo est, superinduit cupientes.

* Ergo anima corpore soluta iudicii supremi diem non expectat dormiendo, sed vel inter delicias caelestes, vel inter flammās Avernoles novum aeternumque conubium praestolatur. Quod clarissimè Tertullianus in adversarium pugnans: Salvum debet esse, inquit, in iudicio anima c. ult.

H 2

divino mihi p. 505.

divino negotium suum sine ulla prelibatione sententia: tum A
quia & carnis operienda est resurrexio, ut consortis operarum
& mercedum. Quid ergo fiet in tempore isto? dormiemus? At
enim anima nec in viventibus dormiunt, corporum enim est
somnia, quorum & ipsa mors cum speculo suo somno. Aut nihil
vis agi illis, quod universa humanitas trahitur, quod spes omnis
sequestratur? Itaque statutum est hominibus semel mori,
post hoc autem Iudicium.

CAPVT II.

Quid secretum, peculiare Iudicium, seu,
quid sit rationem reddere.

§. I.

Quadrupli
discrimi
ne ad
Iudicium
secretum
homines
ex orbe
evocantur.

Discrimine quadruplici ad Iudicium secretum ho-
mines ex Orbe hoc evocantur. I. Sunt qui senten-
tia Iudicis auditā statim transeant ad aeternam felicita-
tem. II. Sunt qui pariter statim à Iudicio rapiantur ad
aeterna supplicia. III. Sunt quos inherentes navi non-
dum expiati à conspectu Numinis abstineant. IV. De-
nique sunt quos sola inquinata noxa primigenia. His
omnibus subeundum est Iudicium peculiare ac secre-
tum. Illud autem ab universali Orbis Iudicio differt,
loco, tempore, Iudicis Majestate. Alio certe loco gens
humana omnis conveniet, seu Josaphati vallis, seu alia
pars terrae ultimo huic Tribunali sit assignanda. Sed alio
quoque tempore totum genus humanum, & alio sin-
guli homines judicabuntur. Nostrum autem nunc est nosse
hæc tempora & momenta, quæ Pater posuit in sua potestate.
Sed & supremi Iudicii apparatus longe alius erit quam
Secreti, longè major Iudicis Majestas. Tunc enim non
solum universi homines, sed etiam tam beati quam
damnati Angeli ad dexteram lavamque Iudicis sistentur,
in classes sanè diversissimas distributi. Tunc omnium
omnino hominum conscientia pendetur, velut libri
undequeque apertissimi, omnibus legendi. In arcano
Iudicio unius solum hominis conscientia patet detecta.
Quid ergo est arcanum hoc & singulare Iudicium?

Alter cap. 7.
Discrimen
inter Iudi-
cium su-
premum &
secretum.

§. II.

Hic, mi Lector, non multis te morabor, sed ut cœ-
pi hoc Caput, ita quam potero, tam dicenda con-
feram maximè ad compendium. Sed erit quod juxta
mecum summè mireris. Si Theologos interrogem de
hoc Iudicio, facilis ac prompta responsio. Homines
non Christianos miror, non interrogatos, de hoc ipso
appositè respondere.

Iob cap. 38.
vers. 36.

Gentiles
de singula-
ri cuiusvis
hominis
Iudicio dis-
seruerunt.

Platonis
de Iudicio
particulari
sensus.

Iob querit: Quis dedit Gailo intelligentiam? Non mi-
nus queri potest: Quis homini Gentilitatis tenebris
oppresso dedit scientiam? Quis ei tantum lucis infudit?
Obstupescat prorsus homines, qui nullam Christianæ
religionis disciplinam acceperunt, quos Deus sui no-
titia non afflavit, eò quacunque demum ratione pro-
gressos, ut de arcano ac singulari cuiusvis hominis Iudi-
cio perspicue ac enodate disseruerint. Num istud scien-
tia è divinis voluminibus, num è priscis Patribus, an
è solo naturæ lumine id hauserunt? Audite quid philo-
sophorum apex, quid sapiens Plato, de hoc ipso pecu-
liari Iudicio senserit. Verba tam illius, quam ceterorum
optimâ fide adnumerabo.

Plato dialogum de Rhetoricâ scripsit, cui titulum
præfixit Gorgias. Hic mentione factâ Iudiciorum, de
eo quod cuiusvis hominis mortem consequitur, ita dis-
serens: Nudi, ait, his omnibus sunt iudicandi. Sunt enim
iudicandi post obitum. Mox suam Iudici potestatem
definiens, Iudicium quoque ipsum esse nudum oportet,
mortuum videlicet, & ipso dumtaxat animo, inquit,
animum ipsum respicientem statim post insperatum cui-
usque obitum: animum, inquam, à cognatis omnibus

desertum, omnemque ornatum exterioriorem relinquen-
tem in terrâ, ut iudicium iuste procedat.

O vera hæc, verissima de nostro Iudice, Christus Do-
minus verè nudus ab omni affectu, verè iudicatus &
ipse à prælide Pontio, verè mortuus, & iudiciariam
hanc potestatem in omnes consecutus moriendo.

Pergit Plato: Cùm igitur ad iudicem pervenerunt,
Rhadamanthus * eos sistens, uniuscujusque animam in-
tuetur: cuius tamen anima illa fuerit non animadvertit.
Sed plerumque magni Persarum regis, aut alterius re-
gis, live potentis obvium animum contemplatus nihil
in eo reperit sani: sed perjuriis atque iniustitiâ quasi qui-
busdam verberibus cicatricibusque infectum, qualia
cujusque actio contraxit impressitque animo, omnia-
que oborta mendacis atque vanitate, nihilque recti
habentem, quia sine veritate fuerat educatus: Præterea
ob peccandi licentiam & petulantiam, mollè quæ la-
sciviam, & in actionibus singulis intemperantiam, in-
compolitum penitus atque turpem. Animum igitur
contemplatus sic affectum ignominiosè, rectâ in custo-
diam transmittit, ubi meritis subire pœnas oportet.
Pergit Philosophus: Convenit autem omnem, qui ab ali-
quo rectè punitur, vel ipsum fieri meliorem, utilita-
tè quæ percipere, vel ceteris exempla dare, ut alii pœ-
nas ejus conspicientes, meliores ob timorem efficiantur.
Qui verò apud Deos & homines ita dant pœnas,
ut utilitatem inde aliquam referant, hi sunt qui peccata
sanabilia commiserunt, quibus dolor cruciatibusque pro-
dest, & apud homines & apud inferos. Non enim aliter
quis potest ab iniustitiâ liberari.

Quis obsecro arcanum istud de peccatis levioribus & gra-
vioribus Platoni aperuit? Peccatum letale verè insanabile. Sed
Platonem porro loquentem audiamus.

Qui autem, inquit, extremâ iniustitiâ detinentur, ac
propter ejusmodi delicta sunt insanabiles, ex his exem-
pla sumuntur, ipsique nullam amplius utilitatem inde
reportant, utpote qui sanari non possunt: sed profunt
dumtaxat aliis per exemplum, qui eos intuentur pro-
pter flagitia maximis & terribilissimis pœnis omni tem-
pore cruciatis, tanquam exemplum monimentumque
& spectaculum apud inferos in carcere præbentes in-
iustis omnibus, qui ad ea loca descendunt.

§. III.

Quid, oro, clarius & quid magis Christianum de infero-
rum suppliciis, deque damnatorum catervis Chryso-
stomus aliquis, aut Augustinus dixerit? Sed nunc audite Reges &
intelligite, audite Principes & præfides, audite opulenti ac di-
tes, audite quicumque alii potentes, quid de vobis, vestroque vi-
tæ genere divinus Plato sentiat. Hæc illius verba sunt:

Arbitor autem in eorum numero qui solum exem-
pla tradunt, plurimos esse tyrannos, reges, potentes, ci-
vitarum gubernatores. Quippe cùm hi ob peccandi
licentiam gravissima profanissimâque peccata com-
mittant. Nihil tamen prohibet, inter hos etiam bonos
quosdam esse viros: & certè qui talis fuerit, mirificè
est colendus. Nempe arduum est, ô Callices, ingen-
tisque laude dignum, ut quis in magnâ peccandi licen-
tiâ constitutus iustam transigat vitam: paucique tales
reperiuntur.

Plerique autem, ô vir optime, potentum improbi
sunt. Quamobrem, ut dicebam, quando Rhadaman-
thus aliquem ejusmodi deprehendit, nihil aliud in ipso improbi-
novit, neque quisiā sit, neque ex quibus ortus, sed
utrum sit malus: cùmque id comperit, dimittit in
Tartarum, obsignans utrum sanabilis vel insanabilis vi-
deatur. Ille verò illic transmissus meritis subit pœnas.

Interdum verò alium intuitus animum, vel privati-
vel alicujus alterius, qui piè atque integrè vixerit:
quod quidem Philosophis * potissimum contingere ar-
bitror, rem suam agentibus, neque multis se negotiis phi-
an-
impli-

Christus
optimus
Iudex ex
sententiâ
Ethnicorū.

* Sæverus
Iudex.

Rhadama-
nthus Iudex
mortuo-
rum apud
Ethnicos.

Potentes
plerumque
improbi.

Ita sapien-
tissimus
Chryso-
stomus, qui vi-
tam piam
nominat
Philoso-
phian.

implicantibus. Applaudit huic, & transmittit ad insulas beatorum.

Obstuspeo prorsus hac talia ab homine Christiana religionis ignaro dici, scribi, imò & credi. Sed plura Plato & luculentiora conceptissimis his verbis addit:

Ego, igitur, ô Callicles, ab hujusmodi sermonibus flector, & jam confidero, quâ ratione judicii sanctissimum animum ostendere possim. Quamobrem omnes populi spernens honores, veritatemque considerans, conabor revera, quàm maximè potero, bonus vivere atque mori. Cohortor autem & ceteros omnes quantum possim. Te quoque ad hujusmodi vitam revoco atque certamen: quod equidem assero præ aliis certaminibus in hac vitâ esse homini subeundum. Quapropter & te oburgo, qui non poteris tibi ipsi opem ferre, quando de te JUDICABITUR inatâbitque sententia, quam modò dicebam.

Quid de arcano singulari Iudicio luculentius, quid magis pium aut verius dici potest? Et quæso, Christiani, non colorem ducimus, non erubescimus, cum ista legimus? Quam autem hæc seriò & oratione confirmatâ dixerit, ipse etiam Plato explicans:

Hæc, inquit, forsitan anilis quædam fabula tibi videtur, & quæ dicta sunt, contemnitis? Sed profectò nihil mirabile foret hæc spernere, si quo pacto perquirentes meliora his & veriora invenire possemus. Nunc verò vides, cum tres viri sitis, omnium qui nunc sunt Græcorum sapientissimi, non posse vos tamen ostendere, aliâ esse ratione vivendum, quàm eâ quæ illuc quoque conducere videatur.

Imò verò in tot sermonibus, cum ceteri redarguti fuerint, solus hic remanet firmus: scilicet cavendum esse, injuriam facere magis quàm pati, idque viro præ ceteris omnibus meditandum, non ut bonus quidem videatur, sed ut revera sit bonus publicè atque privatim. Si quis autem malus quodam modo fuerit, esse puniendum.

Quas ob res mihi credens, sequere me illuc, quò cum perveneris, & vivens & mortuus beatus eris. Atque permittit ut aliquis te contemnat, ut stultum, injurisque, si libet, afficiat, nève cures si ignominiosè percutiaris. Nihil enim grave patieris, si revera honestus bonisque sis, virtutemque exerceas. Hanc igitur rationem, quæ nunc nobis innotuit, tanquam ducem sequamur, ostendentem vobis, hunc optimum esse vivendi modum, ut justitiam ceterasque virtutes colentes & vivamus, & moriamur.

Quid nobis Liber de imitando Christo, religiosus ingesserit? Seipsum odisse & animi submissionem in omnibus sequi, primaria Lex Christi est: Atqui revera nemo seipsum robustius odit, nemo altius se demittit, quàm qui didicit pati, ut stultum se contemni. Quod Plato singulari huic post mortem judicio pro ludium optimum æstimavit.

Hic ego jure meritò interrogem, è quibus demum voluminibus hæc Plato sumpsit? Philosophus idololatricæ mediis ad singulare post mortem Judicium se parat, & verò etiam hortatur alios, ut idem faciant & unice hoc satagant, quâ ratione Judicii sanctissimum animum ostendere queant: certamen esse subeundum, nec auxilii quidquam sperandum, quando jam Judicium & sententia reum concluserint. Quid ergo nos Christiani? Non molliciemus Judicis sententiam, dum licet, preoccupatis jam obsequiis? Sed Platoni testes è prisca addituro.

S. IV.

Quod philosophorum Homerus, imò Deus, & princeps Academiæ Plato de singulari hominis post obitum judicio pronuntiavit, idem post illum Maro cecinit.

Nec verò hæc sine sorte data, sine iudice sedes. Quæstor Minos: urnam movet: ille silentium.

Tom. I.

* Virgili & aliorum Poetarum judicium de statu animarum post hæc vitam.

Virg. lib. 6. Æneid. pro. med.

Conciliatumque vocat, vitæque & crimina discit.

Ex:

Gnosius hæc Rhadamanthus habet durissima regna:
Castigatque, auditq; dolos, subigitq; fateri,
Quæ quis apud superos furto lætatur inani,
Distulit in seram commissis piacula mortem.

Hæc eo tantum recito, ut pateat utcumque pervulgatam prisca opinionem inhaerere, post obitum fontes supplicii affici, bene meritos præmiis ornari, & in eam rem constitutum esse examen & Judicium. Idem cecinit Papinius:

Arbitr' hos dæra versat Gorgynius urna,
Vera nimis poscens, adigiq; expromere vitas
Vique retro, & tandem penarum lucra fateri.

Statius l. 4.
Thebaidos.

Ut justissimè, quemadmodum Plato loquitur, rectèque de transmissiōe animarum judicetur. Revera quisquis ad judicium singulare ducitur, faceri cogitur quidquid per omnem vitam non solum agendo & loquendo, sed etiam cogitando deliquerit. Quæstor & Judex Christus vera nimis poscit, quæ judicandorum nullus negaverit. Et quam vis Plato de singulari hominem morientem constituto judicio dilucidissimè sit locutus, de eodem tamen non minus dilucidè Hermes Trismegistus loquitur, cujus hæc omnino sunt verba.

Cum fuerit anima à corpore facta discessio, tunc arbitrium examénque ejus transiit in summum deum, ubi monis potestatem, & isque eam cum piam justamque providerit, in sui competentibus locis manere permittet. Si autem delictorum illam maculis, vitisq; oblitam viderit, desuper ad ima deturbans procellis, turbibusq; aëris, ignis & aquæ, sæpe discordantibus tradet. Atque inter cælum & terram mundanis fluctibus in diversa semper æternis pœnis agitata raptabitur. Ubi in hoc oblit animæ æternitas, quod sit immortalis sententiâ æterno Judicio subjugata. Ergone his implicemur, cavendum, verendum, timendumque esse cognosce. Increduli enim post delicta cogentur credere non verbis sed exemplis, nec minis, sed ipsa pœnæ pœnarum.

Ecquis, obsecro, Hermeti Trismegisto hæc dictavit chæstis mandanda? Quam aptum & clarum testimonium illius privati Judicii! Mirari satis nequeo, unde hoc Ethnicis innotuerit. Neque privatum dumtaxat, sed & publicum Orbis Judicium, unâ cum præcedentibus signis describit in hunc modum.

Tenebræ præponuntur lumini, & mors vitæ melior judicabitur; nemo suspiciet cælum. Religiosus pro infano, irreligiosus putabitur prudens, furiosus fortis, pro bono habebitur pessimus. Anima enim & omnia circum eam, quibus aut mortalis nata est, aut immortalitatem se consecuturam esse præsumit, secundum quod vobis exposui, non solum vilis, sed etiam putabitur vanitas. Sed mihi credite, etiam periculum capitale constituetur in eum, qui se mentis religioni dederit. Nova constituentur jura. Lex nova, nihil sanctum, nihil religiosum, nec cælum, nec celestibus dignum audietur, aut mente credetur. Soli nocentes Angeli remanent, qui humanitati commixti ad omnia audaciæ malamiseros manu injectâ compellent ad bella, in rapinas, in fraudes, & in omnia quæ sunt animarum naturæ contraria. Hæc & talis senectus veniet Mundi, irreligio, & inordinatio, & irrationabilitas bonorum hominum. En prævia universalis iudicii signa: addit.

Cum hæc cuncta contigerint, ô Aclepi, tunc ille Dominus & pater, Deus primipotens & unus gubernator Mundi, intuens in mores factaque voluntaria voluntate suâ, quæ est Dei benignitas, vitis resistens & corruptelæ omnium errorem revocans, malignitatem omnem, vel alluvione diluens, vel igne consumens, vel morbis pestilentibus ubique per diversa loca dispersa finiens, ad antiquam faciem mundum revocabit, ut & Mundus ipse adorandus videatur, & mirandus, & tanti operis

H 3

operis effector & restitutor Deus ab omnibus qui tunc erunt, frequentibus laudum præconiis, benedictionibusque celebratur. Hæc enim Mundi genitura cunctarum reformatio rerum bonarum, & naturæ ipsius, sanctissima & religiosissima restitutio, peracto temporis cursu, quæ est, & fuit sine initio sempiterna. Voluntas etenim Dei caret initio, quæ eadem est, & ubique est sempiterna.

Voluntas
Dei est
sempiterna.

Arque ut sciremus quis Iudex nobis expectandus, quis summus ille demon, penes quem arbitrium examénque nostri meriti est:

Deus, inquit, supra verticem summi celi Consistens, ubique est, omniæque circumspicit. Non enim hominum delicta, solâ humanâ lege puniuntur. Primò enim terrena omnia quæ sunt, mortalia sunt. Nunc omniâ, etiam quæ sunt rationi corporali viventia, & à vivendo eadem corporali lege deficientia, ea omnia pro vitæ meritis aut delictis, pœnis obnoxia tantò post mortem sævioribus subjiciuntur, quantò multa forsitan fuerunt celata, dum viverent. Præsciâ enim rerum omnium divinitate reddentur, perinde ut sint pro delictorum qualitatibus pœnæ.

Contrà iusto homini in Dei religione & summâ pietatè præsidium est. Deus enim tales ab omnibus tutatur malis. Pater enim omnium est Dominus, qui solus est omnia, omnibus se libenter ostendit. Ergo vitæ, æternitatisque Deus ipse plenissimus, viventium vel vitalium quæ sunt in Mundo, sempiternus gubernator est, sanctus, incorruptus, ipsiusque vitæ dispensator æternus. Solus Deus, & merito solus, ipse in se, est à se, & circum se, totus est plenus atque perfectus, isque sua firma stabilitas est, nec aliquis impulsu, nec loco moveri potest, cum in eo sint omnia, & in omnibus ipse est solus. Deus igitur stabilis fuit, semperque est, & cum eo similiter Æternitas consistit. Mundum verò non natum, quem rectè sensibilem dicimus, intra se habens. Hujus Dei imago hic Mundus effectus est Æternitatis infiltrator. Omnium enim quæ sunt, primordium Deus est, & Æternitas. Omnia enim Deus, & à Deo omnia, & ejus voluntatis omnia. Quod totum est bonum, decens, immutabile, & prudens, & ipsi soli sensibile atque intelligibile & sine hoc nec fuit aliquid, nec est, nec erit. Omnia enim ab eo, & in ipso, & per ipsum.

Seneca Consol. ad Marcium c. ult. fine.

Romanus sapiens Annæus Seneca, de Orbis universo busto ante Judicium statuendo dilucidè pronuntians: Cum, inquit, tempus advenit, quo se mundus renovaturus exstinguat, viribus ista se suis cadent, & sidera sideribus incurrent, & omni flagrante materia, uno igne, quicquid nunc ex disposito lucet, ardebit. Nos quoque felices anima æterna sortitæ: cum Deo visum erit, iterum ista moliri.

* Apud Madagascensem Philosoph. In editione Aldi Manutii Venetijs anno 1523. mihi pag. 185. Hæc velim Joannes à Wouwer, in sua editione, anno 1606. & in sua anno 1588. Petrus Colvius, non omisissent. Eidem certe suam magis præbissent, si quæ antiquiores ipsi in lucem dederunt, illi tenebris tam longe non dormassent. Nota hic, obsecro, Lector, & arcanam Numinis vindictam obtusæ: Petrus Colvius Brugensis, quem dixi, ingenio suo rectius potuisset uti. At ille Asini auri, scriptoris parum pudica scholasticæ, ab aspro calce protulit obit. Hoc habet. Extant duo ejus epitaphia, quæ hoc ipsum optimâ fide referuntur. Vide Matthæi Raderi Martialem cum commentariis, in præfatione ad Lectorem post initium.

S. V.

Aditâ Trismegisti ac Platonis de arcano judicio sententiâ, non miror Augustinum Platoni ac Platonis tam faventem fuisse, ut dixerit: Quoniam de uno Deo, qui fecit calum ac terram, quantò melius senserunt Platonici, tantò ceteris gloriosiores illustrioresque habentur. De ipso autem Platone: Quod & me, inquit, plurimum adducit, ut penè assentiar Platonem illorum librorum expertem non fuisse. Sed undecunque ille ista didicerit, sive præcedentium eum veterum libris, sive potius, quomodo dicit Apostolus, Quia quod

August. 10. c. 1. 8. de Civit. cap. 11. mihi pag. 91.

De biblis loquitur.

notum est Dei, manifestum est in illis, Deus enim illis manifestavit. Invisibilia enim ejus à constitutione Mundi per ea quæ facta sunt, intellecta conspiciuntur.

De Platone simul & Porphyrio ejus discipulo hoc Idem l. 22. asserit: singula quædam dixerunt Plato atque Porphyrius, quæ si inter se communicare potuissent, facti essent fortasse Christiani. Quod alibi repetens: Paucis, inquit, mutatis verbis atque sententiis Christiani fierent. Ubi rem minimam commemorans: Initium, inquit, sancti Evangelii secundum Iohannem, quidam Platonici, aureis litteris conscribendum, & per omnes ecclesias in locis eminentissimis proponendum esse dicebat, Idem Aug. sicut à sancto sen. Simpliciano, qui postea Mediolanensi Ecclesiæ præfuit Episcopus, solebamur audire.

Sed ut ad lileam redeamus: Quid demum est illud, quod particulare appellatur Judicium? Theologia Christiana in hunc modum respondet: Cum homo moritur, sub ipsum mortis punctum totius vitæ suæ tam promerita, quam delicta omnia cognoscit, & simul irrevocabilem Christi Judicis sententiam audit, intelligitque quid de se Deus in omnem æternitatem decreverit, num sibi gaudendum ut amico Dei, an verò arduum ut hosti æternum? Atque hoc Judicium peculiare, arcanum nominamus, in quo quisvis hominum suum futurum statum in omnes æternitates permanfurum clarissimè cognoscit. Atque hoc est, post mortem Judicium subire, hoc rationem reddere. Dilucidè ac verè Chrysostomus: Ponamus, inquit, sæculi consummationem post viginti annos futuram, post triginta, post centum. Quid hoc ad nos? An non uniuscujusvis consummatio est vitæ suæ terminus? Nimirum cuique ultimus dies vitæ, destinatus est dies judicii & sententiæ in æternum non revocandæ.

CAPUT III.

Incertum esse annum, mensem, diem, horam secreti, peculiaris Judicii, seu, reddendæ rationis.

Evangeliorum sacra historia non docet Christum Christum Orbis Servatorem adeò frequenter sedisse, sed iter quies rare, fecisse & ambulasse. Sed quidem in monte, sed velut in scholâ Magister, ut doceret discipulos: sedit ad fontem, sed fatigatus à viâ, & ut Samaritidem expectaret, per quam plurimos sibi erat adjuncturus. Ergo rara Domini quies, itinera perpetua. Quo quidem erudit homines, viatores se meminerint esse, & eò tendere, ubi confecta via sint mansuri æternum. Proinde jam quiescendi tempus non esse, optimas horas non otiosè in hospitio frangendas. Non sedendum, sed eundum esse. Festinamus Hebr. cap. 4. ergo ingredere in illam requiem. Amodo jam dicit Spiritus, ut requiescant à laboribus suis. Apoc. c. 14. vers. 13.

De Christo Matthæus: Ambulans Iesus, inquit, juxta mare Galilee. Quid hæc ambulatorio sibi voluit? Ipsos piscatores venit piscari. Duos ex improvviso ab aquis evocavit, & sequi iussit. Mors æmulatur mortis Dominum, & obambulat hoc magnum Mundi mare, & non raro dum nos in naviculis nostris festivissimè jocamur ac ludimus, unum alterumque nominatim evocat: Veni post me. Iudex te vocat, sequere. Et continuo relictis retibus evocatio, & navi, quicquid vocatur, sequi cogitur. Tantarum vi-perium est imperiosa vocula: VENI. Honores, opes, volutates, cognati, parentes, & quicquid charum est, descrendum est.

Sed hæc Mortis evocatio longè incertissima est, non Et incerta hora, non dies, non mensis, sed nec annus quidquam certitudinis habet. Ita hæc ad Judicium evocatio temporis est incertissimi, quod jam paulò uberius exponemus.

S. I.

Idicium, de quo agimus, tam terribile neutiquam foret, si dies quo illud indicitur, paulò esset certior. At verò

Mors, Ju- At verò Judicis apparitor mors tunc plerumque vocat, cum minimè expectatur. Cum domum subit, non solet querere, quis in ea ceteris senior aut imbecillior, sed ei judicium denuntiatur, quem iudex designaverit vocandum, et si omnium sanissimus, & natu minimus sit. Plurimos sine omnibus ceremoniis ac delictis invadit, illud unum insurrexans: *Veni post me*, seu tu rationes composueris, seu distuleris, non expecto, sequere. Sat temporis tibi concessum. Neglexisti? Tibi culpam imputa. Tu jam sequere.

Morbis judicii denuntiatio. Tunc ergo ut plurimum Judicii fit denuntiatio, cum letalis morbus ingruit, cum animi deliquia iterantur, cum frigidus prorumpit sudor. De tali homine facile cogitare est; jam in via est ad iudicem, jam abit, jam in oculis habet Tribunal Christi. Cum autem incertissimum, quis ultimus & letalis sit morbus, & quamdiu is duraturus, ideo nec momento quidem securi sumus.

August. I. de Nobilissimum Augustini dictum est: *Nihil certius morte, nihil incertius hora mortis. Latet ultimus dies, ut observetur omnes dies.*

Cur Deus judicium imperatum esse vult. Idcirco autem Deus ex improviso judicium imperatum nec opinatum vult indicere, ut istud semper expectemus, & omnibus horis versemus illud animo: *Iam aderit*. Non solet dominus qui cum aliis in conclavi colloquitur, praeconare servos quâ parte horæ colloquium sit finiturus, idque ideo, ut ad omnem nutum, & ad signum vel levissimum prompti parati sint. Servorum est expectare, & vigilare.

Job cap. 14. Cunctis diebus, inquit, quibus nunc milito, expecto donec veniat immutatio mea. Vocabis me, & ego respondebo tibi.

Si liceret præfrire tempus, quo quis ad iudicem vocandus, quousque est qui seipsum non blandissimè seducens diceret: Multum superest vitæ, viginti aut triginta restant anni. Curabo igitur ut mihi bene sit: ubi cæpero vinum de fundo bibere, omni conatu res meas agam, & Christiani hominis officium insigniter explebo. Satis mature & ante finem id fecero. Quâ quidem ratione licet amici Numinis moremur, promeritorum tamen suppellectilem prorsus exiguum congereremus. Atque ita caelestem gloriam singulis diebus augendam, in ultimos dies rejiceremus.

§. II.

Et quælo quæ facies Orbis esset, si quis hominum diem ultimum prænosceret? Tæterrima quæque flagitia in infinitum cumularentur, cum neque sic quidem in officio contineri possit humana nequitia. Nec horam nec diem prænoscerimus, & nihilominus tam flagitiose vivimus, & temeritate incredibili Eternitatis ostium pulsamus. Nec crastini, nec vespere, sed nec præsentis horule certa fides est, & tamen virtuti segniter studemus. Certi funeris incertissima hora est. Hæc scimus, & tamen vitiis non valedicimus.

Certi funeris incertissima hora. Si reo jam capitis damnato, septuaginta panes proponantur in carcere, cum expresso monito, unum ex iis venenatum esse. Quam cautâ manu, quam sollicitis oculis exploraret ille singulos. Quotidie apud se dicere audiretur: Fortassis hic est, qui me vivorum numero exturbet. Neque verò hic aliud somniaret noctu, cogitaret interdiu quam mortem septuagesimo saltem die obeundam.

In carcere sumus omnes, nemo non reus; capite damnati omnes, ob Adæ furtum. Statutum est mori. Tribunal proximum est. Vitæ necisque arbiter Deus septuaginta vel octoginta panes captivis suis permittit. Quod Hebraeus vates significans: *Dies, inquit, annorum nostrorum in ipsis, septuaginta anni. Si autem in potentatibus, octoginta anni, & amplius eorum labor & dolor.*

Quam multi pane primo latitantem mortem glutiant: alii septimo aut decimo quarto pane: vigesimo

A primo aut octavo alii: Quidam quadragesimo nono, singulis aut quinquagesimo sexto, aut sexagesimo tertio. Nonnulli septuagesimo, pauci octogesimo anno venenatum panem contingunt. Quis mortalium scire potest, quo anno letalem bolum faucibus receperit.

Tu ne quaeris, scire nefas, quem mihi, quem tibi Finem Deus præscripserit. Seu plures hiemes, seu edit ultimam, ad Tribunal nos paremus quam minimum creduli postera luci; dum scribimus, dum loquimur, fugit ætas.

Omnes eodem cogimur; omnium Versatur urna: serius, ocyus Sors exitura, & nos in æternum Exilium.

Aut in caelestem patriam missura. Ergo, quisquis es Immortalia ne speres, monet annus, & ælulum Que rapit hora diem. Pulvis & umbra sumus.

B Et nemo scit nostrum quam propè versetur terminus. Fortassis dum ego hæc scribo, dum tu hæc legis, mi bone Lector, venenatum panem jam admordimus, hoc anno extinguendi? Ergo non aliud somniemus noctu, non aliud cogitemus interdiu quam vicinissimum Christi Tribunal. Jam pridem moniti sumus: *Vigilate itaque, quia nescitis diem neque horam. Ideo & vos estote parati, quia quâ nescitis hora filius hominis venturus est.* Horis omnibus & omnibus horæ patibiles rationes sunt confectæ, ut cum Judicis apparitor, ad Tribunal evocaverit, exemplo illuc cum eo properemus quod vocamus.

Secundus Philosophus vir sapiens Adriano Imperatori, quid mors esset sciscitanti, respondit: Latro hominis. Latenter ceterè, & à latere obrepit improvidis. Quod in Eternitatis Prodomo explicatum.

§. III.

A Postoli quam maxime seriâ quæstione Magistrum illum aggressi: *Dic nobis, ajunt, quando hæc erunt?* Matth. c. 24. & quod signum adventus tui? Christus velut dissimulans vers. 3. audisse quæ interrogarunt, progressus est dicendo. De multa subjunxit: *De die autem illâ & horâ nemo scit, neque ibid. v. 36. Angeli eorum, nisi solus Pater.* Hæc Domini verba Chrysostomus altius expendens, de secreti Judicii die explicat. *in 1. Thess. c. 5. hom. 9. expressit: Quemadmodum in aliis, relictis quæ propria sunt, communia curamus, ita & hic, omittentes quæ suam ipsius finem curare, communem & generalem consummationem discere volumus. Quid enim tibi cum illâ commune est? Si unum istum finem bene disposueris, nihil ab illo mali patieris. An non unusquisque consummatio est vite sue terminus? Audi Paulum dicentem: Ipsi namque exactè scitis, diem Domini ut furem in nocte, ita venturum. Addit aureus Orator, quod unice notandum: Non solum communis ille, sed & unusquisque proprius ita venit. Iste quippe illum imitatur. Est enim & iste cognatus illi. Quod cum ille simul & summum, hoc iste per partes facit.*

Idcirco sapientissimè decrevit Deus, ut non solum universalis, sed etiam secreti ac peculiaris Judicii diem nesciremus. Quod Ecclesiastes affirmat: *Nescit homo Eccles. c. 9. finem suum.* Job non immemor Judicii subito intuendi: *Nescio, inquit, quamdiu subsistam, & si post modicum tollat me factor meus.* Job cap. 32. vers. 22.

Neque solum Judicii tempus, sed & locus planè incertus est. Nescimus planè an mors Judicis apparitor (ut eum appellavimus) nos invasurus sit domi, an mediis campis, in lecto, an extra illum; aggressu lento an repentino, morbo productiore, an vi subitâ, nescimus, an gladio, an tormento bellico, scalarum præcipitio, aut regulæ illaplû, in igne aut aquis hinc ad Tribunal evocandi sumus. Nos quidem edimus, bibimus, quiescimus, dormimus; interim, ut Basilii & Gregorius loquuntur, in navi sedemus, quæ nec momento quidem consistit.

Ita divino Tribunali continuo progressu, horis singulis A propiores sumus. Subito adest Apparitor & grandi voce inlamar: Heus tu illic in illa parte navis, excende & ante iudicem compare. Hic nemini licet tergiversari. Excendendum est, & ante Iudicem comparandum. Sed forsitan Mors erga solos pauperes tam parca ceremoniarum est? cum Magnatibus utique priscè ager, & delitias faciet. Ad hostales non sic irrumper, sed impetratà prius admissione, prout mos est, tum demum iussà Iudicis, præfando largius, exponet.

Hæc nostra sunt somnia, sed prorsus inania, quibus Error est tamen subinde spei aliquid accedit sed vana. Erramus morti mori res verecundus inducere. toto calo, si Morti mores verecundos induimus. Stator Iudicis longè audacissimus, & nimis quàm inverecundus est: pauperes, divites, iuxta habet. Et illos & istos sine pompâ evocat ad Iudicium. Dum filii atque filiae Jobi salutariter epularentur, ruinâ subitâ oppressi, eodem temporis momento simul omnes iudicium subierunt.

Sisara Dux militiae & Ibofethus Saulis filius, dum B suaviter meridianur, ad iudicium evocantur: Abner & Amasa dum salutationem, osculum & amplexus parant, gladio confossi rapiuntur ad tribunal. Amnon regius juvenis, dum ad germani fratris Absalonis mensam temulentus sedet, à sicariis trucidatus eodem abripitur. Cum ipse Absalon cæli terræque medius è quercu penderet, ad subeundum iudicium, priter abstractus est.

Heli Sacerdos & Ochozias Rex præcipitatis imperiis ad reddendam rationem trahuntur. Jezabel regina dum sibi ac purpuris pingit oculos, & per fenestras prospicit, per easdem deicitur, è suo corpore convivium datura canibus. Dum Babylonius Rex Balthasar inter epulas hilaris vino, ad iudicii virgam evocatur. Ita reges & reginas tractat Iudicis Lictor: Num parceretis? Sed mittamus tam prisca.

Marcellus Pontifex Maxentii Cæsaris ævo dum in stabulo inter pecudes agit, ad supremum iudicem accitur. Martinus V. Pontifex nervorum sideratione tatus, antequam se ægrum sciret, jam mortuus suum Iudicem audivit. Casimirus II. Poloniae princeps, cum à Lucio Pontifice impetrata Floriani Martyris sacra Liplana Cracoviam intulisset, postero die in convivio solennissimo de cælitum beatitudine locutus, subito concidit, & post pauculas horas loquentem iudicem auscultavit. Theofredus Rex Hispania in suomet palatio coriacea clava à stulto interfectus, ad Christi Regis Tribunal ultimam sententiam accepit. Theodoricus Italiae & Ostrogothorum Rex, post annum regni trigesimum secundum, subito Ravennae diem suum obiit. Visigothorum Rex Alaricus, in Siciliam navigans naufragium fecit. Non multo post apud Consistentiam urbem à morte repentinâ iudici oblatum est.

Alii, Radbodus, E libello Gallic. Apophthegm. mibi p. 20. Annalium Franc. in Dagoberto circa annum Christi 708.

Dux Frisonum Ratholdus, à Wulfrano præfule Christianis sacris eruditus fonte lustrali tingendus erat, cumque jam dextrum pedem in eo lavando posuisset, retrahens alterum interrogavit, Ubinam plures è suis maioribus crederentur esse, in Tartaro, an in Paradiso? Ubi audiit, videri plures esse in Tartaro: pedem aquis subducens: Satius est, aiebat, ut plures quàm pauciores sequear. Ab hoc dicto, die tertio facto subitario raptus est ad Iudicem.

Conradus II. Imperator Italia subactâ, in Traiecto inferiore, Frisiae urbe, ipso Pentecostes solenni die, cum nihil minus cogitaret, quàm horam ultimam, excessu subito ad vitam necisque arbitrium abductus est.

Fulgosus lib. 9. c. 21. qui Duellatorum, quos dixi, cum ceteris Iudex erat constitutus.

Baptista Mirandulanus Ferrariae in duello adversarium equitem eques aggressus, territum jam in fugam verterat, cum statim ipse victor in equo nutare, exanimari & corruiere, sic sine ullo vulneris signo mortuus è singulari certamine ad Iudicium singulare translatus est. Obstupescens spectatorum coronâ: quibusdam dubitantibus, nimie ira gaudium hominem extinxisset. Hæc scripsit qui spectavit.

§. IV.

Hæc autem nequaquam esse rara, pænè quotidianis quicquidodi funibus docemur. Illa veterum non ignota sunt. Anacreon unico uvæ acino suffocatur. Simili leti genere perit Sophocles. In Æschylum calvastrium Aquila splendore calvæ delusa testudinem velut in saxum elidit & perimit. Philamon vidit alinum ficus mente paratas devorantem, mox tanto diffusus risu, ut inter cachinnos lachrymas fatales auspicatus sit. Appius Sausseus scriba è balneo reversus ovum forbet, & cum eo mortem. Aulus Pompejus & Marcus Juventius dum sacrificant, expiant. Amylius Lepidus domo egressus, pede ad postes offenso, repente corruit emortuus. Carelli morsu Balbus perimitur. Aristidem mordet mustela, & puncto temporis extinguit. Manlius Torquatus dux manum extendit ad placentam, reperit mortem. Bebius Pamphylus dum puerum interrogat de horâ diei, ante celsponsum, horam vitæ peragit supremam. Cæsar Prætor hilariter è lecto surgit, sed dum calcem induit, hominem exuit. Chilo Lacedæmonius dum filium ex Olympiacis reducem & coronatum amplectitur, inter gaudia efflat animam. Caninius Consul ipso die Consulatus, & fasces & unâ vitam deserit. Crassus orator inter declamandum in senatu è vivis decedit. Rhodiorum Legatus ubi causam apud Senatores insigniter egisset, sub egressum in limine curiæ exanimis concidit. Fabius Maximus pilum tenuem cum lacte haurit, & vivere desinit. Autolemus incendium domus evadit, & fulmine ictus interit. Medorus Valla dum mustum è cathechio trahit, dulce sed repentinum exitium bibit. Petrus Calceonius, dum ei barba raditur, ad plures ire cogitur.

Nec plebejas tantum apimas Mors impudens sic abripit, sed cum Regibus etiam & Cæsaribus eundem lufum non raro ludit, ad quos sine omni ceremoniâ irumpit. Lycurgus Rex Thracum à suis in mare præcipitatur. Mithridates Rex Ponti ævi sui miraculum morte subitâ intercipitur. Theodoricus Ostrogothorum Rex, quem modo nominavimus, improvisâ morte tollitur. Alaricus Rex Visigothorum in Siciliam navigans, fractâ navi urbem ingreditur, ubi extra omnes fluctus in lectulo subitum vitæ naufragium patitur. Andebandus Rex Anglorum nimio vino in cenâ submergitur. Grimoldus Rex Longobardorum post apertam venam transmisissis aliquot diebus jaculo columbam petit, venam rumpit, & unâ vitam effundit. Alexander Imperator naribus stillat sanguinem, & simul animam arripit. Alphonfus VIII. Rex Hispaniarum, dum in itinere considerat sub arbore, actutum ad Iudicem abducitur. Philippus Ludovici Crassi Galliarum Regis filius ex equo labitur, & in feretro componitur. Henricus Alphonfus VIII. Castellæ Regis filius, dum puer lufat cum pueris regulâ obteritur. Cardinalis Columna Neapolitanus Prorex Caroli V. ævo ficus glacie frigidatâ avidius comedit, post quas nil amplius edit.

Eadem fors adolescentes, pueros, infantes, & nostro etiam ævo involuit. Adolescens piscis spinâ, quemadmodum Tarquinius, jugulatus est. Juvenis qui promissit Religiosorum vitam intra annum se initurum, eodem die inter choreas ex vitâ emigravit. Juvenis alius dum Christi patientis personam in theatro egit, in cruce demum seriò expiravit. Drusus puer innoxio lusu sapium pomum in ætrem jecit, & ore excepit. Tandem faucibus hæsit hic bolus & occidit. Puer Thracius in Hebro flumine postquam conglaciasset, lufit, rupta glacies caput præsecuit, cadaver sub undas misit. Puer alius dum templum subit, prægrandi stirâ è recto in caput delapsâ est occisus. Hylas puer haustus aquas, urna pondere in aquas tractus & submersus est. Hyacinthus puer dum disco lufit, ab imprudente socio percussus disco, lufum & vitam finit. Puer pastoritius ignem ad arborem struxit

struxit & obdormiit, sed arbore ambusta & lapsa ob-
tritus non amplius evigilavit. Infans in utero matris
fulmine percussus lucem intrare desit antequam inci-
peret; matre tamen Martia superstiti. Hermonactes,
etiam infans; in cunis ab apicula confossus obit. Nun-
quam finis sit si pergam. Quot his ipsis annis nobilissimi
nobis paralyti repentina tacti ad tribunal protinus ab-
repti sunt? Quot homines fulmen, quot alios ruina,
quam multos aqua, quantos incendia in prætorium
Christi transmiserunt? Quot centena millia hominum
properata pestis ad judicandum Christum ablegavit?
Quot myriadas militiæ his quindecim annis plumbeæ
glandes subito in jus ambulare, & vitæ rationem red-
dere coegerunt.

De pluribus
vide Prodr-
mum cap. 1.
§. 10.

Ita mortem à vitâ determinat momentum. Tempo-
re quo minime putamus adest Judex, & de totâ pro-
nuntiat æternitate.

Quot scimus ipsi sanos ivisse cubitum, repertos mor-
tuos? quot inter colloquendum, ambulandum, pran-
dendum subito, ad peculiare hoc judicium abducti?
Res vilissima, minima, extrudit è vivis; herbula venena-
ta, piscis spinula, exigua pustula, è recto tegula, vulnus-
culum neglectum, strictior aura, intemperantior ira aut
lætitia; tulus, somnus, cibis, ipsa vitæ subsidia vitam ra-
piunt, & subito totius vitæ agitur rei.

§. V.

Sed ordine, ut videtur, inæqualis proflus & confuso
ad tribunal Christi citamur, Subinde liberis à pa-
rentibus parentatur, & qui ultimi venerunt in Orbem,
primi exeunt. Cur autem (dixeris) tam inæqualiter in
jus vocamur, per protoplastum omnes æqualiter mor-
tem meriti? Cur mors tam cæcâ nos audaciâ invadit?

Ne quæso mortem quædemonis vanis acculemus.
Moriendi poena æqualis est; levis est differentia tem-
poris. Et quid triginta vel quadraginta anni ad æterni-
tatem sint? Ordinem à morte nullum servari in homi-
nibus ad Judicium evocandis, non morti, sed Deo ad-
scribendum est, qui sic imperat fieri.

Solitus est Thomas Morus dicere: Hunc Orbem
verè non aliud nisi carcerem esse, à quo alius super
alium in jus rapitur. Quis magistratui modum consti-
tuat, quemnam captivorum diutius servare debeat in
carcere? Quis Deo legem faciat, quemnam aliis ci-
tius ad suum Tribunal evocet? Hæc Deus omnia in
numero habet, cujus providentia nec minimo tem-
poris puncto fallitur. Hanc Jobus suspiciens: Constitisti,
ait, terminos ejus qui prateriri non poterunt: Numerus men-
suræ ejus apud te est.

Deinde ipsa corporis humani constitutio sic habet,
ut ita illam durando vincat: accedit loci, æris, cibi di-
versitas, quæ omnia ad celerioem aut tardioem mor-
tem faciunt. Nos ipsi, Dei permissu, vitam longius ex-
tendendam præscindimus diversis culpis. Inobedi-
entiâ, Intemperantiâ, & Incontinentiâ vivendi spatium
decutant plurimi. Legislator è celo: Honora, inquit,
patrem tuum & matrem tuam, ut sis longævus super terram.
quam Dominus Deus tuus dabit tibi. Ab intemperantiâ &
voracitate vitam præcidi res certa. Luculentum Siraci-
dæ testimonium est. In multis escis erit infirmitas: & avi-
ditas appropinquabit usque ad cholera. Propter crapulam
multi obierunt, qui autem abstinentes est, adjiciet vitam. De
aliis canit Hebraeus psaltes: Viri sanguinem & dolosi non
dimidiabunt dies suos.

Quod autem sæpissimè homines improbi sunt lon-
gævi, citius moriantur probi, Sapiencia causam affi-
gnans: Iustus, inquit, si morte præoccupatus fuerit, in refri-
gerio erit. Senectus enim venerabilis est, non diuturna, neque
amovum numero computata. Cani autem sunt sensus homi-
nis & ætas senectutis vita immaculata. Raptus est ne malitia
nequior mutaret intellectum ejus. Non ideo sanctior aut nequior

A est, qui prior alio transit ad Judicium. Non sunt ut ali- non est qui
quoties ridet Hieronymus, à vetustate hominum estiman- prior alio
da ingenia, sed à probitate, eruditione, morum gravitate. Hiuc
Abel ante Cain judici Deo præsentatur, innocens Na- ad judicium
both lapidatur, & Achab Rex ejus vineam invadit; epist. 104.
Joannes Baptista tollitur, & Herodi longior vita indul-
getur. Quod si improbus ad judicium celerius probis
evocetur, id ideo fit, ne sua sibi augeat supplicia, & ad
ea plures secum abducatur.

Ita nullus inter evocandos servatur ordo. Incertum
est quo te loco Mors (Judicis apparitor) expectet: Ita-
que tu illam omni loco expecta. Evocatio ad Tribunal
certissima est: Ubi & quando fiat, nihil incertum. Quo
Judex voluerit die, quo momento, Mors evocabit eum
imperio. Heus homo in jus ambula, tribunal te citat;
Judici te siste. Quis unquam potuit sic evocantem
non sequi?

Quocirca cautissimè age, quisquis es, & ad rationem
reddendam te quotidie para. Nam, ut Cyprianus mo- Cyprian.
net: qualem te invenit Dominus cum vocat, talem te & ju- serm. 4. de
dicat. Nescit miles, quando aut quâ irrupendum in mortalit.
hostem: semper ergo procinctus excubet. Nescit mer-
cator, quando ventus secundior aspiraturus: Navium
igitur semper paratam, & merces in portu habeat.
Nescit viator, quando porta civitatis claudenda, aut
quantum super sit via: non igitur moretur, sed prope-
ret, & nonnunquam currat. Nescit pronuba Virgo,
quando venturus sit sponsus: Oleum igitur semper
præsto sit, & lampas ardeat.

Ecclesiastes fidelissimè monens non sine acerbo tisu: Eccles. 6. 11.
Latere ergo juvenis in adolescentiâ tuâ, inquit, & in bono sit vers. 9.
cor tuum in diebus juventutis tuæ, & amula in vis cordis
tui, & in intuitu oculorum tuorum: (hæc omnia per iro-
niam, sed addit) Et scito quod pro omnibus his adducet te
Deus in Judicium.

Sed forsitan hæc monita non magni ducimus, idcirco
Christus ipse toties vociferatur & monet: Operamini toan. cap. 9.
dum dies est; venit nox, quando nemo potest operari. Videte, vers. 4.
vigilate, & orate: nescitis enim quando tempus sit. Sicut homo Marc. 13.
qui, peregre profectus reliquit domum suam, & dedit servis suis vers. 33.
potestatem cujusque operis, & janitori præcepit ut vigilet. Vi- vers. 34.
gilate ergo (nescitis enim quando Dominus domus veniat: Sed, an mediâ nocte, an galli cantu, an mane) ne cum venerit repen-
te, inveniat vos dormientes. Quod autem vobis dico, omnibus
dico, Vigilate.

CAPUT IV.

Quis mæror, angor, terror, secretum, peculiare In-
dicium soleant præcedere; seu, quid rationem
reddidimus præcipue pertimescat.

Du blandiebatur Dalila suo Samsoni. Demum la- Dalila in-
tentibus apud se infidus & Samsonem attonso voci- fidus Sam-
ferata est: Philistum super te Samson. Et cepit abigere eum, son cap.
& à se repellere. Hic heros robustissimus priorem lulum 19.
cogitans, facili negotio evasurum se credidit. Nesciens
quod recepisset ab eo Dominus. Ita captus à Philistæis, & ca-
tenis victus in carcerem contritus est.

Idem nobis plerisque omnibus contingit. Robur no-
strum & vires suspicimus, agrotamus subinde, sed reval-
lescimus, & mortis imperium evadimus. Ita hunc lu-
dum aliquoties ludimus. Demum correpti morbo, aut
aggressu subito cincti, nos pariter ut prius evasuros cre-
dimus. Hic vita, cui fidebamus, & quæ tamdiu nobis
blandiebatur, altum inclamat: Philistum super te Sam-
son. O Samson, ô homo, qui te arbitrabaris tam robu-
stum, en ut circumdent te Philistæi ab inferis; non tu
amplius te ipsum juvare, sed nec alii poterunt; omne
robur à te recessit. Ligaberis & duceris ad Judicem.

Diximus, Reddendam esse rationem Judici. Explica-
vimus,

Moriendi
poena æ-
qualis, &
levis tem-
poris diffe-
rentia.
Mundus
nil nisi
carcer.

Job cap. 14.
vers. 5.
Vix mortis
vixit.

Exod. 6. 2.
vers. 12.

Eccle. 6. 37.
vers. 33. & 34.

Psal. 14.
vers. 14.

Sup. cap. 4.
vers. 7.
& 399.

Sædior aut
nequior

vimus, Quid sit rationem reddere, & quam incertum sit tempus rationis reddendæ. Nunc porro dicendum, qui terrores & angores iudicii istud plerumque antecedant.

§. I.

Num. c. 34.
vers. 12.

Varia est
ratio vi-
vendi.

Post egressum gentis Hebrææ ab Ægypto, Deus complura loca designans Moli: Et ad ultimum, inquit, falsissimo clauduntur mari. Hi erunt termini. Dum vivimus, in Orbem alium peregrinamur. In viâ subsistere non licet. E loco in locum assidue migramus: dies diem sequitur, horam extrudit hora. Varia quidem vendi ratio est. Sunt homines operosi & grumnosi, apud quos labor laborem, afflictio afflictionem excipit, alius iis ex alio dolor nascitur. Sunt & homines voluptuarii, apud quos è feriis feriae, convivium è convivio, voluptas ex voluptate nascitur. Sed nec istis nec illis unquam ullam interapedinem peregrinandi, nec ad momentum quidem licet facere. Et isti quidem qui voluptatibus indulgent, diu dormiunt, non tamen semper dormiunt; sæpe comedunt, largè bibunt, non tamen semper comedunt, bibuntque; crebrò ludant, deambulant, fabulantur, tripudiant, venantur, kateviunt, non tamen hæc semper faciunt; at verò semper ad mortem, & ad Iudicium tendunt. Sic & alii homines frugi non semper legunt & scribunt, non semper laborant & sudant, non semper gement & plorant, semper tamen moriuntur, atque sic ante tam illi quam isti propius atque propius tribunal accedunt. Tandem post continuum hoc iter, ad mare mortis falsissimum veniunt. Hi termini sunt omnis voluptatis, omnium laborum. Ex hoc falsissimo mari non tantum bibendum, sed submergendus in hoc viator. Hic trepidatio, lucta, palpitatio miserorum varia. Tentationes morientium quandoque multæ, ac diversæ.

In ultimo
morbo ca-
codæmon
est impo-
tunissimus.

Apos. c. 12.
vers. 12.

Idem cap. 6.
vers. 8.

Corpus
hominis
est equus
pallidus.

Tentatio-
ni turba:
1. Cibi fa-
stidium
&c.

4. Reg. c. 1.
vers. 16.

2. Memo-
ria mortis
& metus.
Eccli c. 41.
v. 1. & segg.

Esti cacodæmon vix unquam diu à tentationibus interjungat, in morbo tamen letali & ultimo importunissimus est. Pirata scilicet insidiatur navi cum ea revertitur & onusta est. Ita tunc diabolus omnia molitur, habens iram magnam, sciens quod modicum tempus habet. Nisi ergo tunc vincat, victus est æternum. Hunc hominis cum dæmone confectum Joannes depicturus: Ecce equus pallidus, ait, & qui sedebat super illum, nomen illi Mors, & Infernus sequebatur eum, & data est illi potestas super quatuor partes terre. Infernum hominis corpus, equus pallidus est, quo Mors vehitur; circa lectum infernales milites sunt in tres turbas diviti.

In turbâ primâ tentationes sunt, quæ otiri solent ex morbo. Hic cibi fastidium, somni defectus, vehemens sitis, terra somnia, molesta pharmaca, frigus aut æstus, dolores varii, & quandoque continui, qui caput, pectus, pulmones, totum corpus occupant, & ita premunt, affliguntque, ut ægrotus inde anxius, tristis, perturbatus, modò iram, modò impatientiam non dissimulans, murmurare, conqueri, & eos, quorum cura commissus est, odisse incipiat, subinde nec Deo parcat, sed velut ab eo desertissimus expostulare audeat: Cur hoc Domine? Num ego hæc merui? Tunc ille tam misericors pater sic in me favis: Quò major scilicet vitæ ac sanitatis amor est, eò plures ac graviores esse solent ejusmodi tentationes. Sanari mallet æger quam mori. Hinc subinde valetudini remedia verita quaruntur. Ita Rex Ochusias misit nuntios ad consulendum Beelzebub Deum Accaron, quasi non esset Deus in Israël. Idcirco dictum illi: De lectulo super quem ascendisti, non descendes, sed morte morieris.

§. II.

Altera tentationum turba, memoria mortis & metus. Non sine gemitu dixit Siracides: O mors, quam amara est memoria tua homini pacem habenti in substantiis suis: viro quieto, & cujus via directæ sunt in omnibus, & adhuc valenti accipere cibum. Secundus philosophorum non in-

finis prudenter dicere solebat: Mors divitum pavor, Mors di-
pauperum desiderium. Nonnunquam tamen & paupe-
res, cum Tribunal in oculis habent, nimiam mortis fe-
stinationem acculant. Memini pauperulum, qui nona-
ginta & aliquot annos superaverat, audire dicentem:
Diutius equidem vivere potuissem. Sic opulentes:
Itane, ajunt, conjugem & liberos, familiares & cogna-
tos cogor deferere? Heu facultates amplæ, non juvatis?
officia & dignitates magnæ, non succurritis? Amores
mei ubi estis? Sic Munde deseris? Hic, ut Gregorius lo-
quitur, diabolus nudus luctatur cum vestito. Hic eò
subinde tristitia increfcit, ut & Deus oblique perstrin-
gatur, qui tot pupillos constituat, bona omnia tam cito
rapiat, solatium in extremis miseris subtrahat.

Tertia tentationum turba, horror futurorum. Ab-
eundum est: quò autem, & quâ viâ? Judicandus sum, sed
num inferis, num celo assignandus? Hic adest diabolus,
& longissimam totius vitæ historiam opponit & ingerit
oculis. Velis nolis legenda est. Hic moribundus peccata
sua omnia velut in aperto volumine cernit; Conscientia
monstrat, & legentem urget: Hæc, & hæc, & hæc, &
ista, & ista, & ista etiam fecisti: Illa, & illa, & illa quoque
omissisti facienda. Jam Tribunal ferit oculos, jam comi-
nus cernitur advenire Iudex brevè adfuturus, Iudicii fa-
tellites; Mors & dæmones jam adsunt.

Horribili ac variâ lectum cinxere coronâ,

Nec spes ulla fugæ, labor ultimus opprimit ægrum:

Redde rationem, redde, redde. Ergone, inquit mori-
bundus, nil superest auxilii? Nil contra morbum reme-
dii est? Heu quid brevè visurus, quid auditurus, quid
passurus sum? Pedem referre, & ire retrò non possum:
Sic pergere, horrendum, & intolerabile: Subsistere non
permisum ulli.

Hic jam dæmon omnem movet lapidem, ut trepi-
dantem ægrum ad impatientiam, aut ad desperationem
occultam, aut certè ad pusillanimitatem pertrahat. Ita
nimbi, grando, venti, turbines, procellæ uno impetu ca-
sam luteam invadunt: si ea sit arenæ inædificata, hoc est,
remissa, molli, voluptariæ vitæ, corruiet, sin verò pia,
ferventi, religiosa, stabit, & hos impetus sustinebit.

Quâ in re moribundo sæpe idem quod Beniamitis
evenit, qui non intellexerunt, quid ex omni parte illis infla-
ret interitus. A tergo urbs capta flammis injectis arde-
bat, à fronte hostiles copiæ obvis quovis cædebant.
Ita moribundus quocumque se verat, in angustiis est:
Respicit præterita? Cernit innumera peccata: prospicit
futura? Imminentem videt Iudicem justissimum, quem
nihil larete potest. Terrores & angores undique. Ileo
non miremur sudare moribundos. Iudicii jam vicinissi-
mi horror sudorem exprimit. Optimè dixit beatus Ni-
lus: Verè terribile est mortis mysterium. Nec ferè aliam dorem ex-
ob causam, nisi ob Iudicium quod proximum est. Nam primum
plurimis facillè foret mori; sed à Iudice omniscio judi-
cari, hoc acerbum & tremendum.

Non timeo mortem, timeo quæ fata sequuntur:

dicebat non nemo.

* Job velut in extremis constitutus, jam jamque ad
Iudicem abducendus: Spoliavit me gloria mea, inquit, &
abstulit coronam de capite meo. Destruxit me undique, & per-
eo, & quasi evulsa arbori abstulit spem meam: Iratus est con-
tra me furor ejus, & sic me habuit quasi hostem suum. Simul Dei milites,
renerunt latrones ejus, & fecerunt sibi viam per me, & obse-
derunt in gyro tabernaculum meum. Fratres meos longe fecit à
me, & noti mei quasi alieni recesserunt à me. Dereliquerunt me
propinqui mei, & qui me noverant, obliti sunt mei.

§. III.

De hoc vicini Iudicii horrore ac metu appositè dici
poterit: Erit tunc tribulatio magna, qualis non fuit. Math.
Et quemadmodum Pharaon nunquam levior fuit in c. 24. v. 12.
Hebræos, quam cum abitionem molirentur, ira diabo-
lus

* Jobi sen-
tentia de
moriæm
tentatio-
nibus.
Job cap. 19.
v. 9. & segg.
Chaldaei, Sa-
bai, morbi,
dolores, squa-
lor, tabes,
vermes, &c.
† Conculca-
runt me.

lus nunquam truculentior in hominem insurgit, quam A
 Luc. cap. 11. cum eum hinc migraturum advenit. Tunc vadit & assu-
 mit septem alios spiritus iniquiores se.

Narrant de Cūnone oppidi Malburchensis domino,
 qui annis quadraginta moribus parum probatis ad
 Mundi leges vixerat, demum sub seram senectutem
 veluti resipiscens, religioni se addixit, & triennio post
 diem suum obiit. Eo tempore cacodæmon, qui homi-
 nem infederat, aperte falsus est, se unā cum quindecim
 milibus suorū (tot enim fuisse asseveravit) in morientis
 cubiculum convenisse, sed precantibus clamoribus re-
 pulsū morienti nocere non potuisse.

Deus immortalis, tantus diabolorum exercitus ani-
 mulam unicam corpore egressuram obediētia cingat?
 Quindecim millia horum ex Erebo latronum homini
 vel unico insidentur? Quō fugiat, ubi abscondat se,
 sic obsessus, sic vallatus homo? Quid is faciat cujus cor
 non perfectum fuit cum Domino Deo suo? quod in
 extremo senio Salomoni contigit. Ita fit, Deo iustissime
 permittente, quod subinde in morientibus est obser-
 vare, ut sui obliviscantur in morte, qui dum viverent,
 obliti fuerant Dei. Hinc sæpe rationis & lingue usum
 subito amittunt oppressi lacrymabili vetero. Augustinus
 testis id graviter affirmans: Percutitur, inquit, etiam
 hac animadversio, ut moriens obliviscatur sui, qui dum vi-
 veret, oblitus est Dei. Hoc certe modis omnibus laborat
 demon, ut Christi patientis memoriam crebrius laborat
 adimat, & sic ante Crucifixum Dominum velut pallium
 oppandat, ne moribundus oculos eō cum suspitiis
 emittat.

Cum Balaam vates inter vineas iter faceret asinā ve-
 hens, obvium habuit Angelum in angustiis duarum ma-
 ceriarum stantem, & stricto gladio minitantem. Pro-
 gredi conabatur Balaam, sed obstitit locus angustus,
 ubi nec ad dexteram, nec ad sinistram poterat deviare.
 Ita moribundus gemino tam huius quam alterius vitæ
 pariete clausus, & in his angustiis deprehensus strictum
 Iudicii gladium non evadet.

Tuam manum, o Deus, ait Sapientia, effigere impossibile
 est. Hinc fortissimus Eleazarus jam supplicis admotus:
 Manum Omnipotentis, inquit, nec virus, nec defunctus
 effugiam.

Christus Hierosolymis minatus: Venient dies in te,
 & circumdabunt te inimici tui vallo, & circumda-
 bunt te, & coangustabunt te undique, & ad terram proster-
 nent te, & filios tuos qui in te sunt, & non relinquent in te
 lapidei super lapidem: eō quod non cognoveris tempus visi-
 tationis tue.

Hæc Domini verba de moribundo rectissime dici
 affirmans Gregorius: Inimici, ait, sunt demones: Vallum,
 tempus elapsū, male perditum, & peccata, præsertim non-
 dum expiata. He copie circumdabunt lectum, & coangusta-
 bunt egrum, jam panē ultimis singultibus confectum. Neque
 solum improbis morientibus, sed & aliis illi e rartaro inimici
 de adsunt. Arbitratur Dionysius, neminem mori (Mattem
 Domini excipit) cui demon non appareat, idque di-
 versis habitu & formā. Gregorius Magnus se testem
 in adjungens: Ad electos quoque egredientes veniunt, inquit, &
 suum in illis, si prævaleant, requirunt.

Ejusdem prorsus animi Joannes Chrysostomus: Qui
 hominē, inquit, vincit, propter sua scelera fuerit, cum solvitur ut ad
 Iudicium produci queat, tunc maxime tremat, tunc formidat,
 quando ad Tribunal Iudicis jam appropinquat, quando ad re-
 lationem rationum jam devenit. Idcirco terribiles visiones nar-
 rare solent morituri, quarum speciem nullo modo ferentes, &
 lectulos plerumque ipsos, magno jacentes impetu concutunt, &
 torvis eos, qui adsunt, aspiciunt oculis: vel quia vi rescinditur à
 corpore reluctans anima, vel quia spirituum speciem ferre non
 possunt. Si enim terribiles intuitu homines metu concutimur,
 quid faciemus, cum minaces Angeli, & rescindentes animam
 à corpore virtutes nos invadent?

Everus Sulpitius refert Martino Turonensi Præsuli,
 viro sanctissimo cacodæmonem instantem morte
 spectabilem additisse. Cui Martinus impavidè resistens:
 Quid, inquit, adhas cruenta bestia, nihil in me fuisse re-
 peries. Hac emissā voce animam efflavit.

Macrina Virgo integerrima, Gregorii Nysseni soror
 in mortis vicinā enixè precabatur: Domine Jesu suc-
 curre, ne hostis invidus iter meum impediat.

Antonius, quod divus Athanasius de eo memorat, Athanasius in
 altā jam nocte vocem audiri monentem: Surge Anto-
 ni, exi, & vide. Surrexit Antonius, & exiit, viditque
 sublati in cælum oculis itaturā horribili gigantem, qui
 caput nubibus inferebat. Vidit etiam alatos homines,
 qui cælum peterent volando. Hos gigas ille retrahens
 elidebat in terram, aut in aquas. Quoddam tamen illo-
 rum frustra conabatur retrahere. Hic iterum audita

vox: Quod vides, expende. Cæpitque Antonius in-
 telligere, illum esse volatum animarum, quas è corpore
 jam liberatas tartareus gigas arceret cælo, quotquot
 infra ipsius prædatorias manus volarent: Quæ autem
 gigantis caput volando superarent, liberè transire ad
 stellatam domum. Quo quidem visō discrimen mo-
 rientium significabatur: siquidem eorum aliqui, sed morien-
 tium pauci, ad Beatorum sedes rectā transvolant: alii merguntur
 Orco, quos similitudines, odia, & vindictæ ardo-
 res, quos carnis sordes & libidines inquinant.

Ante annos aliquot unus è Magnatibus in Austria, Georg. Sche-
 morti jam vicinus lectum suum ab acerrimis autigis
 circumdari vidit. Qui omnes operiebantur animam
 brevi egressuram, ut eam in thermas Acherustas avehe-
 rent. Sic finit, qui sic vivunt: sic obeunt & pereunt,
 qui Iudicium non expendunt.

Narrat Climacus rem observatū dignissimam, quæ Climacus in
 cæptum sermonem plurimum dilucidet. Quidam, in-
 quit, cū Stephanus nomen, solitudinis amans com-
 plures annos in cænobio egit, ubi jejuniis & lacrymis,
 sed & ceteris virtutibus inter omnes eminuit. Ergo
 profectu ardens insigniore, ad arctius ac severius vi-
 vendi genus seipsum damnans, anachoretarum locum,
 cui Fides nomen, petiit. Hic annos aliquot arctissimo
 vitæ instituto, procul omnibus humanis solatiis per-
 egit. Nam ferè septuaginta millibus passuum ab omni
 hominum habitatione disjunctus, Deo solum & sibi
 vacavit. Denique sub extremum vitæ tempus ad prio-
 rem cellulam reversus, non diu illic fuit, & morbo
 tentari cepit. Uno ante obitum die, repente obstu-
 pescere, dextrā levāque circumspicere, & velut ratio-
 nem exigentibus respondere, cunctisque, qui adsta-
 bant audientibus, dicere: Sic revera est, sed propter hoc
 tot annis jejunavi. Subinde, non certè, ajebar, sed
 mentimini; hoc non feci. Deinde rursus: Ita verè est;
 negare non possum. Sed ingemui, sed fleui, sed pœni-
 tentiam egi, & pœnas doli. Et rursus: Ita est, verè me
 accusatis. Ad quædam, quæ illi credebantur objici, sic
 respondebat: Et quidem ad hæc quæ dicam non ha-
 beo: est ut dicitis, sed spero misericordiam. Erat pro-
 fectò, ait Climacus, spectaculum horrendum ac terri-
 ficum, invisibile illud ac rigidum Iudicium, in quo
 etiam (quod terribilius est) non facta objiciebantur,
 perinde ut facta illi solitudinis ac sanctæ quietis ama-
 tori, qui annis pænè quadraginta religiosam discipli-
 nam non sine crebris lacrymis observabat. Fuit qui de
 hoc viro graviter affirmabat, visum eum à se cum in
 eremo Leopardum è suā manu pasceret. Hic ipse ta-
 men cum adeo exactè & ad novissimum usque terun-
 cium rationes ab eo poscerentur sic finit, ut hodièque
 incertum, quis terminus, quæ sententia, quis rationum
 finis fuerit, quod Iudicium acceperit, quo locorum
 pervenerit.

Ah, Do-

Ah, Domine Jesu, quomodo ii stabant in hoc Judicio, qui magnam vitæ partem per incuriam transtulerunt, vitorum cano infixi? Non poterunt ei, ut Jobus loquitur, respondere unum pro mille. Addit de seipso: *Qui etiam si habuero quippiam iustum, non respondebo, sed meum iudicem deprecabor.*

§. V.

Quocirca nemo mortalium rationes conficiendas procastinet, nemo differat penitentiae pharmacum. Cum ultimi dolores instant, serum est prudenter se disponere. Hic ego agrotos omnes, aut eos qui gravius agrotant, interrogo: Dicite, quæso, num inter dolores vacat, sedulo precari, veniam rogare, iudicem conciliare? Hæc corpus sanum & animum tranquillum requirunt.

In morbo multum est, jam parta non amittere; inter dolores satis est, cum doloribus patienter loqui. Et quomodo is demum, qui corpus tam tenerè amavit, ut negligeret animum, ad interiora se recipiet, & animi habebit curam, in tantis corporis doloribus? Augustini vocem agnoscite: *Illic rapitur intentio mentis, ubi vis est doloris.* Fac quod faciendum est, dum sanus, dum tuus.

Psal. 6. v. 6. cs. Quoniam non est in morte qui memor sit tui.
Divino jussu proclamari Moses ad populum præcepit: *Estote parati in diem tertium.* Linque adveniat tertius dies, & mane inclaruerat: & ecce ceperunt audiri tonitrua, ac micare fulgura, & nubes densissima opprime montem, clangorque buccinæ vehementius perstrebat. Totus autem mons Sinai fumabat, eò quod descendisset Dominus Deus super eum in igne.

Tres isti dies multis adumbratione vitæ nostræ principium, medium, ac finem denotant. Hæc tota vivendi periodus est. Nasci, dolere, mori. Quivis hominum de se dicere potest: *Hodie, & cras, & tertia die consumor.*

Estote igitur parati in diem tertium. Nam die hoc ultimo audientur tonitrua, conscientia ac damnum accusationes, peccata præterita velut fulgura & fulmina terrebunt; nubes & caligo totum montem, hominem totum involvent, oculi, sed & intellectus & ratio continebrantur; aurum, ceterorumque sensuum usus deficiet. Audietur & tubæ clangor, cognatorum comploratio: sed & suos quoque tubicines jubebit canere Judex, qui moneant his ipsi vocibus: *Ad Judicium, agrote, ad Judicium: reddenda est ratio; ad Judicium.*

Eheu quis tunc non trepidet? cui non solvantur genua? Quis non angatur & æstuet? Totus mons Sinai fumabit, homo totus cubabit in angustis, & sudabit. Cupiet lecto surgere (quod præ certum mortis signum) sed vel non poterit, aut inter opitulanti manus, quod crebrum collabatur & expirabit. En montem igne fumantem, en hominem sudore gelido manantem, eò quod descendat Dominus in igne, iustissimus Judex in flammâ iustitiæ, ut quos invenerit coronâ dignos, ad coronam; quos dignos gladio, ad gladium ablegat.

Audite igitur, quotquot etiamnum vivitis, audite mortis stipendiarii, Dei jussu proclamo: Estote parati in diem tertium. Descendet Dominus in igne, & fumabit mons Sinai. Reddenda est ratio totius vitæ. Hoc Judicium à Domino omni carni. Ergo, quod Siracides monet, *Ante Judicium parate vobis iustitiam. Estote parati in diem tertium.*

CAPUT V.

Quæ causæ in hoc Iudicio ventilentur; sen, de quibus reddenda sit ratio.

Judicia Dei & hominum sunt diversa. Longè alia Dei sunt Judicia quàm hominum, nec juxta intuitum hominis Deus judicat; quantum à terrâ cælum, tantum illa sunt ab his abjuncta. Hero-

dem, obsecro, & captivum illius Joannem Baptistam aspiciat. Humanis oculis Herodes dives, potens, rex magnus videbatur, qui delitiis afflueret vir beatus, Semideus. Joannes verò vir pauper & captivus, neglectus eremicola, regium mancipium, carceris inquilinus, fors ocule reus censeri poterat.

At Christus longè aliud de Herode, aliud de Joanne tulit Judicium: Herodem appellans vulpem: *Ite, inquit, & dicite Vulpi illi. Videte, & cavete à sermone Pharisæorum, & sermone Herodis.* Joannem verò tanquam Constantiam & Penitentiam speculum laudat, Prophetam & plus quàm Prophetam, imò & Angelum vocat. Quàm hoc divertum à priori Judicium! Non enim Dominus, illa teste, secundum visionem oculorum judicat, neque secundum auditum aurium arguit. Et de seipso hic judex: *Ece, inquit, omnes anime mee sunt, ut anima patris, ita & anima filii mee est: Anima quæ peccaverit ipsa morietur.*

Divinum hoc Judicium quod ab humano longissimè, B quod infinitè divergit, adeo expavit vir ille secundum cor Dei, ut dixerit: *A Iudicio tuo timui:* Nec minùs formidans Paulus: *Nihil mihi conscius sum, inquit, sed non in hoc iustificatus sum: qui autem judicat me, Dominus est.* Ego igitur sic curro, non quasi in incertum: sic pugno, non quasi aerem verberans: sed castigo corpus meum, & in servitutem redigo.

Si timent nihil sibi consci, & castigent se tam sancti, quantò magis timendum iis, quos accusat conscientia. Præsertim cum Judex ipse monendo dicat: *Cum accipiam tempus, ego iustitias judicabo.* Et Salomon metum hunc accipiens. *Est via, inquit, quæ videtur homini recta, & novissimè ma- teria ejus ducunt ad mortem.* Quàm igitur copiosa erit materia, quæ ad hoc Judicium devolvitur, tamen homo unicus sit judicandus. Et istud est quod ordine sequitur, Quænam causarum varietas in peculiari hoc iudicio ventilanda, seu De quibus reddenda sit ratio. Quod hoc capite discutendum.

§. I.

Oconomus ille prodigus aliquanto tempore minus sui negligens, & incurius, denique apud dominum suum distamatus, serium illud audit: *Redde rationem villicationis tuæ, jam enim non poteris villicare.* Hic misero hæere aqua, hic animus fluctuare, hic obversari oculis paupertas, hic titubare lingua, membra tremere. *Ecquid faciam?* ait.

Hic ultimus decoctorum psalmus est: *Quid moliar? Timor quid agam? quid machinabor?* Ita villicus: *Quid faciam?* inquit, nunc demum sentio, cum herile premit imperium, me servum, non herum fuisse. Vereor lanè ne quod ære solvere non potero, pelle luam. Ergo in peccatore senatum coge, & dic, quid faciam? Fodere non valeo, mendicare erubesco. Dum vivimus, fodere valeamus, eleemosynis, jejuniis, aliis corporis afflictationibus; vigilando & orando mendicamus. Post mortem neutrum licebit. Tunc primum manupectus tundere, largam stipem spargere, errorum veniam rogare nimis seruum est. Fatuæ virginis obseratas fores lacrymis nullis referant; purpuratus epulo aquæ guttulam petit, non impetrat. *Iudicia Domini vera, iustificata in semetipsa.* Ergo reddere rationem. At at Domine, delicta quis intelligit? Redde rationem, quia noluisse intelligere, ut bene ageres: *Redde rationem.*

Reddam, sed spero iudicem non ipsas rimaturum medullas, ut etiam volatile verbum, curiosiore oculum, licentiorum manum, cogitationem nemini noxiam censura rigida persequatur. Reddenda tibi ratio est, usque ad novissimum quadrantem. Neque advocatum aut causidicum circumspice: tu solus rationem reddes. Siracides præmonuit: *Non dicas, à Deo abscondar, & ex summo quis mei memorabitur?* In populo magno non agnoscat. Agnosceris, nec abscondi poteris; tu solus ante soli ratio iudicem reddenda.

Serum est ad iudiciū se disponere cum ultimi instat dolores.

Exod. c. 19. v. 15. & seq.

Vita humana tribus diebus comparata. Luc. cap. 13. vers. 33.

In morbo letali.

Sinai mons fumans fulgura agnizans.

Ecclesi. cap. 4. vers. 5. Et cap. 18. vers. 19.

Judicia Dei & hominum sunt diversa. 1. Reg. c. 16. vers. 7.

Luc. cap. 13. vers. 32. & dicit Vulpi illi. Videte, & cavete à sermone Pharisæorum, & sermone Herodis. Joannem verò tanquam Constantiam & Penitentiam speculum laudat, Prophetam & plus quàm Prophetam, imò & Angelum vocat. Quàm hoc divertum à priori Judicium! Non enim Dominus, illa teste, secundum visionem oculorum judicat, neque secundum auditum aurium arguit. Et de seipso hic judex: Ece, inquit, omnes anime mee sunt, ut anima patris, ita & anima filii mee est: Anima quæ peccaverit ipsa morietur.

Divinum hoc Judicium quod ab humano longissimè, B quod infinitè divergit, adeo expavit vir ille secundum cor Dei, ut dixerit: A Iudicio tuo timui: Nec minùs formidans Paulus: Nihil mihi conscius sum, inquit, sed non in hoc iustificatus sum: qui autem judicat me, Dominus est. Ego igitur sic curro, non quasi in incertum: sic pugno, non quasi aerem verberans: sed castigo corpus meum, & in servitutem redigo.

Si timent nihil sibi consci, & castigent se tam sancti, quantò magis timendum iis, quos accusat conscientia. Præsertim cum Judex ipse monendo dicat: Cum accipiam tempus, ego iustitias judicabo. Et Salomon metum hunc accipiens. Est via, inquit, quæ videtur homini recta, & novissimè materia ejus ducunt ad mortem. Quàm igitur copiosa erit materia, quæ ad hoc Judicium devolvitur, tamen homo unicus sit judicandus. Et istud est quod ordine sequitur, Quænam causarum varietas in peculiari hoc iudicio ventilanda, seu De quibus reddenda sit ratio. Quod hoc capite discutendum.

§. I. Oconomus ille prodigus aliquanto tempore minus sui negligens, & incurius, denique apud dominum suum distamatus, serium illud audit: Redde rationem villicationis tuæ, jam enim non poteris villicare. Hic misero hæere aqua, hic animus fluctuare, hic obversari oculis paupertas, hic titubare lingua, membra tremere. Ecquid faciam? ait.

Hic ultimus decoctorum psalmus est: Quid moliar? Timor quid agam? quid machinabor? Ita villicus: Quid faciam? inquit, nunc demum sentio, cum herile premit imperium, me servum, non herum fuisse. Vereor lanè ne quod ære solvere non potero, pelle luam. Ergo in peccatore senatum coge, & dic, quid faciam? Fodere non valeo, mendicare erubesco. Dum vivimus, fodere valeamus, eleemosynis, jejuniis, aliis corporis afflictationibus; vigilando & orando mendicamus. Post mortem neutrum licebit. Tunc primum manupectus tundere, largam stipem spargere, errorum veniam rogare nimis seruum est. Fatuæ virginis obseratas fores lacrymis nullis referant; purpuratus epulo aquæ guttulam petit, non impetrat. Iudicia Domini vera, iustificata in semetipsa. Ergo reddere rationem. At at Domine, delicta quis intelligit? Redde rationem, quia noluisse intelligere, ut bene ageres: Redde rationem.

Reddam, sed spero iudicem non ipsas rimaturum medullas, ut etiam volatile verbum, curiosiore oculum, licentiorum manum, cogitationem nemini noxiam censura rigida persequatur. Reddenda tibi ratio est, usque ad novissimum quadrantem. Neque advocatum aut causidicum circumspice: tu solus rationem reddes. Siracides præmonuit: Non dicas, à Deo abscondar, & ex summo quis mei memorabitur? In populo magno non agnoscat. Agnosceris, nec abscondi poteris; tu solus ante soli ratio iudicem reddenda.

Judicem stabis. Sunt quibus mors sit, consortio hominum carere, & solum esse. Nunc pauculis quidem diebus soli cum solo Deo agere possunt aut volunt animalia nimum sociabilia. Quidquid facias:

Cecum cogeris solus iure viam.

Gal. r. 6. Non ignoras quid orbis Ecclesiae dicat: *Unusquisque onus suum portabit. Igitur opus suum probet unusquisque.* Quod Salomon confirmans: *Si sapiens fueris, ait, tribimetipsum eris: Si autem illusor, solus portabis malum.* Anima tua corpore jam soluta, illis Prophetarum vocibus seipsum deplorabit: *Ego transfigurata & captiva, ego destituta & sola. Ambulate filii, ambulate; ego enim derelicta sum sola.*

Cogita, quæso, quam durum ac difficile tibi videatur, de unico tantum anno sacerdoti vite tue rationem reddere: quid erit rationem reddere Deo, de totius vite decursu? Verum non opus hic erit memoriam fatigare, aut animum huc illuc dividere, omnia vel minima quæque in aperto erunt, modò ea sint ut Judici probentur. Job quærens: *Quid enim faciam, inquit, cum surrexerit ad iudicium Deus? & cum quaesierit, quid respondebo illi?*

Ut igitur explicare nōris quā multa & varia complectatur ratio quæ reddenda est, jam serio ac mature cogita, dum licet, has iudicem voces tibi reo ingeminare.

§. II.

Voces iudicis:

1. Redde rationem de omnibus etiam occultissimis & abditissimis cogitationibus. Jurisconsulti veteris Ulpiani scitum est: *Cogitationis penam nemo patitur.* Sic Ulpianus; sed longè aliter Christus, qui abstrusissimas etiam & subtilissimas cogitationes protrahitur est in iudicium. Res iniquissimi juris est: *Qui viderit mulierem ad concupiscendum eam, jam mæchatus est eam in corde suo.* Vale igitur Ulpiane, Salve Christe: tuis legibus vivendum est iis, qui cælum aspirant; tibi Judici reddenda ratio de latentissimis etiam cogitationibus.

2. Redde rationem de verbis dictisque omnibus, atque adeo de omni etiam otioso verbulo. Iudex ipse clarissimum hoc decretum figens: *Dico autem vobis, inquit, quoniam omne verbum otiosum, quod locuti fuerint homines, reddent rationem de eo in die iudicii.* Si verba otiosa, quāto magis turpia, obscena, obrectatoria, blasphemata, contumeliosa, maledica, perjury, quæcumque alia flagitiosa iudicium subibunt?

3. Redde rationem de actionibus factisque omnibus, & scito non solum vehementiores motus, sed ipsos etiam tuos passus singulos vigilantissime observatos. Jobus severitatem huius iudicii veritus: *Tu quidem, inquit, gressus meos dinumerasti, sed parce peccatis meis.* Idem e. 13. *Signasti quasi in sacculo delicta mea. Observasti omnes semitas meas, & vestigia pedum meorum considerasti.* Deus omnes & singulas hominum actiones observat, numerat, & velut in ephemerides & diaria sua transcribit, quæ homo à primis annis delinquit. Et hæc omnia velut sacculo clausa signantur, in iudicio protrahenda.

4. Redde rationem de exterioribus quinque sensibus, quis apud te Videndi, Odorandi, Audiendi, Gustandi, & Tangendi usus aut abusus fuerit? Num meo honori, tue carni, aut mundo & demoni hæc sentienti instrumenta adhibuisti?

5. Redde rationem de septem Misericordiæ operibus, quo animo, quoties, & in quos ea exercueris. Non nesciebas accuratissimum super his futurum in iudicio examen. Prædixi apertissime: *Quamdiu non feceris uni de minoribus his, nec mihi feceris.* Addidi clausulam & epilogum iudicii: *Et ibunt hi in supplicium æternum, iusti autem in vitam æternam.*

6. Redde rationem de septem capitalibus noxiis,

Tom. I.

A quem te in iis gessisti? Inficiari non potes occultam tuam superbiam, quæ vestii, suppellectili, habitationi, rebus tuis omnibus sese miscuit. Cor tuum insatiabile, quod pulchris sermonibus operiebas, jam patet. Quot libidinis peccata magis erubuisti fateri ad salutem, quā facere ad interitum? Quantum vindictæ, quantum irarum & invidiæ in alios clam coxisti? hoc jam tibi uni exedundum est. Ubi nunc corpus tuum, quod ita blandè ac molliter tractasti? cui sæpe velut Deo serviisti?

7. Redde rationem de meis decem præceptis; Quoties, quo modo, quā graviter ea violasti? Dixisse me sciveras: *Si vis ad vitam ingredi, serva mandata.* Et non servasti. Discipulum meum scripsisse noveras: *Hæc est charitas Dei, ut mandata eius custodiamus: & mandata eius gravia non sunt.* Et tamen ea non custodisti, quantumvis facilia factu.

8. Redde rationem de omnibus corporis, & animi, sed & fortunæ bonis. Corporis vires, animi dotes, cæteraque commissa tibi talenta quomodo collocasti? pecuniam quibus artibus acquisivisti? acquisivisti quibus studiis auxisti? auctam in quos usus expendisti? Dic, quibus exercitationibus ac curis intellectum, memoriam, voluntatem adhibuisti.

9. Redde rationem de commissio tibi munere ac officio, quā sedulo illud & quā fideliter curasti? Oeconomus, Villicus fuisti, redde jam rationem villicationis tuæ. Patremfamilias, Pastorem, Episcopum, Principem, Regem te constitui, quā curam ovium, quā subditorum habuisti? Tot tibi gubernandos tradidi, quā eos sollicitudine, quā fide gubernasti?

10. Denique rationem redde temporis bene vel male collocati: tot vitæ horas, tot menses, tot annos quomodo exegisti? Hic, o Christiani, naufragiorum scopolus ingens & horrendus est; ad quem omnium nostrum navicula si non rægantur, certè allidentur damnum passuræ. Horreo & contremisco, cum tot horas male perditas, aut certè non utiliter expensas cogito. Hæc panem nemo innocens. In aliis plerisque omnibus licet causâ non laboremus, profectò tempus longè pretiosissimum nos reos constituet. Agendum hanc causam partem paululum excutiamus.

§. III.

Sunt anni unius diei trecenti sexaginta quinque, Quot dies sunt octo mille septingentæ sexaginta horæ per annum. Si quis redeuntibus Januariis Calædis interrogetur: Dic sodes, quoniam abiire octo millia horarum supra septingentas sexaginta, quis in iis labor susceptus, quis perceptus ab iis fructus? quot horas cibo, quæ dormio, quot confabulationibus, quot otio, quot iustitiis, quot choreis, quot demum pravis actionibus contrivisti? Responde mihi: Num in Deum tam liberalis fuisti, ut è novenis panem millibus horarum, novem horulas elegeris, quibus in Christo tuo stiteris in sacro convivio, ad id toties invitatus? Dic, quæso, è tot millibus horarum, quot horas precibus, quot lectione piâ, quot sacrâ meditatione consumpsisti? Quod si vel anni unicus horas difficile est ad morales calculos revocare, quomodo de quadraginta, quinquaginta, sexaginta annorum horis rationem reddemus? Si unicus annus turbarissimam facit rationem, tot anni quā difficilè reddent, quantum turbabunt?

Obijciant hic illusores: Tam pensculatas Deus ac morosas rationes non exigit. Quis iste horarum calculus? Eâ ratione si quis sexaginta vixisset annis ubi de quingentis millibus horarum respondisset, insuper de viginti quinque millibus & sexcentis horis * respondendum foret. Quod si quis annos vite septuaginta numeraret, sexcenta horarum millia, & quod excurret, tredecim millia & ducentæ horæ † rationibus inferretur, 612200. rentur.

rentur. Deus non ita minutim numerat.

*Loets proxi-
mā signat.* Imò verò minutissima numerat. Jobum non audi-
vimus? Omnes semitas meas observasti, vestigia pedum meo-
rum considerasti, gressus meos dinumerasti. Numerat gres-
sus? ergo & horas. Vestigia pedum considerat? Ergo
& manus, & oculos, & linguam. Omnes semitas ob-
servat? Ergo etiam ad cauponam, ad choream, ad lu-
panar. Verbum otiosum, cogitationem abstrusam ju-
dicat? ergo etiam hora non relinqueretur injudicata, quā
multa cogitationum centuriæ transvolant.

Nos gravissimè nosmetipsos decipimus; cum enim
modò hanc, modò illam, modò aliam, modò etiam
plures horas sterili otiositate comburere rem nihili pu-
temus, eundem sensum Deo affingimus ignorantia mis-
erabili. Querit Hebræus Psalter: Propter quod irrita-

Psal. 9. v. 13. vit *Empius Deum?* Respondum est: Dixit enim in corde
suo, Non requirer. Deus ipse hanc nostram infaniam re-
fellens: Existimasti, ait, iniquè quid ero tui similis: arguam
te & statuam contra faciem tuam. Hec fecisti & tuacui. Vi-
de, inquit Augustinus, tempus misericordie. Quid est tacuit
Nunquid non corripuit? sed non judicavit. Quomodo enim ta-
cet, qui quotidie clamat in Scripturis, in Evangelio, in Prædi-
catoribus suis? Tacuit à supplicio, non tacuit à verbo. Et quia
tacuit Deus, id est, non vindicavit, quid sibi dixit in corde
suo peccator? Audi. Suspensus es, inquit, iniquitatem, quod
ero tibi similis, id est, parum est, quia tu talis eras, & me
talem putabas. Arguam te, & statuam te ante faciem tuam.
Tu te ponis post te, ego te ponam ante te. Omnis enim qui
non vult videre peccata sua, post dorsum se ponit, & aliorum
peccata acutè attendit; non per diligentiam, sed per inviden-
tiam; non volens sanare, sed accusare; se autem obliviscitur.
Judicium igitur te ipsum sibi ostendit.

Verum quidem est, examen illud arcanum in cuius-
vis hominis morte non multis quaestionibus & respon-
sis, non argumentis & defensionibus egebit; omnia li-
quida & aperti juris, omnia in syngraphis & perferi-
pionibus iudicis accuratissimè signata sunt. Iudicis vi-
ces Isaias agens: Ecce, inquit, scriptum est coram me, non
tacebo, sed reddam & retribuam. Tunc anima omnes ac-
tiones, dicta, cogitationes suas unico cernit intuitu,
nec poterit eorum quidquam negare conscientia undi-
que convicta. Ita pronuntiabitur sententia, totumque
hoc iudicium brevissimo tempore perageretur.

*Isa. c. 65.
v. 6.* Memor esto iraque unde excideris, & age penitentiam, &
prima opera fac. Sin autem, venio tibi, & movebo candelabrum
tuum de loco suo, nisi penitentiam egeris. Recordare,
unde excideris & fastigio divinæ gratiæ, in tot fœda
flagitia, in barathrum gehennæ. Ut scias: Non judi-
cabit te Christus secundum opinionem tuam, sed se-
cundum veritatem suam. Ab humanis divina iudicia
sunt diversissima.

*Apoc. c. 2.
v. 5.* CAPUT VI.
Quo loco, & quo tempore, arcanum, singulare
Iudicium sit futurum, seu, quando & ubi
reddenda sit ratio.

*Diogenis
merx qua:* **M**ercator mirabilis Diogenes Cynicus, Laërtio
teste, Athenas venit, & loco mercium exposuit
venalem sapientiam. Fuit ex urbis primatibus, qui voca-
to puero: I, puer, ajebat, & vide quantum sapientiæ
infitor ille stolidus pro tribus sestertiis vendat. Fecit
puer quod iussus. At Philosophus huic emptori pro
eâ pecuniâ, istud sapientiæ vendidit: In omnibus respi-
ce finem. Adeo placuit venale hoc dictum emptori, ut
illud ingentibus litteris infertibi januis ac propyleis ius-
serit.

Quod Siacides à Deo petere institit, hoc Deus à
Eccl. c. 36. quolibet nostrum exigit: Festina tempus & memento finis.
v. 10. &

A Memorare novissima tua, & in æternum non peccabis. Tot
dedit Ecclesiasticus discipulo suo præceptiones, ut is
non immerito queri potuisset, ac dicere: Quis infini-
tam hanc præceptionum congeriem memoriâ com-
prehendat? Ergo, inquit præceptor, ut lummam rem
complectar, documenta omnia conferam ad hoc com-
pendium: In omnibus operibus tuis memorare novis-
sima tua, seu brevius: Memento finis, & scito tot die-
bus, tot mensibus, tot annis neglecta non posse ra-
prim ac subito sarciri. Quod Chrysostomus dixit: Mul-
torum dierum negligentia non potest unâ horâ expleri.
Etenim quando Christus ad suum te Tribunal citave-
rit, lictorem mittet validissimum & oppidò robustum,
cui resistere non possis. Nam, ut scias, peremptoriè pro-
fus, ut Jurisconsulti loquuntur, citaberis. Quo autem
loco, quo tempore, quo die, quâ horâ, vel etiam quo
anno ad Iudicium citandus sis, nullâ scire potes saga-
citate, aut industria. Sed hoc ipsum jam explicatiustra-
demus.

§. II.

Tria possunt assignari tempora, quibus arcanum Tri-
a hoc iudicium videatur posse peragi. Primum est, pora judi-
cii. Ante mortem, cum animus etiamnum inheret
corpore. Atqui certum est, statâ lege, & tempore hoc
ordinario id fieri non posse. Nam dum animus inhabi-
ta: corpus, promerita hominis & delicta ad ultimum
deducta non sunt? Dum halitus superest, penitentia
tempus est: nondum spes omnis abscissa est. Ergo ante
mortem iudicium non exercetur. De iis quæ lege fiunt
extraordinariâ, dicemus infra.

Alterum est tempus, quod brevi mortem consequi-
tur. Ad testimonium citari potest notissimum illud de mortem.
Doctore Parisiensi, qui Anno Christiano millesimo o-
ctogesimo secundo, in æde publicâ accusatum se, judi-
catum, & damnatum coram tot testibus proclamavit.

*Job. c. 13.
v. 22.* Nam cum ipso funeris die illud Jobi caneretur in tem-
plo: Er tu responde mihi. Mortuus è sandapila se attollens,
omnibus artonitis proclamavit: Iusto Dei iudicio accusa-
tus sum. Ergo in diem posterum exequiæ dilate sunt.

Hic major accursus hominum, & expectatio grandior.
Omnia denuò ritu funebri peraguntur, verba solennia
cantantur, Er tu responde mihi. Hic iterum defunctus se
medium erigens è feretro, exclamavit: Iusto Dei iudicio
judicatus sum. Nondum liquebat quid æternus Iudex
hoc homine fieri decrevisset. Expectandus ergo & ter-
tius dies. Jamque multò maximus fuit civium affluxus,
non sine spe ac formidine spectaculi futuri. Ita insta-
rantur exequiæ, reperuntur illa: Er tu responde mihi. Hic
denuò cadaver è capulo surrectum voce horribili suc-
clamavit: Iusto Dei iudicio damnatus sum. Tot ea res te-
stes habuit quot auditores & spectatores. Hos dam-
nati hominis clamores Bruno altius in animum demit-
tens, cogitabat secum ipse, si sic vita hominum est, qui
sapit, mature sibi Iudicem delinit. Ita cum aliis sex fo-
cis secessit, aliam vivendi rationem ingressurus, illud
Domini apud animum suum memorans: Tunc qui in
Iudæa sunt fugiant in montes. Fugit ut ei soli se probaret
vividus, cui ut Iudici sistendus esset defunctus. His affi-
nia recensent Leontius Cyprius, & Cyrillus Alexan-
drinus Præsul.

Enimverò iudicium, de quo loquimur, differri
post mortem non solet, quod quis forsân ex iis quæ
narrata sunt, posse deduci credat. Nec alla differen-
di iudicii causa est. Nam Iudex non eget testibus, non
deliberatione, aut consultatione ullâ. Ego sum Iudex & Hier. c. 29.
testis dicit Dominus. v. 23.

Tertium ergo superest tempus, quo singulare judi-
cium exercetur, & est ipsum Mortis momentum. Siqui-
dem quamprimum anima corpus deserit, sententiam
Iudex pronuntiat, ita quidem ut anima statim sub il-
lud tem-

lud mortis tempus intelligat, an beata sit aeternum, an damnata? Atque hoc Judicis decretum spiritus jam corpore liber melius capit, quam reorum ullus acta sua infamia, quæ populo publicè preleguntur.

Judicium arcanum brevissimo tempore peragitur.
Ita judicium hoc arcanum tempore brevissimo peragitur, eo scilicet, quod inter mortem, & alteram novamque vitam est medium. Hinc caelestis iudex adventum suum fulguri & furi comparat, jubetque in omnem horam, in omneimò momentum esse paratos, & stare in procinctu. Neque huic temporis brevitati obstat discutiendarum rerum varietas & multitudo. In ultimo namque universali Iudicio omnium omnino mortalium causæ discutiuntur exactissime, id tamen tempore fieri non longo; a quanto magis servabitur in hoc secreto Tribunal? Si quid rerum gestarum in contrarium afferatur, id non tam ipsum Iudicium, quam trepidantis conscientia angustias, aut graves cum demonibus luctas, aut prævias eius Iudicii ceremonias vel picturas nobis repræsentat. Vult nimirum Iudex hunc vitæ pavendum epilogum vel ipsis oculis ingerere. Hinc nonnunquam judicalem hanc actionem in morituris velut in tabulâ depingit, spectatoribus, si velint, utilissimâ communitio ne.

a Seb. Barradius putat diem suum Iudicio universali censurandum, Tom. 3. Concord. Evang. miki p. 609.
E dictis sequitur, animas damnatorum, antequam ad inferos devehantur, jam pœnis Avernalis cruciari: Animas contra Beatorum, antequam ad cælum perveniant, jam Dei aspectu & delitiis caelestibus perfundi. Prius enim judicantur, quam in ad Inferos, istæ ad cælum perducantur. Nam vel in ignem abripi, aut in paradysum deportari executio est iudicii.

§. II.

Judicii locus.
Quod ad hujus iudicii locum attinet, Theologi vocum concordia dicitur istius iudicii sedem illic esse, ubi quisque moritur. Ita omnino ubi corpus à morte sternitur, ibi à iudice animus judicatur. Ita idem & mortis & iudicii locus est. Cum enim iudex non homo solum sed & Deus sit, ubique locorum præsens est; ubi mortuus cadit, ibi tribunal figit; in cubiculo, in viâ, in campo, terrâ, marique. Cum autem nemo sciat, ubi suum quisque prætorium sit reperiendus, omnia ei loca videri possunt suspecta.

Quoniam verò mors v. plurimum in cubiculo, seu conclavi & in lecto nos invadit, ferit, confodit, traditque iudici, utilissimum prorsus erit, si domi suæ, in suo quisque cubiculo, Tribunal sibi cogitatione fabricetur, seipsum sit exhortando: En hic mecum in me Iudex sedebit, hic tutelaris Angelus, hic accusator diabolus stabit, hic ego jacens & prostratus sententiam irrevocabilem excipiam; hic judicabor, hic ego intelligam inter quos Aternitate totâ victurus sum. Quocirca quotidie (sic statuo) Tribunal hoc mihi maxque causæ constructum studiosissime contemplantur: ne unquam iudicii hujus immemor, in vitia deflectam, rationes meas implicem, ad Iudicem imparatus veniam, iniquâ causâ laborem.

Hoc demum est piè vivere, hæc maturè prævidere. Tunc verò præcipue iudicium hoc in animo validissime imprimere conducit, cum cecodemon impuras ac libidinosas cogitationes suggerit, cum ira aut invidia facies admovet, cum ad vindictam stimulos subdit. Eò nos Ecclesiastes (quod sæpius inculcandum) non sine acerba ironiâ impellens: Letare ergo juvenis, inquit, in adolescentiâ tuâ, & in bono sit cor tuum in diebus iuventutis tue, & ambula in viis cordis tui, & in intuitu oculorum tuorum: & scito quid pro his omnibus adducet te Deus in iudicium.

Tom. 1. h. 10. p. 4. præcipue iudicium miki p. 613.
Hic Chrysostomus consilium saluberrimum subjiciens: Post cenam, inquit, quando vis dormitur, quando estis decubaturi, & nullo præsentente multa quies & silentiū est, ex-
Tom. 1.
ana iudicium tue conscientia, ab ipsâ rationes exige, & qua

A interdiu mala cepisti consilia, vel dolos construens, vel propin-
quum circumveniens, vel prava desideria suscipiens, ea cum in illius quietis tempore, in medium adduxeris, & improbis illis cogitationibus conscientiam iudicem dederis, eas sordida & dilania, & de eis penam sume, occide cogitationem que peccavit. Hæc fiant singulis diebus, nec prius dormieris, & homo, quam mente versaveris, que à te interdum perpetrata sunt: & die sequenti eris omnino tardior ad ea ipsa rursus aggredienda. Et quod facis in pecuniâ, nec finis ut duo dies prætereant, quin cum famulo rationem ineas, ne confusionem inducat obliquo, hoc etiam fac in actionibus. Singulis diebus vespere ab animâ rationem exige, & cogitationem qua peccavit, condemna eam, veluti in ligno suspende, & torque, & iube ne amplius ea aggrediatur. Ne tantum itaque bonum neglexerimus. Qui hoc enim hic iudicium statuerit, acerbis illis pœnis non dabit.

Ita liquere censeo, quod arcani iudicii tempus sit, & quis locus. Nunc porro videndum, an Christus has temporis ordinatissimas leges non subinde mutaverit, & quam ob causam.

§. III.

Criforii nobilis, & tam virtuosus, quam numerorum dives, mors horrenda.
Beato Gregorio ex fide narrante Crisoforus homo nobilis, & tam virtuosus, quam numerorum dives, tam avaritiæ quam libidinis & arrogantie sordibus mersus, diu felix, diu sanus, dum morbo tentari cepit, & ita sensim deductus ad extrema. Sub ultimam vitæ horulam vidit viros aterrimos, qui formidabili coronâ morientis lectulum sepebant, evoluturam animam ad inferos abrepuri. Hic miser expalescere, circumspicere, contremiscere, totis artibus ludare, & filium suum nomine Maximum altâ voce inclamare. *Maxime curre.* Mox adest filius, qui turbatus ac lugens, ceteram quoque familiam convocat. Præter moribundum tamen, nemo Avernales Æthiops vidit. Satis autem pallor & tremor ægroti testabatur, qui hospites non vocati advenissent. Nam ager ne terribilissimas larvas ex Orco congeretur adspicere, modò huc, modò illuc in lectulo corpus volutabat, miserum se torquens in omnem partem. Quocumque autem se vertisset Crisoforus, illic oppositos cernebat ex antris stygiis lœones. Quid faceret obfusione tam arctâ cinctus, quò moliretur effugium, cujus opem imploraret? Dei? Itaquebatur tam graviter offensus. Conscientia? Adversabatur toties vulnerata. Cælum aut Angelorum? Non audiebant, non audiri sæpius, & contempti. Familiae ac cognatorum? Frustra. Serum est auxilium humanum, cum mors jam evocat ad Iudicium. Ita Crisoforus undique & undique angustis circumfusus, quantâ potuit voce succlamavit, Inducias vel usque mane, inducias. Nemo audiit, nemo juvit, inducias concessit nemo. Nam inter illas ipsas voces expiravit.

Hæc induciarum petitio, mi Crisori non mala, sed nimis fera fuit. Ante Iudicium paranda est iustitia. *Constat autem, inquit Gregorius, quia pro nobis ista, non pro se Lib. 4. dial. viderit, & ejus visio nobis proficiat, quos adhuc divina patientia longanimiter expectat. Nam illi terros spiritus ante mortem vidisse, & inducias petisse quid profuit, quæ eadem inducias quas petit, non accepit.*

Jam enarrata venerabilis Bedæ confirmans: Novi ego ipse fratrem, ait, quem utinam non nōssem, cujus & nomen si expediret, dicerem. Hic in cœnobio nobili corruptis fuit moribus. Eam ob rem à majoribus, imò & à sociis strenuè monebatur. At ille quo cæperat pede progressus ad frugem se non correxit. Tolerabatur tamen, nam tantò melior erat artificio quantò moribus deterior. Ebrietas & vitia ebrietatem comitari solita ei familiaria fuerunt. Hinc officinam suam fabrillem magis, quam templū, quam precesiones, & psalmos curabat. Unde in eum dici poterat tunc notum cœnobii verbū: Qui templum fugit, infernū querit. Corruptus demum letali

letali morbo, extremae lineae ad motus est. Angebat hominem non tam mors, quam iudicium & reddenda ratio, jamque sociis lectulo circumfusus eger mortissimus & desperationis plenus. Video, aiebat, hians barathrum, video in flammis Caipham & ceteros Christi parricidas; juxta hos proximam mihi paratam sedem video. Cohorruerunt ad audita qui aderant, & poenitentiam aegro persuadere laborarunt. At ille jam expes: Non est amplius, aiebat, tempus mutande vitae: Iudicium meum jam esse completum animadverto. Dixit & exhalavit, sine omni sacramentorum munimine. Cadaver hominis ad ultimum cœnobii locum affectum est, nec ullae pro eo preces sunt fuisse.

O quantum est, inquit Beda, morientium discrimen! Stephanus mortem obiturus vidit caelos apertos. At homo ille infelix morte imminente vidit apertos Inferos. Contigit hoc nuper in provincia Berniciorum, & magna illico fama surrexit.

§ IV.

Hæc talia Deus permittit sæpius, permittitque fieri, non quod homo iudicandus ante mortem sententiæ feratur decretoria, sed ideo, vel quia moribundus, dum valebat, divina curæ non habebat, ita merito demonibus, quos audiebat, exagitandus variè permittitur; vel quia Deus providet non emendandum, ideo & deserit illum, ab illo jam pridem desertus; vel certe in eorum fit gratiam, qui morituro adsunt, ut cum talia legerint, audierint, viderint, arcanum hoc iudicium tanto altius animo insculpant.

Sunt anni
36. circiter.

Adde quod ante annos non adeo multos nostris oculis spectatum est. Vir doctus, noti ac magni nominis (nomen silemus studio) & ad mundi leges examulim factus, plurima scivit, viditque, experientia multæ: atque si corpus speciosum, procerus, vegetus, decoro aspectu, ætate virili florentissimus, frequens in aulis, optimaribus charus, linguarum non rudis, peritis Juris, magnæ auctoritatis. Annos pauculos in conjugio egit, & ad extrema deductus est. Hic se se Catholicum professus non omisit ante Iudicium interrogare seipsum, & parare Justitiam, scitque quod hominem Christianum eo tempore decebat. Sed paullo antequam ageret animam, jacuit immotus, & subito diductos oculos levavit, proinde si quis ei dixisset: Attende jam, quæ tibi prelegentur.

In Imperii civitatibus moris est, ut cum reus ad supplicium victus producat, prius sistatur in foro, ut ipsent inter dentam plebem audiat acta sua recitari. Hic præco editum locum occupans, & silentium indicens, sic incipit: Qui præfens hic adstat, Leopardus Mercurius, captus & ligatus, sexages majoris momenti furta commisit. Quapropter sententiâ Curia, sicâ manu in paribulum attollatur, finiatque vitam laqueo. Hic reus plerumque auribus arrectis stare, & attendere quid publicè prælegatur. Non aliter ille, quem dixi, moribundus aliquantisper oculis hiantibus jacuit, velut acutissime auscultans, quid prælegeretur: dein oculos submittens sine ullâ ulterius voce cœpit agere animam. Ita finit. Quid ei prælectum sit, nostrum non est scire. Salvet unusquisque animam suam, & ad audiendam sententiam maturè se comparet.

Hierem. c. 1
v. 45.

Zach. c. 2.
v. 1.

Zacharias vates: Levavi, ait, oculos meos, & vidi; & ecce vir, & in manu ejus funiculus mensuræ. Levemus oculos & suspiciamus; en venit vir, iudex orbis, dicta & facta, sed & ipsas cogitationes ad legis suæ lineam examinaturus. Nunc obsecro, vigilemus & quotidie rectissimam illam lineam omnibus actionibus nostris applicemus. Non satis est bene incipere, sed bene finire. Nihil magis ferium esse potest, quam de suo capite causam dicere.

August. in
psal. 51. mi-
hi pag. 105.

Hic Augustinus adest, & veterum excursions: Cum

A venerit iudicii tempus, inquit, correctionis locus non erit, sed In iudicio tantum damnationis: Et erit ibi poenitentia sed instructio, est instructio. quia sera. Hodie hortatur te, ne iudicet te: & qui iudex tuus futurus est, ipse est hodie advocatus tuus.

Cum Syria Rex Benadad infelicissime pugnasset centum millibus suorum cæsis, ipse vix vitam fugâ servans. 3. Reg. c. 20. v. 31.

latebras quesivit. Ad quem famuli fugæ socii: Ecce, inquit, audimus quod Reges domus Israël clementes sint: ponamus itaque saccos in lumbis nostris, & funiculos in capitibus nostris, & egrediemur ad regem Israël: forsitan salvabit animas nostras. Quod si asserunt, fecerunt. Consilium optimum, nobis etiam profuturum. Maturè igitur stringamus lumbos facis continentia, induamus collum laqueis poenitentia, & pro se quisque clamet: Vivat, oro te, anima mea. Miserebitur nostri, ne diffidamus, Rex Israël, & animas nostras in iudicio servabit. Qui mite caput iudicium, ante iudicium sibi iudicem devinciat.

B

CAPUT VII.

Quis in arcano hoc Iudicio sit Iudex, seu Cui reddenda sit ratio?

Non multis eger hæc quaestio. Afferimus & proclamamus Orbi: Dominus Jesus, humanæ gentis Servator Christus, hic unus & solus Iudex est in omnes omnino homines. Eleganter olim cecinit Prudentius:

Hic testis, hic est arbiter,
Hic inceptor quidquid est,
Humana quod mens concipit,
Hunc nemo fallit iudicem.

Hunc ipsum Iudicem velut digito monstrans Augustinus: Ille, inquit, qui stetit ante iudicem, ille qui alas accipit, ille qui flagellatus est, ille qui conspuus est, ille qui spiritus coronatus est, ille qui colaphis casus est, ille qui in ligno suspensus est, ille cui pendenti in ligno insultatum est, ille qui in cruce mortuus est, ille qui lanceâ percussus est, ille qui sepultus est, ille ipse omnium hominum Iudex est. In cuius manu tota anima omnis viventis & spiritus universæ carnis hominis. Nihil in hoc dubii aut controversiæ, quod sacris paginis jam confirmamus, & ad ea, quæ dubia videri possunt, respondemus.

§. I.

Dominum Jesum reparatorem Orbis, vivorum Christum ac mortuorum omnium esse Iudicem sacra volumina explicatissime testantur: Princeps Apostolorum Petrus Cornelium Ceterionem in urbe Cæsareæ Christianis sacris imbuens, cum de Christo redivivo verba faceret: Ipse est, inquit, qui constitutus est à Deo Iudex vivorum & mortuorum. Huic omnes Propheta testimonium perhibent.

Athanasius suis verbis subsecutus: Venturus est, inquit, iudicare vivos & mortuos: Ad cuius adventum omnes homines resurgere habent cum corporibus suis, & reddituri sunt de factis propriis rationem. De eodem hoc Iudice Mathæus: Cum, inquit, venerit Filius hominis in maiestate sua, & omnes Angeli cum eo, tunc sedebit super sedem maiestatis suæ: & congregabuntur ante eum omnes gentes, & separabit eos ab invicem, sicut pastor segregat oves ab hœdīs, & statuet quidem oves à dextris suis, hœdōs autem à sinistris. De eodem Marcus: Videbunt, inquit, filium hominis venientem in nubibus cali, cum virtute multâ & gloriâ. Eadem & beati Lucæ verba sunt: Tunc videbunt filium hominis venientem cum potestate magnâ, & maiestate.

De eodem hoc Iudice Paulus: Omnes nos, inquit, manifestari oportet ante Tribunal Christi, ut referat unusquisque que proprii corporis prout gessit, sive bonum sive malum.

Res

Tribunal Christi Liber I. Cap. VII.

101

Res liquida propterea & nimis quam certa. Verum hi testes de universali Orbis iudicio loquuntur, in quo Christum Iudicem futurum asserunt. Sed nam etiam Iudex est in singulari hoc iudicio? Est omnino hic idem ipse Iudex. Dilucidè Joannes: Neque enim, inquit, Pater iudicat quemquam: sed omne iudicium dedit Filio, ut omnes honorificent Filium, sicut honorificant Patrem. Ita omne iudicium tam universale quam singulare à Patre commissum est Filio. Filius tam potestatem quam scientiam iudicandi habet. Filio jus gladii commissum est. Nam ipse de sua potestate: Data, inquit, est mihi omnis potestas in celo & in terra. Idem affirmat Joannes: Quia omnia dedit ei Pater in manus. Et Patrem ipsum alloquens: Sicut, ait, dedisti ei potestatem omnis carnis. Idem asserit Daniel: Dedit ei potestatem, & honorem & regnum. Ideo in vestimento & in femore ipsius scriptum: Rex regum, & Dominus dominantium. Potestas ergo iudicandi Filio est tradita.

Nec scientia deest: nam omnes tam hominum, quam Angelorum cogitationes inspicit Christus, videtque non solum res creatas, sed eas etiam omnes quæ quoquo modo creati aut esse possent.

Principis Theologi Thomæ Aquinatis verba sunt: Anima Christi omnia novit in Verbo propriè, quæ quocunque modo sunt, fuerunt vel erunt. Apud ipsum est sapientia & fortitudo; ipse habet consilium & intelligentiam. Hanc infinitam Christi sapientiam ac scientiam Bernardus pulchre adumbrat his verbis: Non minus habuit sapientia, vel potius, non minus fuit Sapientia Iesus conceptus, quam natus parvus vel magnus. Sive ergo latens in utero, sive vagiens in præsepio, sive iam grandiusculus interrogans Doctores in templo, sive iam perfecta ætatis docens in populo, æquè perfectio plenius fuit Spiritu sancto. At verò puer quando volebat, & quibus volebat sapiens apparebat; quando & quibus volebat, sapientior; quando & quibus volebat, sapientissimus: quamquam in se nunquam esset nisi sapientissimus.

Cum ergo Christus & potestatem & scientiam iudicandi habeat, jus gladii, seu iurisdictionem in omnes homines iudicandos iure meritissimo exercet. Sequitur omnino iudicaria Christi potestas naturam humanam in tali, ut scholæ loquuntur, hypostasi, quatenus nimirum Christus, homo Deus est. Hic dubius seu questionculis aliquot respondendum.

§. II.

Questiuncula I. Quis igitur Iudex fuit ante mille & sexcentos & plures annos, quis ab Orbis incunabulis? Ille ipse qui in apostatas angelos sententiam tulit, eosque ad æternos rogos damnavit, qui & angelis perfectantibus jus dixit, quibus celestem gloriâ adjudicavit, Deus Optimus Maximus. Priusquam filius Dei hominem indueret, Christus non fuit, & quod sequitur, iudicio præsidere, causas definire, sententiam dicere, supplicia vel præmia decernere non potuit. Factus est in tempore homo, qui ab æterno erat Deus, à quo constitutus est Iudex.

Omnes quidem quotquot ab Orbe condito Dei amici, & gratiæ divinæ compotes fuerunt, ob Christi venturi promerita, in eo dignitatis gradu collocati sunt, non tamen à Christo iudicati sunt. Nam Christus iudicium hoc sceptrum suo sanguine, toleratis cruciatus, animâ datâ promeruit. Ita jus gladii tunc exercere cepit, cum vitam clausit. Moriendum factus est Iudex tam vivorum quam mortuorum.

Quocirca non ii solum qui jam post Christi mortem recipiuntur celo, sed & ii omnes qui in lege præcâ recepti sunt Abrahæ sinu, Servatori Christo id totum in acceptis referant. Sic in Hebræâ curiâ vociferatur Petrus: Non est in alio aliquo salus. Nec enim aliud nomen est in quo oportet nos salvos fieri.

Questiuncula II. Num Christus descendat è celo

Tom. I.

Ad hoc iudicium, an verò iudicandi homines eveharunt in celum? Neutrum necessarium. Nam Iudex non homo solum, sed & Deus est, qui nunquam locorum non præsens est. Non nescio Augustinum dicere: Cum Lib. de Trinitate anima separatur à corpore, veniunt angeli ut perducant illam ad Tribunal iudicii. Ajo hominem iudicandum non potius deduci ab Angelis ad Tribunal, quam Iudici: lata verò sententia, tum verò ab Angelis anima è loco iudicii evehitur ad celum, vel à diabolis abripitur in tartarum: Atque hoc voluisse Augustinum, & si qui alii similiter locuti, satis compertum est.

Questiuncula III. Num animæ suum Iudicem videant audiuntque? Diverse hic opiniones. Innocentius existimat sub arcanti iudicii tempore hominibus tam probis quam improbis Christum crucifixum aspectabilem obversari. Auctoris verba sunt hæc: Videretiam tam bonus quam malus, antequam egrediatur anima tempore mortis de corpore, Christum in cruce positum. Malas videt sibi ad confusionem ut erubescat se non esse redemptum sanguine Christi, suâ culpâ exigente. Unde de malis dicitur in Evangelio: Videbunt in quem transixerunt. Quod intelligitur de adventu Christi ad iudicium, & de adventu ejus ad diem mortis cuiuslibet hominis. Bonus verò videt ad exultationem. Et hoc habemus ex verbis Apostoli, qui ait: Vtique in adventum Domini nostri Iesu Christi, id est, ad diem mortis, quando appareat tam bonis quam malis Christus in cruce positus, & ipse Christus de Joanne Evangelistâ ait: Sic enim volo manere donec veniam, dum scilicet veniam ad obitum ejus.

Opinio pia, & quæ non videatur ex toto refellenda, cum incredibile non sit, à multis in obitu Christum cum cruce conspici, aut solatio, aut terrori.

Nos cum Theologis arbitramur, ab uniuscujusque hominis animâ videri Christum Iudicem, & audiri. Videri quidem non corporis oculis, quos animo non habet, sed intellectus. Audiri autem eo modo quo videtur. Nec obstat Christum in celo exultare, & ibi esse animam ubi collapsum ejus turgurium corpus est. Nam uti spiritualis auditio præsentiam loquentis non exigit, ita nec talis visio, cum coram adesse vult, qui videndus est. Quemadmodum ea quæ terra profundissime abdit, quæque celum ab oculis remotissima tegit, animo contemplantur, ita spiritus corpore liber à se distans, audiatque. Sic anima suum Iudicem talem loquens, & sententiam in se prolatam percipit. At verò a te mortem Christi Domini animarum nulla Deum Iudicem videre potuit.

Sed quæras etiamnum, quæ formâ Christus Iudex spectandum præbet? Consent Theologi, Christum Iudicem ab unoquoque spectari eâ omnino formâ, quam discipulis exhibuit cum in celum ascendit, quam in celo retinet, quamque etiam supremo Mundi die, cum de celo ad iudicia descendet, toti humanæ genti spectandam dabit. Hanc verò formam potestatemque gloriâ, maiestate ultra quam dici potest, conspiciam esse censendum est.

§. III.

Talis est ergo Iudex Dominus Iesus, qualem Si-
racides desiderans: Noli, aiebat, fieri Iudex, nisi Eccl. c. 7.
valeas virtute irumpere iniquitates, ne forte extimescas v. 6.
faciem potentis. Hic ille Iudex est qui regum & Imperatorum, qui potentissimorum iratos vultus non pertimescit, qui omnium iniquitates exactissimâ justitiâ pertruncat. Hic ille omnibus mortalibus metuendus arbiter, qui seipsum suamque iram æquissimam velut depingens, & unâ familiarissimè monens: Osten-
dam vobis, inquit, quem timeatis: time eum qui postquam v. 5.
occiderit, habet potestatem mittere in gehennam. Ita dico vobis hunc timeate.

13

Hic

Tribunal Christi Liber I. Cap. VII.

103

ipsum iudicem stabo reus de omni mea vita rationem redditurus. Nunc igitur agam, & industria utar, cumque mihi, dum licet, molliam; & concilia bo; iis praeteritum obsequis quae illi scivero fore gratissima.

Hoc est esse Christianum, hoc est Christum induere (quod Apostolus monet) quae Christi sunt, sapere. *In 7. 102. Salus tua Christus est, inquit Augustinus, Christum ergo cogita. In eam rem multum juverit hunc suum Dominum ac Iudicem oratione quam fidentissima simul & submississima in hunc ferè modum alloqui:*

Domine Jesu, en habes fatentem reum. Peccavi. Tuis nunc pedibus advolvor, tuo conspectui indignus, nec dignus quem terra ferat. Non possum conqueri, quod mihi mineris inferos; ego meà me sententià damno: Conscientia non sinit negare delicta.

Sed parce victo & supplici reo, commissam culpam & meritam poenam fatendi. Parce Iudex iustissime: bis vicit, qui pepercit. Si iustitiam audis, pœni: si misericordiam magnam nimis, sperare cogor.

Ecquis desperet, qui tua vincula, columnam, flagella, spinas, crucem, cruceros clavos, felleum acetum, dicam lanceam intuetur.

Nulla in me sunt merita: pro iis tua tibi tot verbera, tot opprobria, tot vulnera, tot tormenta offero. Cum Magdalenâ ingemisco, & rundo pectus cum Publicano. Ne repelle ad tuos pedes prostratum.

Permite, Domine Jesu, ut meæ lacrymæ misceantur tuo sanguini, & misereberis. Exue personam Iudicis, & induc Patris: Iudicem horreo, crucifixum amplector.

Peccavi, fateor, peccata grandia, peccata innumera: idcirco flagellari & puniri non recuso. Flagella me, pater amantissime, & puni me, modò non punias eternum.

S. V.

Mentionem suprà fecimus Asclepii Philosophi de arcano hoc iudicio mirissima differentis. Ejus etiam ad Deum preces visum est adungere, quas conceptissimis his verbis protulit:

Gratias tibi agimus, summe & exuperantissime. Tuâ enim gratiâ tantum fumus cognitionis tuæ lumen consecuti. Nomen sanctum, & honorandum nomen unum, quo solus Deus est benedicendus religione paternâ, quoniam omnibus paternam pietatem, & religionem, & amorem, & quæcunque est dulcior efficacia, præbere dignaris, & donas nos sensu, ratione, & intelligentiâ. Sensu, ut te cognoscamus: Ratione, ut te suspitionibus indagemus: Intelligentiâ, ut te cognitione cognoscentes gratulemur, ac numine salvati tuo gaudeamus, quod nos in corporibus sitos, eternitate dignatus fueris consecrare. Hæc est enim sola humana gratulatio, cognitio majestatis tuæ. Cognovimus te lumen maximum solo intellectu sensibili. Intelleximus te, o vitæ vera via, o natorum omnium fecunda generatio, cognovimus te totius naturæ tuo conceptu plenissimè, cognovimus te æterna perseveratio. In omni enim istâ oratione adorantes bonum bonitatis tuæ, hoc tantum deprecamur, ut nos velis servare perseverantes in amore cognitionis tuæ, & nunquam ab hoc genere vitæ separari.

Quis non obstupescat hæc à calamo hominis non dicam idololatricæ, certè non Judæi, non Christiani scripta. Inter cætera illud singulariter observandum: Hæc est enim, inquit, sola humana gratulatio, cognitio majestatis tuæ. Dictum cæleste, divinum. Neque aliter locutus Hieremias Propheta: Non gloriatur, inquit, sapiens in sapientiâ suâ, & non gloriatur fortis in fortitudine suâ, & non gloriatur dives in divitiis suis: sed in hoc gloriatur qui gloriatur, scire & nosse me, quia ego sum Dominus, qui facio misericor-

A diam & iudicium. Cum iudicat & damnat, iustitiam; cum absolvit & in cælum evocat, misericordiam potissimum exercet. Et istud verè jam una est nostra gratulatio, divinæ ac iudiciariæ Majestatis cognitio; summa Christiani felicitas, posse digito in Crucifixum intento dicere: Hic erit meus iudex, hic mihi jam ambiendus est, hic ipse Dominus absolutissimum humilitatis, mansuetudinis, æquitatis exemplar sententiam in me mortuum dicit.

Hunc igitur, o Christiani, nostrum iudicem mature nobis conciliemus. Ad illius Tribunal nullus est gratiæ vel odio, nullus eloquentiæ vel pecuniæ locus. Sola hic triumphat innocentia.

Non iudicari vis & reipsum iudici.

Aut certè hunc iudicem præ rebus creatis omnibus ama.

Amanis de amante iudicans non iudicat:

Iudicio amantis nil quidquam indulgentius.

CAPVT VIII.

Quis in hoc iudicio sit reus, quis accusator, & cuiusmodi sententia pronunciari solet? seu Quis hic rationem reddere cogatur?

Et cantilena, quæ unicâ constat voce, POENITET. *Pœnitet est cantilena ad finem actionis præve, aut fatuitatis commissæ actionis præve cō-* Hanc cantilenam plerumque non ad initium, sed ad finem actionis præve, aut fatuitatis commissæ actionis præve cō-

Ita Constantius Imperator morti vicinus, triplex aiebat, à se commissum malum cuius pœniteret: Quod generum necasset, quod Julianum Cæsarem creasset, quod religionem novam non repudiasset. Hoc est sera pœnitentia in fundo. Senferat Constantius se, proximum ire divino tribunali, iudicem esse in propinquo sententiam paulò post pronuntiandam. Hinc ille voces, Pœnitet, Pœnitet, Pœnitet.

Quis in arcano singulari hoc iudicio sit iudex, capite superiori diximus. Nunc porro addendum, quis hic reus, quis accusator, & cuiusmodi sententia pronuntiari solet.

S. I.

Reus in hoc iudicio, Animus est hominis jam defuncti, sed solus & pavidus, ut qui jam primum è colapsâ domo evaserit. Corpus animi domicilium mortis ariete quassatum corrui, effugit spiritus, nec alio quidquam secum, quam suas vestes, hoc est, actiones suas extulit. Exanime corpus cognati etiamnum & amici circumstant, nemini ad arcanum hoc iudicium sequi, aut comitari permissum. Anima regis etiam potentissimi æquè sola sistitur Iudici Christo, atque rusticici aut pauperissimi mendici. Famulorum, opum, dignitatum, & quorumcunque aliorum comitatus in hanc curiam non admittitur; ante fores excluditur. *Apoc. c. 14. v. 13.* Hæc in ipsum iudicis conclave admittuntur.

Et hinc liquet quàm fatuâ sollicitudine favorem illorum ambiamus, qui omnes sub extremam hanc necessitatem nos deferunt. Capitalem hic causam quilibet perorat solus: & licet annis plurimis meditetur, ut quàm optime pro se dicat, plerumque tamen idem illi evenit, quod Lyncesti evenisse tradit Romanus scriptor. Lyncestes apud Alexandrum Macedonum Regem à duobus indicibus delatus tertium annum custodiebatur in vinculis. Demum è custodia eductus, si quid haberet suæ causæ profuturum, iussus est dicere. At ille quam-

I 4

Obstupescenda hæc in tali.

Apud Magistram Philosophum qui interpretatur, in editione quâ suprà diximus, in 191. & 192.

Hierem. c. 9. v. 24.

2. Curt. l. 7. tit. c. 1. post init.

Lyncetis
in se de-
fendendo
silentium.

quam toto triennio meditarus erat defensionem, tam haesitans & trepidus, paucis ex his, quae composuerat, protulit. Ad ultimum non memoria solum, sed etiam mens eum defecit. Nulli erat dubium quin trepidatio conscientiae indicium esset, non memoriae vitium.

Non tres solum anni, sed saepissime triginta, sexaginta, octoginta, tota nobis vita permittitur, ut causae nostrae defensionem exacte meditemur. Tandem e custodia educti, cum rei stamus & soli, non memoria nos deficit, sed conscientia prodit. Quam autem paucorum sollicitudo haec satis praevidet? Omnia alia curamus gnauiter, hic dormimus.

Testamē-
tum con-
dere,

Plurimi hoc unum faciunt, ut facultates & pecunias suas vel ad tercentium examinent, examinatas disponant, dispositas his illis assignent: Ne lites, ajunt, meum obitum sequantur rebus male compositis, ideo maturè notarium & testes voco, testamentum condo.

Heredes
decernere,
conscien-
tiam verò
vix obiter
inspicere,
facuum est.

Optimè, diligentiam hanc & providentiam laudamus; & id rectè fieri censuimus. Sed illud prolixius facuum est, heredes decernere, numos dividere, domesticam omnia sollicitè constituere, & conscientiam vix obiter inspicere, dicendam causam rarè cogitare, animam è nozarum vinculis non educere. Ita multi, quibus opulenter est officium, omnem movent lapidem, ut filios, aut alios suorum ad id extollant. Neque hoc damnamus, modò non inhabiles & ineptos velint evehi. Quae autem pro animo curae vigilant? quae meditatio suscipitur ad capitalis causae defensionem? Pleraque omnia charo corpori sunt, huic scribitur, huic occurrat, huic metuitur. Liceat dicere: Haec est sapientia carnis, sed fatuitas spiritus, haec hominis providentia, sed negligentia est Christiani. Verè, quod Hieremias vates queritur, desolatione desolata est omnis terra: quia nullus est qui recogitet corde. Judicium hoc capitale, formidinis plenum, heu quam pauci satis ponderant!

Hier. c. 12.
v. 11.

Habemus ergo Judicem, & reum: quis adversarius & accusator rei, quis advocatus & defensor?

§. II.

Angelus
bonus &
malus ad-
stant judi-
cio.

Hic adesse censendi tam Angelus tutelaris, quam diabolus, defuncti hominis adversarius. Angelus tutelam hominis quam à primo illius ortu suscepit ad ultimum usque habitum, non deponit pervigil, fidelissimus custos. Sed illud lacrymabile, si Angelus locum mutare & adversario dextram cedere, & animam tot annis à se defensionem, demum cacademoni tradere cogatur. Quid lucuosius, quam si diabolus stet à dextris ejus & cum judicatur, exeat condemnatus?

Psal. 108.
v. 6 & 7.

Quod si angelo monitori non asper, monitis ejus obediens defunctus, dextra stabit Angelus, & sententia jam dicta clientem suum evehet in sublime aeternitatis felicissimae possessorem. Si Angelus fractarius adversarii votis amicas applicuerit aures, in thermas flammearum rapietur aeternae noctis inquilinus.

Anima di-
stinctè cer-
net quid
quid rectè
aut perpe-
ram gessit.

Nuncigitur vigilantissime cuius attendendum, quod aures, quod oculos, quod animum declinet, Angelo an diabolo suadenti & trahenti pareat: cum hoc aut illo judicatus ibit. Hoc certum: Anima in hoc judicio constituta tam distinctè ac clarè cernet, quidquid rectè aut perperam gessit, perinde si tutelaris genius omnes illius sanctas actiones grandi charta comprehensas, unico aspectu praebear legendas. Cacademon autem totam vitiorum seriem uno pariter volumine descriptam ingerat. Ita prorsus minima, maxima, recta, prava, dicta, facta, cogitationes latentissimas velut unicam vitae suae picturam anima non sine pudore ac horrore intuebitur: nec eorum quidquam negare poterit, convicta jam conscientia. Nec opus hic testibus, non vadi-
monio, non legibus, non ullis legum explicationibus.

Nulla hic comperendinatio, nulla revisio aut recensio, nulla replicatio vel defensio, appellatio aut procuratio nulla permittitur. Vetus Juriconsultorum regula est: *In criminibus notoris non admittitur appellatio*. Hic multò id verissimum: Causa liquidissima, crimina longè notissima erunt: Hic Judex sapientissimus, iustissimus, potentissimus est, non doceri, non decipi, non circumveniri, non falli, non flecti, non trahi, non molliori potest, nec ab eo ad ullum alium provocare licitum.

Iam taceret, dissimulat, connivet, mitissimus hic Judex. Interim minatur tacitis: *Cum accepero tempus, ego iustitias judicabo*. Quod Bernardus explicans: *Veniet, inquit, veniet, qui male iudicata rejudicabit: illicite jurata confutabit: prima mihi qui faciet iudicium injuriam patientibus: qui iudicabit in iustitia pauperes, & arguet in aequitate pro mansuetis terra*. Veniet pro certo, qui per prophetam minatur in psalmo: *Cum accepero tempus, ego iustitias judicabo*. Quid faciet de injustis iudiciis, qui ipsas iustitias iudicabit? Veniet, inquam, veniet dies iudicii, ubi plus valebunt pura corda quam astuta verba, & conscientia bona quam mansuetudo plena: quandoquidem iudex ille nec fallitur verbis, nec flectitur donis. Iudicabit iustitias, non solum noxas iustitiae adversas. Tunc ergo cum tempus acceperit, iure meritissimo exprobrare reo poterit. Nonne dissimulavi, nonne sentis, nonne monui? misericordiam & gratiam nonne contempsisti, misericordiam & gratiam nonne contempsisti? *Quid est quod ultra debui facere vinea mea, & non feci ei?* Nimirum non nisi quadraginta dies, tibi tot annos concessi ad respiciendum Misericordiae tempus abiit, nunc solius est iustitiae. Haec, & haec, & haec fecisti, & tace. Jam redde rationem.

Ut autem arcanum hoc Judicium tantò altius inscribatur animo, ipsi etiam oculis pictura id solet ingerere in hunc modum: Christus Judex cadaver hominis dicturus, jacet ad pedes Judicis cadaver hominis iudicandi, spiritus jam corpore liber sententiam expectat. Eamdem audituri, hinc tutelaris Angelus, inde accusator diabolus, consistunt. Haec arcani iudicii adumbratio & pictura.

§. III.

Porro triplicis generis est sententia: Prima in eos omnes dicitur, qui hostes dei, gratia divina vacui, moriuntur. In illorum quemlibet hoc fulmen torquetur: *Discede à me maledicte in ignem aeternum*. Heu horribilis, immutabilis, irrevocabilis sententia! ò decretum! ò maledictio! ò repudium! ò ablegatio! ò discessio! ò ignis! ò eternitas! Ubi fides vestra, ò rei, ubi vestra ratio, ubi vestrum nunc iudicium est? Haec non raturè praevidere, haec non cavere summis viribus nitamur? O Judicis sententiam terribilissimam! ò omni morte acerbior! Rem hanc oculis suis subicere facile poterit, qui unquam sacerdotem ab episcopo exaugurari, sacerdotii dignitate ac vestibus spoliari, & cum ignominia demum repelli viderit: Ita Christus summus Pontifex & una Judex rem & spem omnem auferet ab anima, eamque conspectu suo indignam à se repellit, tradetque carnifici diabolo. Sententia sic prolata nil opis superest, auxilii tempus omne perit. Jam frustra est excusare, flere, rogare, promittere, provocare, patronos implorare, frustra haec omnia.

Conviva ille non decorè vestitus è nuptiali domo ejicitur, & neminem habet patronum. Talentum servo desidi admittitur, & nemo pro illo supplicat. Fatuae Virgines sponsi adibus excluduntur, & sociae pro eis non deprecantur. Oves ad dextram, ad sinistram haedi statuuntur, & nullus est qui haedis faveat. Dives epulo in flammis mittitur, & nec Lazarus, nec Abrahamus veniam reo deprecantur. Non si Noëmus, aut Daniel, aut Jobus venerint, hunc Judicem exoraverint.

Jam actum est. Et licet mater Dei, licet omnes Angeli, licet omnes omnino caelites ad Judicis pedes stentur,

Triplex
sententia:
1. In hostes
Dei.

Sententia
sic prolata
nihil opis
superest.

nam erit hic
Canticus
ut Digressi
tam Domi
nu, Index
Actus est
Tefis.

nantur, & pro animâ deprecantur unicâ, nihil impe-
trabunt. Decretum est, sententia dicta est, spei nihil est;
spes omnis penitus abscissa est. Cælum & terra transi-
bunt, verba autem hujus Judicii non præteribunt, in om-
nem eternitatem irrevocabilia.

Tutelarum Angelus officio suo jam ritè defunctus, il-
lud usurpare poterit: Innocens ego sum à sanguine hu-
jus. Eum ego millies iterumque millies monebam; ca-
ve, fuge, omite hæc: millies, iterumque millies hor-
tabar; huc oculos, huc aures, huc verte animum; hoc
age, hoc conare, hoc labora; fac hoc & vives. Noluit
vivere, perire voluit. Ergo pereat æternum, summâ
Dei justitiâ damnatus, mortis æternæ reus. Ita diabolus
animam sibi traditam, jamque suam abripier, sibi nun-
quam amplius eripiendam. Intelligite hæc qui obliviscimini
Deum, ne quando rapiat, & non sit, qui eripiat.

1. In ami-
cos Dei.

Alterius generis sententia est in omnes eos pronun-
tianda, qui ut amici Dei, gratiâ divinâ præditi moriun-
tur. Illorum quivis audiet amicissimum istud. Veni be-
nedicte Patris mei, percipe regnum, quod tibi para-
tum est ab origine mundi. Mox accusator diabolus cum
dedecore hinc facesset. Eodem temporis puncto, Dei
conspectu anima perfueret, etsi nondum in cælo sit.
Tutelarum Angelus jam verè beatam animam & felici-
tatis perpetuæ coheredem assumet, & in cælum eve-
het velut sui laboris testimonium. Sic Augustinus sen-
sisse censendus. Siquidem de hoc ipso judicio clarissimè
affirmans: Cum anima, inquit, separatur à corpore, tunc
venit Angelus, ut perducant illam ante Tribunal Judicii. Si
ad Tribunal judicandam; ergo etiam in Tribunali ab-
solutam ad cælum deducunt. Hic Angelorum Cælitum-
que omnium gratulationes expendendæ. Vici, jam ex-
tra reliquatum est: satis jam laborum, satis lacrymarum,
precum, vigiliarum & jejuniorum. Æterna requies, im-
mortale gaudium succedit. Beata penitentia, dulces
lacrymæ, felix jejunium, pretiosæ calamitates quæ tali
clauduntur sine! Et quanti beatissima hæc sententia, fau-
stissimæ gratulationes istæ non emendat? vel centies,
vel millies crucifigi parum est, modò hic talis candidus
Judicii calculus sequatur.

Tom. 9, 1.
de Vanitate
Jualis. 1.

Animam
à conse-
ctu Dei ar-
cendâ do-
nec satisfi-
cat.

Apr. 6. 21.
v. 27. ult.

Intus &
impus à
Deo judi-
cantur.

Intus &
impus à
Deo judi-
cantur.

Intus &
impus à
Deo judi-
cantur.

Sententia terti generis est, animam à Dei conse-
ctu arcendam, dum divinæ justitiæ plenè satisfiat. Ioan-
nes Apostolus decreti hujus formulam conscribens: Non
intrabit in eam aliquod inquinatum, inquit, aut abomina-
tionem faciens. Hoc decretum, æteri aliquamdiu à con-
spectu divino grandius erit animæ tormentum, quàm
quod homo defunctus per omnem vitam luculenti pas-
sus est. Cælo vel ad tempus sic excludi, acerbior erit pu-
dor, quàm modò ab universis simul hominibus conspui,
& diris omnibus deoveri. Sed superest spes certa cæli.
Hac sese Job solatus: Et rursum, ait, post tenebras spero lu-
cem. E dictis duo hæc consequuntur.

Primum; Non difficile indagatu fore, quàm subli-
mi spiritu dicat Ecclesiastes: Et dixi in corde meo: Insulam
& impium judicabit Deus. Et tempus omnis rei, tunc erit. Ap-
parent nonnunquam turbata omnia, & quod gravius
angar, non videretur Deus res hominum curare, sed si-
nere suo quæque impetu aut cursu ferri. Hic Ecclesi-
astes; Dixi, ait, in corde meo, idque animo tanquam
exploratissimam veritatem complexus sum, à Deo sci-
licet non justos tantum probosque, sed improbos et-
iam ac sceleratos ex orbe hoc auferri, & tam hos quàm
illos, prout vel hi vel isti egerint, judicari. Et tempus
omnis rei tunc erit.

Quanta, mi Deus, peccata, quot scelera modò re-
guntur, palliantur, supprimuntur, dissimulantur,
defenduntur? Jam usitati ac noti artificii est Justi-
tiæ cæteum nasum decorè affigere; culpam à se in alium
vertere quotidiani moris est; gravissimas injurias ho-
nestissimis nominibus prætexere frequentissimum. E-
vo nimum beato vivimus; vix quiquam errat, aut

A certè nemo se fatetur errasse. Et quamvis absurdè at-
que etiam impiè fiant plurima, ea tamen speciosissimè
purgare novimus. Indaga in errores, & huic alterive
rem malè gestam objice, mox caussa, argumenta, ra-
tiones, palliola, prætextus, mantela mille in promptu
sunt, quibus errores honestimè vestiantur. Nulla nunc
injuria rationibus caret; vix injustitiæ ulli suum de-
est palliolum; errores penè nulli non formoso nomi-
ne purgantur; nulli prætextu suo destituuntur; nemo
non aliquid argumenti habet ut peccet; omnibus nimi-
rum vasculis suum invenitur operculum. Veritas apud
plurimos ludibrio est. Mero meridie tenebras sepe den-
sissimas inducimus, & diem artificiosâ nocte involvi-
mus, ut certam esse jures eclipsin. Quot ejuscemodi
eclipse, ô Deus, in tribunalibus & curiis est cernere?
Obi orbem & inspicere: plenissimus est simulatione, do-
lis, hypocrisis, fraudibus, mendaciis, larvis fucatisissimis,
perfectionum gregibus plena ubique omnia. Verbo-
rum & caeremoniarum ubique plurimum est, parum
amoris & fidei. Verba speciosa, caeremoniæ blandæ
sunt, sed cor amarum natat felle: alter alterum exagit-
tat, decipit, judicat, opprimit, damnat: alter alterum
calumniatur, vexat, deprædatur, jugulat. Et horum
plurima in lucem non emergunt; tacentur, latent, ce-
lantur studiosissimè.

Expectate, obsecro, expectate paululum. Hæc o-
mnia protrahentur ad solem flagrantissimum. Arca-
num, singulare Judicium occultissima quæque depre-
hendet, arguet, convincet. Et tempus omnis rei tunc
erit.

Jam penè ubique lites & dissensiones vigent, pas-
sim certatur foro, caussarum & actionum ad tribuna-
lia infinitus est numerus, & subinde jus suum non obti-
net, caditque caussa, qui causam defendit æquissimam.
Hic iterum oro, ne præcipitemus: aliud brevi judi-
cium sequetur, & tempus omnis rei tunc erit: Quidquid

latet apparebit, nil inultum remanebit.

Jam pauperes & bonæ mentis homines variè cala-
mitosi calcantur ut plurimum: florent alii tam vitiis
quàm divitiis felices. Hæc una res & lacrymæ & cogi-
tationes movet mestissimas. Sed iterum rogo, ne ni-
mùm festinent judicia nostra, in vicino est omnium ju-
diciorum nostrorum Judicium, & tempus omnis rei
tunc erit.

Alterum, quod ex dictis sequitur, Mors peccato-
rum pessima, cum hostis Dei subito ad Tribunal tra-
hitur: velit, nolit, à cognatis, ab uxore, ac liberis, à so-
ciis, à lulis, à divitiis, à voluptatibus è suâ domo, è
lectulo suo judicandus abripitur: hic ab Angelis, à Deo,
ab omnibus cælitibus æterno anathemate separatur, in
ferreum & flammeum lectum, ad perpetuam egesta-
tem, famem, sitim, ad damnatorum & demonum so-
cietatem, ad æternos cruciatus dejicitur. Rem oculis
subjicimus; audite.

Mors pes-
simum tra-
ctorum
pessima.

§. V.

De quodam sub vesperem vir opulentus & magni
nominis, cum omni familiâ in amplexissimam vil-
lam secessit, voluptari liberius cum suis vacaturus. Hic
domus instructa supellectili & abundans, conclavia
præsertim domini, cum vario peristromate ornata, le-
ticia conopeis vestita, ad voluptatem omnia egregiè
facta. Inter famulos homo fuit perfidus, qui in hilari
pocænio, tam hero quàm conservis alijs lethargum mi-
seuit. Ita plerique tam vino quàm pharmino in gravi-
ssimum soporem dati. Noctè mediâ cum vivi penè ut
mortui dormirent, nequam ille domini sui proditor la-
verniones & prædones, faciem hominum, repositis fo-
ribus domo recepit. Hi, ubi domum expilarunt, in do-
mum dominum vim omnem converterunt. Parum illis
fuerat ingenti damno affectis, nisi & horribile ludi-
brium

brium adderent. Ergo herum lethargo incredibili sopitum, è cubiculo, è domo velut mortuum exportant, & campo medio depositum destituunt. Interea cælum fœdis tempestatibus misceri, micare fulgura, mugire tonitrua, nimbi præcipitare: ita demum evigilare herus lethargicus, circumspicere, pavere, in alium Orbem se delatum credere, horrere ac obtupescere se nudà humo extra cubiculum, & extra domum sine famulis, sine omni ope ac solatio inter pluvias, inter turbines & procellas, rigentem gelu, irato cælo destitutum, & undequaque perditissimum.

2. Reg. c. 12.
v. 7.

Vis, Lector, hunc virum nomen? Da veniam: Tu es ille vir: & si quis alius tibi non abfimilis. Vitam hanc cogita quæ in ultimum vespere, & in noctem vergit, horis omnibus morti vicinioribus. Interim voluptates & vana gaudia sectari lubet. Habet suam quicquid suburbanam villam & viridaria, ubi vel avaritiæ, vel inertis otio, vel crapulæ, vel luxuriæ, alterive vitio indulgeat. Hic nequissimus proditor servus, nomen ei Corpus, caralepin suo hero Animo propinat. Ita bonus iste herus in exitum suum sopitus non dormire tantum, sed lethargo laborare incipit. Moveretur, vellitur, impellitur, stimulatur à Deo, ab Angelis, ab hominibus; sed non excitatur, oculos non aperit, quos lethargus vicit. Heu miserum, quem tam inexpugnabilis dormiendi necessitas ligavit. Tam arctè sopitum Acherusii prædones diaboli, huc illuc rapiunt jam suimet oblitum & velut mortuum. At verò cum tempestas mortis supra caput stat, cum ira divina intonat, cum iudicii fulmen jam afflat, tunc animus demum oculos aperit; sed jam extra domum sui corporis est, sine opibus, sine famulis, sine omni comitatu. Quis tunc tremor, quis angor & pavor animum occupabit, cum tabulas signatissimas Iudex proferet, & ex iis dicet sententiam. Nunc ergo in iis scribe, quidquid tunc scriptum volles, quidquid volles deletum, nunc dele, dum scribendi aut delendi tempus est. Hoc erit Iudicium tuum, quod ipse decreveris.

3. Reg. c. 20.
v. 40.

CAPVT IX.

Quæ præcipue Iudicium hoc exasperent; seu,
Quæ rationem reddendam potissimum
turbent.

Seneca epist.
76. med. l.

Veteris Philosophiæ decus illustrissimum Seneca, de die fatali disserens: Singuli dies, inquit, subtrahunt aliquid viribus. Carpinar. Ego certe velut appropinquet experimentum, & dies ille de omnibus annis meis sententiam laturus venerit, ita me observo & alloquor: Nihil est, inquam, adhuc quod aut verbis aut rebus exhibuimus. Quid profecerim, morti crediturus sum. Non timide itaque componor ad illam diem, quo remoris strophis, de me iudicaturus sum, an tantum loquar fortia, an sentiam. Mors de re pronuntiatura est. Ita dico; disputationes & literata colloquia, & ex præceptis sapientum collecta verba, & eruditus sermo, non offendunt verum robur animi. Est enim oratio etiam timidissimis audax. Quid egeris, tunc apparebit, cum animam ages.

Mors de
virtute ho-
minis pro-
nunciat.

O verum vetissimum! Quæ enim per omnem vitam cogitationes hominis, quæ dicta ejus & facta fuerint, extrema vite horula demonstrat. Iudicium hæc reo revelat. Nimirum in ultimo comædiæ actu cernitur, quàm boni aut mali actores fuerimus. Qualis quisque fuerit æconomus, tunc liquet, cum rationes sibi constant. Cui & à quo reddenda sit ratio, jam supra explicatum. Quæ rationem reddendam præcipue turbent, & iudicium exasperent, hoc capite dicendum.

Primam omnium est, *Incuria*, seu Iudicii oblitio voluntaria. Viri est curas alere vanas, non necessarias: non minus tamen vitiosum, & magis noxium, in posterum nolle prospicere, nolle curas in futura extendere, sollicitudinem summè necessariam excludere. Hoc prorsus est causæ suæ indormire. Quod tantò majus dispendium, quantò gravioris momenti est negotium. Atqui ad hoc Tribunal, cui vigilandum, de salute, de capite, de æternitate agitur. Hoc unum tanti momenti est, ut alia omnia, ad id collata, nullius momenti sint.

Morletus Musæus quæstor, ut narrant, homo profanus, nec Deum nec homines revereri, nec Inferos formidare solitus, salutis planè incurius vixit, nunquam ferè oculator, quàm cum numeranda fuit pecunia. Hinc ei cælum & marsupium ejusdem pæne pretii fuerunt. Ita sui negligens, & immemor futuri Iudicii ad Musci horre extrema venit. Hic subitus terror hominem invadere, & eò desperationis adigere, ut infernalem foveam videre sibi visus sit sui desiderio apertam. Ingerebantur homini salutis monita, Christus in crucem actus, cælum sanguine Christi reparatum, divinæ misericordiæ solium, nemini dum viveret, inaccessum monstrabatur. Frustra omnia. Cælum illi gaudia promittebat, sed minabatur fulmina: Deus omnèsque superi videbantur, ut hostes adversari. Ita vixit miser, ita finit. Antecedens vita comitantis mortis est regula. Sicut vivitur, sic vita clauditur. Quæ vergit arbor sana, illac cadit faucia: Vox Siracidæ est: *Anima nequam disperdet eum, qui Eccl. c. 6. se habet, & in gaudium inimicis dat illum, & deducet in for- v. 4. tem impiorum.*

Rerum naturalium periti ajunt olorem morti vicinum hilarescere, & in lætitiæ signum alis plaudere. Num canat & moduletur olor, multæ quæstionis est, hic non tangimus. Hyæna verò moritura, ut iidem asserunt, ingemiscit tristis, clamat, plorat, ululat. Causam Aristoteles assignat sanguini. Cum ergo sanguis cygni dulcis ac detectus ad cor concurrat instante morte, mirum non est aliquid inde lætitiæ sequi. Hyæna verò sanguis fœculentus, amarus, pestilens, cum ad agrum cor properat, tristitiam ingenerat.

Sanguis Christiani bonus, bona conscientia. Salomonis oraculum est: *In malitiâ suâ expelletur impius: sperat autem iustus in morte suâ. Impii in tenebris conticescent: Pedes sanctiorum suorum servabit: Pes noster, finis noster est. Hunc singulari præsidio Deus in amicis suis tuebitur. Non obliviscetur Christus suorum, qui sui nunquam oblitus sunt. Vis ergo Iudicium non formidare: assidue illud cogita, ad illud te semper præpara.*

Alterum, quod singulare hoc Iudicium reddit formidolosum, est *Sacramentorum neglectus*. Utrumque vitiosum est, aut infrequenter, aut oscitanter his uti. Hæc salutis sunt remedia, quæ usui tam raro aut negligenti male applicantur. Recenset Beda non ignotam, sed horribilem tragediam. Inter aulicum famulitium Coenredi regis vir industrius erat, sed domino suo charior quàm Deo. Monebatur is sæpius desineret flagitia flagitiis necdere; vitam improbam simili coronatum iri exitu, ni resipisceret. Aggressum mortis incertissimum esse, & sæpe repentinum: à morte sequi Iudicium & Tribunal, quod vel otiosi verbuli, vel impuræ cogitationeulæ rationes sit exactorum: à Iudicio isto pendere totam æternitatem. Quare videret quid ageret. Neminem cum Deo impunè unquam jocatum. At ille hæc velut somnia suavi cacinno digerens, ne autem inter pessimos haberetur, pœnitentiam ausus est promittere, sed nonnihil tardior. Inter hæc adest morbus & hominem

2. Sacra-
mentorum
neglectus.

Lib. 5. Hist.
Anglicanæ
c. 14.

minem in lectum deiecit. Rex ad egrum revivens, monet sedulo, nunc opportunum esse tempus, nunc occasionem à fronte capillatam posse apprehendi; deo moras rumpere, & cum Deo redire in gratiam. At ille quo blandius regias preces exiret, non abhorre se, aiebat, quo minus, præteritam vitam expiare: id tamen, ubi à morbo revaluisse, efficacius conficiendum. Alioqui plurimos in aula dicturos, id mortis metu fieri. Fortiter sibi locutus videbatur: sed scire volebat miser, has diaboli technas in suum desituras exitum. Interim morbus acquirat vires & obstinatum tacitis incrementis propinat morti. Rex redit, ægroti valetudinem oculis exploraturus. Hic æger, jam frustra se adiri, nec enim quidquam amplius salutis sperantem esse dicebat. Rex istud delirium morbo tribuens, innoxiam esse insaniam interpretabatur; at æger, non insanire se, sed immane quantum à conscientia perditissimâ cruciari, ab eâ has voces extorqueri, & unâ narratiunculam brevem ingressus: Paullo antè, aiebat, duo venisti oris ephedi ad lectulum adfuerunt, quorum alter libellum parvulum exhibuit legendum, in eo quidquid unquam boni à me factum, inveni, sed heu quam id omne fuit exiguum! Mox agmen demonum huc irrupit, ex his unus volumen ingens & formidabile mihi pariter, legendum jussit obtrudi. Ut vidi, ut legi, perii: nam in eo scelera mea omnia non verborum tantum & factorum, sed & ipsarum cogitationum reperi & cohorui. Tum hostes mei formosos juvenes allocuti: Hic noster est, aiebant, vos facessite. At illi hoc unum responderunt: Non negamus, vester est; quod vultis, ducite. Et cum dicto evanuerunt. Jamque miser ita perditus sum, ut non solum circa me, sed intra me sentiam tortores meos. Actum est de me, cheu, actum est: interii vel centies. Patent Inferi; jam jam eò abripiar. Hic ultimus fuit morientis psalmus. Nam paullo post infelicem animam exhalavit. Breve penitentiam horruit, & in æternam incidit. Hæc autem, inquit Beda, non sibi sed nobis profutura vidit. Serum nimis est, Judicium cogitare, cum jam instat; rationes pessimè parantur differendo.

Exil. c. 1.
Siracides fideliter ac tempori monens: Ne dicas, inquit, Misericordia Domini magna est, multitudinis peccatorum meorum miseretur. Misericordia enim & ira ad illo citò proximant, & in peccatores respicit ira illius. Non tardes converti ad Dominum, & ne differas de die in diem: subitò enim veniet ira illius, & in tempore vindicte disperdet te.

Leo famelicus acutissimis oculis vicinum sibi pabulum designat ut insiliat, & disceperat: Sic ira Dei peccantem obtritu assiduo respicit, & in eum mox insilit, quem misericordiâ destituit. Ergo non tardes converti ad Dominum, & ne differas de die in diem. Immane flagitium est, misericordiam Dei facere Lenam diaboli. Ira Dei horridus ignis est, peccandi verò contumax voluntas huic igni pabulum & ligna suggerit; qui misericordiam rejicit, hanc iram magis & magis accendit. Nimirum nostrâ nos ulnâ metitur Deus. Qui enim, ut Basilius loquitur, non vult cum potest; non poterit cavere. Deus ad peccatoris nostri januam sæpissimè pulsât, & ingressum rogat, sed crebrò aliud responsum non impetrat, quàm dormire cordis dominum, aut domi non esse. Sed erit tempus, cum & nos clamabimus, atque pulsabimus, at responsum haud aliud quàm nostrum impetrabimus. Nescio vos: Non sum domi non novi vos.

§. III.

3. Simulatio & hypocrysis.
Tertium quod rationes facit impeditiſſimas, imò cassas & nullas, est, *Simulatio & Hypocrysis*. Formosa nequitia est, sed Deo nimium exosa, velle probum videri, & non esse.

Lib. 4. dial. c. 38.
Narrat Gregorius, in cenobio cui nomen Thon-

A golon, fuisse hominem religiosum verecundis moribus, insigni modestiâ, sedatâ indole, verbo in omnibus cõpositum. Sed longè alius fuit, quàm esse apparuit, quod finis prodidit. Nam cum aliis palam jejunium servare credebatur, clam & occultè vorare consueverat. Multo tempore clandestinam hanc gulam aluit nemine ejus rei conscio, sic ab omnibus multæ abstinentiæ censebatur. Hoc sanctimonie furtum morbus aperuit. Nam ubi fictus hic jejunator ultima linea admotus est, omnes cœnobitas acciri voluit.

Gaudium illis spes vana iniecit: Nemo fuit qui non crederet dignum aliquid à viro tam sancto moriente audiendum. O boni! cygnum speratis in funere cantaturum; corvum audietis. Nam moribundus angoribus affluens, & toto corpore contremiscens, quod diu tæxerat, tandem fateri compulſus: Cum unâ vobis iniquebar, jejunare me crederetis, ego furtivè comedebam. Pudicos mores oculis vestris vendidi, alius animo fui. Nunc ecce morior, antequam moriar: Nam ab igneo dracone glutendus sum, qui squameo firmate & ingentibus spiribus genia pedesque meos circumligavit, suis verò faucibus spiritum meum ebibit. Dixit, & agere animam cepit. Utinque constare potest; quæ à Judice in hunc hominem sententia sit dicta. Rationes irritas & damnatas conficit hypocrysis. Illa verò talia bono audientium moribundi oculis sunt objecta. Et de similibus dici poterit, arcanum singulare Judicium ante mortem cepisse, non tamen ante illam finitum fuisse.

Hic nos divina voces excitent: Scio opera tua, quia non-
Apoc. c. 3. v. 1. & seq.
men habes quod vivas, & mortuus es. Non enim invenio opera tua plena coram Deo meo. In mente ergo habere qualiter acceperis & audieris: & serva, & penitentiam age. Si ergo non vigilaveris, veniam ad te tanquam fur, & nescies quâ horâ veniam ad te.

C De plurimis in lege veteri querela fuit justissima. Cor eorum non esse perfectum cum Deo. Hoc omnium simulatorum est, non habere cor perfectum cum Deo. Sic enim simulatores & hypocritæ testâ vafritiæ actiones suas convellant, perire de si Deus illas non penitus transpiciat. Cor imperfectum, cor pessimum. Hoc in Judicio non poterit non causâ cadere.

§. IV.

Q Vartum arcani Judicii malum prolium: *Vehe-*
mens amor & cura rerum fluxarum, & inanum, præ-
tim pecunie. Quilibet hujus visco alas implicuerit, vix in morte se expediet. Recurrent tam diu amata, nec ad tribunal liberum ire spiritui permittent. Oculos nostros hic testes sistimus, quibus subinde morientium spectacula obijciuntur, è quibus eluceat, quàm difficile sit à rebus intemperanter amatis avelli. Pannè idem in cuiusque hominis vitâ quod in syllogismo est cernere: quales sunt conclusionis prodromi, talis est & ipsa conclusio: Si illi necessarii, & isti si illi apparentes aut falsi, talis & hæc erit. Eodem prorsus modo prout vivimus, sic vitam claudimus: Conclusio hæc sequitur suos antecambulones, seu vitia, seu virtutes. Nimirum illac ruit arbor quâ propendet, dextrâ aut lavâ: & miraculo simile fit, si in dexteram proclinata, in lavam corruat, aut contrâ. Quisquis in virtutis dexteram propensus, in vitiorum lavam raro definit. Nec contrâ; hæctenus in lavam vitiorum inclinatus, non facillè ad virtutis dextram in morte vergit.

De homine opulento vir Religiosus & doctus commemorans: Notior, inquit, mihi unguibus meis mercator diſſimus fuit, quem moribundum calculos vel aurum numerare ex pollicis indicisque motu æstimasses, adeo vir ille (ceteroqui non improbus) hujusmodi rationibus in vitâ fuerat occupatus.

Vidimus ipsi & audivimus simillima. Fuit qui mortuus brevi, nihilominus pecunias poscens & familiam incre-

increpans: Vos, aiebat, nihil agitis, hoc & hoc nomen non expungitis. Huc ergo pecunias: finite surgam; syngraphas & percriptiones inspiciam.

O moriture! syngraphas inspicere, sed longe alias, sed tuas, non aliorum: ad reddendam rationem te para; iudicium praevidere.

Sed quemadmodum cura quae fatigaverit vigilantem, eadem sese ingerit dormienti, ita quae in deliciis fuere viventi, eadem recurrant fatigantque morientem.

Thom. Cantip. lib. 2. mirat. sui exi c. 22. in fine

Cameracensis proepiscopus, de feneratoris opulento mentionem faciens: Ego ipse, inquit, in Brabantia virum pecuniae ac fenerationi deditissimum vidi, quem saepius allocutus, strenue oburgavi, & una monui amice, nimium auri amorem exercebat, & tandem aliquando funebre illud malum desineret, cogitaretque serio, qualem brevi rationem non posse corrumpi. Surdo fabulam. Nihil profeci, nec enim ulla morum emendatio secuta. Videbatur quidem vir ille velle non inter

peffimos numerari. Nam homines religiosos cum eis occurreret, humaniter alloqui & rogare, imò verò etià cum lacrymis obtestari solebat, sui memores essent, & Deum pro se deprecari non omitterent. Nimium vult, & non vult piger. Non oderat, & vult vir iste, sed quia nimium prae caelo amaverat aurum, se caelo indignum fecerat. Quando igitur crebrioribus monitis nihil profectum est, voluit Deus tam infecundam arborem succidi. Ita morbo subito correptus, necdum imminens iudicium preparatione debita praevenit. Cumque mors speculum in eum jam vibrasse videretur, en nigri duo molossi ad lectulum adiunt, (terribile visu) animam utique opperientes ad Tribunal eam comitaturi. At verò moribundus exerta lingua, ad longitudinem prope pedis (sic scriptor loquitur) dehiscens, horribiliter expiravit.

Prov. c. 13. v. 4.

Apoc. c. 14. v. 7.

Igitur quod apocalypticus Angelus monet. Time te Dominum, & dare illi honorem, quia venit hora iudicii ejus.

§. V.

5. Petulantia carnis & luxuria. Res ipsa cātator ferit quā vior. Tempora non adducunt. Narrat Naucler. Chronogr. volum. 3. generat. 34. Lib. 3. de Virginit.

Q Vintum quod formidabile reddit hoc iudicium, est Petulantia carnis & luxuria. Haec non solum claudit oculos, sed obligat, ne iudicem venturum videant. Hic ego impurius vitae hominem iis vocibus compello, quas in Udonem Magdeburgensem Pontificem usurparas, ajunt: Vdo, Vdo cessa à ludo, satis lussisti Vdo. Sic ego: Cessa, impure, cessa cum Deo ludere; sat diu lusum est, cessa, & libidines tuas expia. Brevis aderit iudex, & pro his omnibus adducet te in iudicium. Ideo mature cogita qualem animum & quale corpus Deo tuo in reddenda ratione sis restitutus. Verissimè dixit Ambrosius: Qui dominari nescit cupiditatibus, is quasi equus raptatur indomitus: volvitur, obveritur, laniatur, affligitur.

Equus conductitius minimè tamen vitiosus, si pede claudus, aut dorso laesus, aut malè habitus & strigosus restituitur, is qui mutuum dedit, iure merito dicere solet: Non est meus hic equus, ego alium dedi; ego equum sine vitiis commodavi. Hoc tibi & iudex tuus, impure, objiciet: Non est meum hoc, quod reddis corpus; ego tibi castum purumque dedi: linguam à me manusque inattaminatas accepisti. Tu verò corpus immundum per libidinum sordes volutatum, spurcitius plenum, tu linguam manusque impuras restituis. Animum ego tibi docilem & continentiae capacem credidi, tu refers luxuriam referentem. Redde quod debes.

Quid ad haec dicere habebit Veneris mancipium? Quod Jobus ingemiscens: Si repente, ait, interroget, quis respondebit ei? Ad rem nimis quam aperte Paulus: Omne peccatum, inquit, quodcumque fecerit homo, extra corpus est: qui autem fornicatur in corpus suum peccat. An nescitis quoniam membra vestra, templum sunt spiritus sancti qui in vobis est, quem habetis à Deo, & non estis vestri? Tu igitur qui ad

Iob c. 9. v. 12. 1. Cor. c. 6. v. 18. & 19.

A Tribunal Christi stas, redde quod debes, redde corpus, redde manus, linguam & oculos, quales accepisti, non peiores, non immundiores.

Annas Seneca dicenti, neminem aliter quam quomodo natus est, exire à vitā: Falsum est, inquit, peiores morimur, quam nascimur. Nostrum istud non natura vitium est. Illa de nobis conqueri debet, & dicere: Quid hoc est? Sine cupiditatibus vos genui, sine timoribus, sine superstitione, sine perfidia, ceterisque pestibus. Quales intrastis, exite. Quod debetis, reddite. Sed heu tā securi non morimur quam nascimur, non tales eximus, quales intravimus, nec reddimus quod debemus. Quid enim verò impedit? Causa autem haec est, inquit Seneca, quod inanes omnium bonorum sumus, quorum, in suis vitā desiderio laboramus. Nemo quā bene vivat, sed quā diu, curat.

Seneca epist. 22. in fine.

Hoc proprium est hominis libidine insanientis, vitam vult longam, non castam, non emendatam. Sed tales ante iudicium subinde judicantur, perinde si diceret Deus: Praefinitum iudicii tempus expectare non possum: abruptenda est huic homini vita, ne nimium excresecat ejus luxuria.

Anno millesimo ducentesimo sexagesimo, Misensis Sifridus Presbyter Misfensis, qui Compensum hist. ab orbe condito usque ad ann. 1307. scripsit Anno 1569. editus Lib. de hoc homine decretum sit, facile est iudicare.

Georg. Scher. der Domini ca. 1. Quadvag. cont. 3. mibi p. 347.

Recentius narrat non ignotus Ecclesiastes. Ante annos non multos Viennae homo impurus & libidine contaminatus à diabolo sub noctis initium è lecto extractus per fenestras in aërem, inde in viri primatis stabulum perductus est. Hic equi sudare & calcitrare, fabulum cum lumine currere. Interim cacodemon cum praeda sua avolans, in cellam miserum avexit, ibique in labrum atramento tectorio plenum coniecit. Dignissimum hominem libidinoso balneo. Inde miser ab accurrentibus extractus, in urbico Xenodochio curatus est. Res nota Viennae, plurium oculatis testimoniis firmata. En hi sunt revera, quod Angelus Tobiae dixit, quibus praevalere potest demonium: nam cum sua libidini vacent, sicut equus & mulus, quibus non est intellectus, habet potestatem demonium super eos.

Tob. c. 9. v. 16. & 17.

De aliis constat qui libidinis vitium saepius quidem, sed nunquam serio ejurarunt, in pristinas sordes identidem relapsi, demum morte subita extincti, ad iudicium heu penitus imparati, tot cooperiti flagitiis sunt abrepti. Vitium luxuriae horrendum profus ac parè insanabile malum est. Non enim (quod Oseas affirmat) dabant cogitationes suas, ut revertantur ad Deum suum: quia spiritus fornicationum in medio eorum, & Dominum non cognoverunt. Igitur voces meas repetito: Cessa impure, cessa cum iudice tuo ludere. Sat diu lusum est, cessa, & libidinem omnem ejura. Non parceret iudex rescipere nolenti.

Luxuria malum insanabile. Oseas c. 5. v. 4.

§. VI.

S Extum, quod singulare hoc iudicium reddit terrificum, est Gula, ebrietas, crapula. Rex Babylonius Balthasar dum saliare celebraret epulum, jam temulentus & bilaris praecipit, ut afferretur vasa aurea & argentea, quae asportaverat Nabuchodonosor pater ejus de templo quod fuit in Hierusalem. Bibebant autem vinum, & laudabant deos suos aureos, & argenteos, aereos, ferreos, ligneosque & lapideos. In eadem hora apparuerunt digiti, quasi manus hominis scribentis contra candelabrum in superficie parietis aule regie, & rex aspicebat articulos manus scribentis. Tunc facies regis commutata est, &

6. Gula, ebrietas, crapula.

Tribunal Christi. Liber I. Cap. IX.

109

est, & cogitationes ejus conturbabant eum, & compages re-
rum ejus solvebantur, & genia ejus ad se invicem collideban-
tur. Unde huic regi tantus pavor & terror? Ab unico
epistolio trium duntaxat vocalium: MANE, THECEL,
PHARES. Hoc epistolium ad omnes eos scribitur, qui
jam morituri citantur ad Judicium. Summa litterarum
hæc est.

MANE, Numeravit Deus regnum tuum, & com-
plevit illud. Vitæ tuæ dies ad ultimam usque horulam &
punctulum numerati & completi sunt. Arithmeticus
qui tibi & omnibus hominibus vivendi spatium per om-
nia omnino momenta adnumerat, & sententissimus est,
omnia in mensura, & numero, & pondere disponens, & consti-
tuens terminos qui præteriri non possunt.

THECEL, appensus es in staterâ. Hæc duas habet
lances, in unâ divinæ leges, in alterâ humanæ actiones
ponuntur, si hæc cum illis non conveniant, id libripens
non dissimulabit. Omnes actiones, in d & cogitationes
omnes improbæ velut adulterina moneta rejiciuntur.

PHARES, divisum est regnum tuum. Hactenus in
animum & corpus dominabaris, nunc partes istæ sejun-
gentur. Corpus tibi & vermibus, orco animus aut cœ-
lo assignabitur. Ergo dispone domui tuæ: in jus tibi
ambulandum, reddenda ratio, sententia expicienda est.

Scripturam hanc quæso sapius legamus, & vitæ bre-
vitatem attentius consideremus. Ab inferis clamant ca-
pti: Nos nati continud deservimus esse, in malignitate nostrâ
consumpti sumus.

§. VII.

Ergo sobrii estote, & vigilate, jam dies dicitur, jam di-
ca scribitur, ad Judicem jam vocamur.

Ebrietas vitiorum omnium periculosissimum vitium.
Nam si ebrius subito incursetur à morte, & ad Judi-
cium abripiatur, heu in recenti re, in ipsissimo scelere
deprehensus, quid Judici respondebit, æternæ mortis
reus! Idcirco Christus de Judicio futuro discens, il-
lud singularissimè monuit: Attendite vobis, ne forte graventur
corda vestra in crapulâ & ebrietate, & curis hujus vitæ,
& superveniat in vos repentina dies ista. Hinc illi sanctorum

pavidam clamores Clamat ad judicem Rex David: Non
intres in judicium cum servo tuo. Quacunque duxeris, prom-
ptus te sequar, Domine, pro te vinciri, verberari, morti
paratissimus, modò me in arcanum examinis conclave
non duxeris. Frustra preces, ductus est. Clamat Jobus:

Etiamsi habuero quippiam justum, non respondebo, sed meum ju-
dicem deprecabor. Clamat pro suis Ecclesia. Ante diem
rationis, donum fac remissionis. Hoc idem clamant
Ecclesiæ filii. Ne quando rapiat, ut leo animam nos-
tram: Ne forte tradat nos adversarius Judici: A timore

inimici eripe animam nostram. Clamat Chrysostomus:
Hominum judicia sæpe falluntur; sententia divina nec repre-
hendi unquam poterit, nec corrumpi. Clamat cum Jobo

Gregorius Præsul Romanus: Quid faciam cum surrexerit
ad judicandum Deus, & cum quaesierit, quid respondebo illi? An-
te diem rationis, donum fac remissionis. Hoc idem clamant
Ecclesiæ filii. Ne quando rapiat, ut leo animam nos-
tram: Ne forte tradat nos adversarius Judici: A timore

inimici eripe animam nostram. Clamat Chrysostomus:
Hominum judicia sæpe falluntur; sententia divina nec repre-
hendi unquam poterit, nec corrumpi. Clamat cum Jobo

Gregorius Præsul Romanus: Quid faciam cum surrexerit
ad judicandum Deus, & cum quaesierit, quid respondebo illi? An-
te diem rationis, donum fac remissionis. Hoc idem clamant
Ecclesiæ filii. Ne quando rapiat, ut leo animam nos-
tram: Ne forte tradat nos adversarius Judici: A timore

inimici eripe animam nostram. Clamat Chrysostomus:
Hominum judicia sæpe falluntur; sententia divina nec repre-
hendi unquam poterit, nec corrumpi. Clamat cum Jobo

Gregorius Præsul Romanus: Quid faciam cum surrexerit
ad judicandum Deus, & cum quaesierit, quid respondebo illi? An-
te diem rationis, donum fac remissionis. Hoc idem clamant
Ecclesiæ filii. Ne quando rapiat, ut leo animam nos-
tram: Ne forte tradat nos adversarius Judici: A timore

inimici eripe animam nostram. Clamat Chrysostomus:
Hominum judicia sæpe falluntur; sententia divina nec repre-
hendi unquam poterit, nec corrumpi. Clamat cum Jobo

Gregorius Præsul Romanus: Quid faciam cum surrexerit
ad judicandum Deus, & cum quaesierit, quid respondebo illi? An-
te diem rationis, donum fac remissionis. Hoc idem clamant
Ecclesiæ filii. Ne quando rapiat, ut leo animam nos-
tram: Ne forte tradat nos adversarius Judici: A timore

inimici eripe animam nostram. Clamat Chrysostomus:
Hominum judicia sæpe falluntur; sententia divina nec repre-
hendi unquam poterit, nec corrumpi. Clamat cum Jobo

Gregorius Præsul Romanus: Quid faciam cum surrexerit
ad judicandum Deus, & cum quaesierit, quid respondebo illi? An-
te diem rationis, donum fac remissionis. Hoc idem clamant
Ecclesiæ filii. Ne quando rapiat, ut leo animam nos-
tram: Ne forte tradat nos adversarius Judici: A timore

inimici eripe animam nostram. Clamat Chrysostomus:
Hominum judicia sæpe falluntur; sententia divina nec repre-
hendi unquam poterit, nec corrumpi. Clamat cum Jobo

Gregorius Præsul Romanus: Quid faciam cum surrexerit
ad judicandum Deus, & cum quaesierit, quid respondebo illi? An-
te diem rationis, donum fac remissionis. Hoc idem clamant
Ecclesiæ filii. Ne quando rapiat, ut leo animam nos-
tram: Ne forte tradat nos adversarius Judici: A timore

inimici eripe animam nostram. Clamat Chrysostomus:
Hominum judicia sæpe falluntur; sententia divina nec repre-
hendi unquam poterit, nec corrumpi. Clamat cum Jobo

Gregorius Præsul Romanus: Quid faciam cum surrexerit
ad judicandum Deus, & cum quaesierit, quid respondebo illi? An-
te diem rationis, donum fac remissionis. Hoc idem clamant
Ecclesiæ filii. Ne quando rapiat, ut leo animam nos-
tram: Ne forte tradat nos adversarius Judici: A timore

inimici eripe animam nostram. Clamat Chrysostomus:
Hominum judicia sæpe falluntur; sententia divina nec repre-
hendi unquam poterit, nec corrumpi. Clamat cum Jobo

Gregorius Præsul Romanus: Quid faciam cum surrexerit
ad judicandum Deus, & cum quaesierit, quid respondebo illi? An-
te diem rationis, donum fac remissionis. Hoc idem clamant
Ecclesiæ filii. Ne quando rapiat, ut leo animam nos-
tram: Ne forte tradat nos adversarius Judici: A timore

A met: Notum fac mihi Domine finem meum, & numerum
dierum meorum, quis est; ut sciam quid desit mihi. Horam
& momentum mei judicii nosse non cupio; scio enim
hoc te facere non solere, nec id mihi ut sciam expedire.
Sed agnoscam, ô Deus, vitæ vanitatem, vivam ut brevè
moriturus, conscientiam lustrum ut tibi judici paulò
post responsurus. Remitte ergo mihi, ut refrigerer priusquam
abeam, & amplius non ero.

Finio hoc caput cum geminâ præceptiunculâ. Pela-
gius narrat religiosum senem interrogatum à juve-
nitudo: Unde, Abba, cor meum tam durum est, ut nec
Deum quidem timeam. Huic senex promptè & inge-
nuè: Deum ideo non times, quia teipsum non increpas,
non arguis; Tibi ipsi omnia facillime credis: non corri-
petis à teipso. Hinc illa durities animi. Nosti pyram
omnium originem nostram fuisse lutum. Hinc toti pæ-
nè lutei sumus. At verò lutum hoc à sole vanæ Compla-
centiæ indurefcit. Hinc homo sibi placens, facile in saxum
obrigescit. Addidit senex: Memor esto quia te oportet
Deo ad Judicium occurrere.

En geminam & optimam præceptionem. Prima est, *Dua præ-*
Increpa, argue, judica teipsum, aliis benignus, tibi rigi- *ceptiones*
tus. Altera: Hoc secretum singulare Judicium assidue *ad Deum*
cogita. Omnipotentis & omnia inspicientis Judicium *timendum,*
non effugies.

CAPVT X.

Quæ potissimum Judicium istud mitigent; sen-
Quinam in ratione reddenda vitandi.

Experientiâ docemur verissimè dictum ab Annæo Epist. 6.
Philosopho: Homines amplius oculis quàm auribus cre-
dunt, quia longum iter est per præcepta, breve & efficax per
exempla. Multæ leges, morales res; exemplo instruere, ex-
peditum magisterium. Mofi Deus prolixum opus fa-
ciendum imperavit. Siqui nem tot vasa, tam variis ge-
neris, tot cortinas, tot candelabri partes, tot annulos, tot
tegumenta & velamina, tot alia utensilia fabrefieri di-
ctavit, ut humana memoria queri poterit ac dicere:

Quis infinita hæc præcepta retineat? Ergo iter brevius
ingrediamur. Ergo mi Moses, Inspice, & fac secundum
exemplar, quod tibi in monte monstratum est. Sic errantem
aliquis in viâ expeditissimè docet, si dicat: En præcun-
tes istos: tu eos sequere, non errabis.

Omnes quotquot vivimus, in viâ sumus ad Judi-
cium: viâ prorsus variâ, quædam malæ & avie, quædam va-
riæ. Hic consulti sumus, eos omnino sequi qui
viam bonam rectâque caritatis exactius tenuerunt. De
quo nunc plura.

§. I.

Ex omni numero qui præscâ sanctitatem claruerunt,
duo solum sidera quæ viam nobis ad Judicium si-
gnant, contemplantur. Huius princeps Jobus, & Rex
Hierosolymæus David divini tribunalis observantissimi
fuerunt. De seipso Jobus: Semper enim, inquit, quasi tu-
mentes super me fluctus timui Deum, & pondus ejus ferre non
potui. Quid enim faciam cum surrexerit ad judicandum Deus?
& cum quaesierit, quid respondebo illi? Significatissimè &
cui cõtem-
plator;

Cum rapax flumen insolenter auctum jam ruptis ag-
geribus, aut in vicinam planitiem excurrit, aut præceps
per saxa ruit: aut aquarum montem in domum invehit,
viator

K

viator qui obuius tendit, ineluctabilem moriendi necessitatem in oculis habet. Viam relegat? cursu superabitur ad flumine, & dum fugiet, comprehendetur. Hæc illac declinet? Ubique & undique aquæ. Contra flumen eat? præsentissima mors. Locus effugii nullus. Sic angoribus penè ante mortem exanimatur. Eadem est ratio, cum aut subitus imber & procellosa tēpestas, aut cataracta viatorem mediis campis deprehendunt, aut cum in mari decumani fluctus in navim se infundunt. Nusquam hic effugium; mors proxima est. Ita Jobus: Divini tribunalis horror, inquit, velut ingens aquarum mons contra me in caput meum devolvitur, quæcunque fugero, non effugiam; quidquid adversus aquæ impetum obmolitus fuero heu non effugiam: nihil auxilii, nihil spei, nihil consilii superest, non effugiam iudicium. Dei tribunal ineluctabile. Scio me Deo iudici sistendum, scio. Censorios Dei oculos & iudicium subiturus sum, scio. Sed heu nescio, quid iudicanti sum responsurus. Interea tamen tantò mitiorem sibi promittebat iudicem, quantò ipse in pauperes benignior fuisset & liberalior. Nam protinus adiungit: Si negavi, quod volebant, pauperibus, & oculos vidua expectare feci. Si comedi buccellam meam solus, & non comedi pupillus ex ea.

Judicem sibi mitiorem promittebat, quia benignior in pauperes fuisset. Ibid. v. 16. & seqq.

Psal. 17. v. 23. Psal. 17. v. 10. Psal. 118. v. 12. & v. 75. & v. 120.

Hæc assidua imminenti iudicii meditatio, & in egenos tanta liberalitas utique iudicem valde mitigarunt. Hebraeus rex David, iudicii divinum non minus formidans, imò in his ipsis cogitationibus assiduus: Omnia, inquit, iudicia ejus in conspectu meo. Iudicia Domini vera, iustificata in semetipsa. Memor sui iudicioſi tuorū à faculo Domine. Cognovi Domine quia aequitas iudicia tua. Conſige timore tuo carnes meas & iudicium enim tuum timui. Atque hinc David post primum lapsum cautissimus, vir secundum voluntatem Dei. Jugis divini iudicii memoria & metus ad illud sanctitatis cōmēn hunc regem exacerant.

§. II.

IN lege novà plurimi quamvis amicissimi Deo, ad divinum iudicium subeundum non perfunctoriè se parant. Hos indistinctè reſtemus.

Sanctorum varia ad iudicium præparationes. S. Francisci.

Psal. 141. v. 1. 2. & 8.

Franciscus Assisius est ad intumam cum Deo familiaritatem pervenerit, quo tamen purior ante suum iudicem staret, nudus nudà humo mori voluit, ut quā liceret, ipsius iudicis in cruce expirantis imitaretur exemplum. Idem beati Joannis Evangelium de Christo patiente sibi prælegi iussit. Dein ubi suis patientiam, paupertatem, obedientiam commendasset, psalmum centesimum quadragesimum primum recitare orſus est: Voce meā ad Dominum clamavi, voce meā ad Dominum deprecatus sum. Effundō in conspectu ejus orationem meam & tribulationem meam ante ipsum pronuntiō, &c. Educ de custodia animam meam ad cōsistendum nomini tuo: me expectant iusti donec retribuas mihi. Sub hæc verba in sui iudicis paternas manus se collocavit.

Ludovici regis Galliarum.

Psal. 5. v. 8. & 9.

Ludovicus IX. rex Galliarum Christiano millesimo ducentesimo septuagesimo, letali morbo correptus instituit ardentem hunc in modum precari: Fac nos Domine prospera mundi despiciere, & nulla ejus adversa formidare. Cumque sacerdos sacrum viaticum portecturus ex more quæreret: Num Christum Dominum præsentem cōderet? Cui rex: Credo, inquit, idque tam certā fide, ac si cum ante me cernerē eā formā quā calum ascendit. Sub luctam ultimam dixit: Ego autem in multitudine misericordie tue intraibo in domū tuam, adorabo ad templum sanctum tuum, in timore tuo, Domine, deduc me in iustitiā tuā. Ita feliciter ad iudicem suum migravit. En, Christiane, fac secundum exemplar, quod tibi monstratum est, in hominum paupertimo & regum potentissimo.

Refert Stobæus interrogatum Arimnestum, quid in vitā homini potissimum expediret? Bene mori, ait. Nil profectò exoptatis, quàm ad tribunal illud non impa-

ratum evocari, & brevi hoc transitu migrare in celum.

Arnulphus nobilis Flander à Bernardo Claravallensi Arnulphi si ad vitam religiosam non sine miraculo ductus, cum religioſi sub exitum vitæ, colico dolore infestaretur, jam Sacramentis munitus subito exclamavit: Vera sunt omnia, Domine Jesu, vera sunt, quæ dixisti. Erant, qui putarent eum vi morbi delirare linguā, & aliena loqui. At ille repetens eadem confirmabat verissimè à Christo promissum: Nemo est qui reliquerit domum, aut fratres, aut sorores, aut patrem, aut matrem, aut filios, aut agros propter me, & propter Evangelium: qui non accipiet centes tantum nunc in tempore hoc, & in saculo futuro, vitam æternam. Nec illud esse poterit irritum promissum: Qui vicerit, non deditur à morte secundā. Vincenti dabo manna absconditum.

§. III.

Verunt, sed Admodum pauci, qui profecturi ad iudicium, suaviter subiderent, bono Conscientiæ testimonio freti.

Priscus scriptor Gregorius Turonensis refert in beatæ Radagundis cōnobio Virginem, cui Disciola nomen, beati Salvii Abigenis Episcopi nepem singulari hac felicitate obisse. Cum in morbo cubaret, jamque ultimus & fatalis dies adesset, ægra velut revalescens suæ familiæ sororibus dixit: allevatum corpus sentio & à doloribus liberum. Ite meæ sorores, & sollicitudini vestra sparium date respirandi & ego quoque paululum quiescam. Abierunt ergo in agrotantis gratiam. Paulò post ad agram revivens viderunt eam passis in celum brachiis, hæc velut solam proloqui: Benedic mihi sancte, ac famule Dei excelsi. Ecce jam tertio fatigaris hodie mei causā. Cumque interrogarent quæ lectulo aditabant, ad quem hæc verba diceret? Nec verbulo respondit. Post breve temporis intervallum & loqui, & ridere cepit. Ita spe mitissima sententiæ læta transit ad iudicium. Exanime corpus pro more lotum tam niveo candore prænituit, ut antistita nullum reperire lin-teum potuerit, quod cadaveris candorem insolitum æquaret.

Cameracensis proepiscopus rem testatissimam recensens. Vidi, ait, matronam nobilem, quæ brevi post initum conjugium omnes voluptatum illecebras extreme cepit odisse, fastidians quicquid vanitatem aut petulantiam olebat. Nec verò unquam ridere visa est, nisi modeste & inter optimæ notæ homines. Domi velut ancillarum infima, vili habitu serviebat. Nec egre tulit maritus hanc suæ conjugis insolentem sanctimoniam. Non diu sanitas stetit tam pie femine. Morbo letali occupata, jamque morti proxima sine voce ac usu sensuum diu jacuit, diductis tandem oculis & calo sub-latis in lætissimum risum erupit, nil ulterius locuta. Ita feliciter, & ridendo adiit Tribunal. Amœna ridentis facies etiam in cadavere remansit. Idem Auctor: Hoc ipsum, inquit, ego meis oculis unā cum sacerdote spectavi, in pauperculæ mulieris tugurio. Hic innocens puerulus cum animam ageret, primò quidem visus est angust & torqueri, dein subito apertis oculis celum suspiciens, vultu, totòque corpore gestiebat risu tam valido concussus, ut extra domum ausiri potuerit. Nec dubitamus, inquit, qui hæc vidimus, quin singulari angelorum occurſu, exhilaratus sit. Nil conscire sibi, beatitudinis principium.

Adjungit scriptor: In morte quosdam & ruisse & cecidisse compertum est, dum scilicet futuras delicias occulto sensu prælibarent. Ex horum numero quidam in divi Dominici familiā Brugis fuit, vir doctus & sanctus. Qui graviter decumbens, quantò erat morti vicinior, tantò visus est esse lætior. Hunc sociorum unus non sine lacrymis rogavit, si quid solatii singularis à Deo acciperet, ne se celaret. Cui moribundus: Jam, inquit,

Greg. Turon. l. 6. hist. Franc. c. 29. iust. ubi plu. randa.

Thom. Cantipr. l. 2. m. i. rad. c. 50. v. 8.

Idem loco quem supra laudabimus. De pluribus, qui sub mortis rursu, Casarius l. 7. c. 53. & 54.

Tribunal Christi. Liber I. Cap. X.

III

quit, accepi, nam Dominum Jesum, judicem meum brevi adfuturum spero. Ego, ait alter, per hunc ipsum te rogo, ut si quod speras, videris, manu saltem nutu des signum. Faciam, inquit, ager, siquidem Dominus id permiserit. Ab hoc die tertia ingravescente jam morbo domestici accurrunt, & lectulo affliti spiritum migraturum Judici commendant. Dum precantur, en moribundus leniter attollit manum, & loquentem digitum in certum locum intendit, & voce quamvis debili ac fracta canere conatur: In Galilea Jesum videbimus, sicut dixit nobis, Alleluia. Dixit & ad Judicem laetus migravit.

A quos letari conveniret, cum ego tunc a laboribus transcam ad requiem. Hæc ubi dixit oculos clausit, & abiit ad Judicium. Mala mors, inquit Augustinus, putanda non est, quam bona vita precesserit.

Quod quidem in Ursino presbytero videre est. Hic beato Gregorio teste, post quadragesimum sacerdoti annum ad vitæ finem pervenit. Jamque proximus divino Tribunali, subito admirabili cum letitia proclamavit: Bene veniant domini mei bene veniant. Et unde hoc mihi, ut ad servulum infimum dignentur revirescere? Grates ago, maximas ago gratias. Jamque venio, venio; en adsum. Cumque hoc sapius ingeniarer, familiares, qui circumferebant, quæsierunt, quibus hoc diceret? At ille, Nunquid, ait, beatos Apostolos Petrum & Paulum non cernitis? Ad quos denuo conversus; Ecce venio, dicebat, ecce venio. Inter quæ verba felicissimo comitatu hoc stipatus, ad audiendum Judicem pervenit.

Addit Gregorius hæc ipsa verba; Plerumque contingit iusti, ut in morte sua sanctorum præcedentium visiones aspiciant, ne ipsam mortis suæ pœnalem sententiam pertimescant, sed dum eorum menti supernorum civium societas ostenditur, a carnis suæ copula sine doloris, & formidinis fatigatione solvantur.

Christus Dominus de isthoc ad Tribunal transitu nos sedulo commonefaciens; Ego vobis dico, inquit, facite vobis amicos de mammonâ iniquitatis, ut cum defeceritis, recipiant vos in æterna tabernacula. Mature ambiendi sunt amici Judicis, ut mitæ nobis sententiam exorent. Quâ monita verò ratione commodissime id fiat, Trismegistus meus docebit. In magnam profectò fiduciam eum jam judicandum erigent hi Judicis amici, si nobis eos maturis obsequiis conciliaverimus.

Imò ipse Juxta pronissimus est suis Judicii metum ac hortorem imminuere. Idcirco moribundis compluribusque spectabilem exhibuit, antequam eos in secretum examinis conclave duceret; Perinde si dixisset; Ego, mi moribunde, frater tuus & servator tuus sum, quamvis & Juxta tuus, officio mihi à Patre demandato. Non est quod nimium formides. Metuant & contremiscant hostes mei, Tu hæc tamen in amicorum, imò & fratrum meorum numero eras.

Nam in tribus maximè tuam mihi fidem probasti. Singularem in adversis patientiam conservasti. Deinde neminem judicasti, Sciebas enim hoc mei esse munus, & soli mihi jus gladii concessum. Denique voluntatem tuam in rebus omnibus ad voluntatem meam confirmasti, id saltem facere conatus es. Euge serve bone, Euge fidelis amice ac frater. Nunc quidem mortis tatis lege ad Tribunal meum evocaris. Sed animum erige, & mihi fide, non tam Judicem invenies, quàm Patrem.

Ita Christus Antonino Pavano in hymnum erumpenti, ita Thrasilla Gregorii Pontificis amica, ita compluribus aliis sub mortem visus est.

Anno millesimo octogesimo octavo Berengarius annorum prope nonaginta præfatus homo ingenii, & in Eucharistia mysterium singulariter contumax post tot libros contra ipsum scriptos, post tot congressus cum eruditissimos, post tot Concilia adversus eum coacta, demum ipso die Epiphaniæ Domini jam morti ac Judicio proximus, contumacia cedens & ad confessionem erroris adductus, non sine gemitu hæc verba pronuntiavit: Hodie apparebit mihi Dominus meus Jesus Christus, propter penitentiam, ut spero, ad gloriam; vel propter alios à me seductos, ut timeo, ad penam.

Observe Lector, ante Judicium errores revocandos, famam reddendam, ablata restituenda.

Sed priore lætior in jus divinum adiit Thirensis episcopus Felix, qui capite plectendus, cum jam duceretur, altâ voce sic precatus est: Domine Jesu, gratias tibi ago,

K 2

§ IV.

Elagius Græcus interpres refert senem religiosissimum in Scythi morbo fatali & ultimo confictum. Cumque non pauci lectulum morientis cingerent, & optimi patris imminenti obitu desererent, senex oculos insolito modo circumvolvens semel iterumque risit. Mirabantur qui adstant, atque etiam quærebant, cur stentibus ceteris solus rideret? His moribundus triplicem assignans causam: Ego, inquit, risi, quia vos timeris mortem omnibus communem, nemini non subeundam. Deinde risi, quia cum mortem timeatis, nihilominus vos parum sollicitè paratis ad mortem. Risi tertium, quandoquidem vos plorare cerno,

Tom. I.

Job c. 8.
v. 10. & 21.

Prov. c. 31.
v. 25.
Eccli. c. 1.
v. 13. & 19.

Valer. l. 3.
c. 2.

Plato monachorum mō-
nasterii Olympi
abhis post
gloriam cer-
taminis obitus
anno 811.
die 4. April.
de quo Cas.
Baron. to. 9.
Annotat.

Lib. de dis-
cipulis
Christi
c. 12.

Libro 71.
v. 12. apud
Isidori.
p. 612.

Cesar Ba-
ron. ad di-
citur annum
1088.

bi ago, quod ad annum quinquagesimum sextum ætate pervenerim. Jamque quatuor sunt, quæ me plurimum solentur; Veritatem prædicavi, sacros codices non tradidi, virginitatem servavi, & nunc propter te cervicem securi præbeo. Justitiam ante judicium parat, cui curæ & cordi est, Veritatem amare, divini verbi conaciones frequentare, sui status pudicitiam tueri, mortem æquo & prompto animo tolerare. Huic tali homini Isaias optimè precatus: *Veniat pax, inquit, requiescat in cubili suo, qui ambulavit in directione sua.* Huic homini bene erit in extremis, hic ridebit in die novissimo, dicetque cum beato Ambrosio: *Mori non timeo, quia bonum Dominum habemus.*

Isa. c. 57.
v. 2.

§. V.

Lib. 4. dial.
c. 47.

Beatus Gregorius rem sibi compertissimam enarrans: Nonnunquam, ait, omnipotens Deus trepidantium mentes quibundam prius revelationibus roborat, ut in morte minimè pertimescant. Cur autem Deus quibundam sanctissimis viris horrorem iudicii non ademerit, ex eodem scriptore suo loco docebimus. Porro sic loquitur Gregorius: *Quidam mecum in monasterio vivebat Antonius nomine, qui quotidianis suspiriis ac lacrymis ad celestis patriæ voluptates anhelabat. Solebat autem studiosissimè divini eloquii verba meditari, non hauriende inde scientiæ, sed eliciendis lacrymis & animo ad celestia erigendo. Hoc enim agebat ut ubi mens ejusmodi meditationibus incaluisse, tantò promptius illis, quæ fluxa sunt, excussis, ad beatam illam patriam evoleret. Dum sacris his studiis inhæret, visus est sibi secundam quietem has audire voces: Paratus esto, migrabis brevi. At ille simplici candore: Non est, inquit, mihi viaticum ad hoc iter. Cui protinus responsum est. Siquidem de peccatis agitur: veniam iis dat Deus. Audiit hæc, nec tamen in metu esse desit. Eadem ergo vox sequenti etiâ nocte ad aures allapsa timentem ad subeundum iudicium incredibiliter roboravit. Quinto ab hoc die, jam multò quàm antea fidentiore animo ad Iudicem, uti erat monitus, migravit.*

Quemadmodum indolem equi ex capite, auribus, & ore nostri equitones censent & æstimaunt, ita iudicii huius ac sententiæ bonus aut malus exitus ab antea acta vitâ petendus. Constans virtutis studium, mite sequitur iudicium; Piam vitam, grata sententiâ; si religiosus fuit animus, Iudex erit benignus.

In ejus rei testimonium Hieronymus Platus, quæ ipse inter religiosos viros vidit & auditivè commemorans. Fuit unus aliquis, ait, cui cum denuntiatur esset, instare discessum, ingenti gaudio elatus, ter illum qui hoc denuntiabat, arctè complexus est. Alter cūnsidem audiisset, se scilicet ad Christum Iudicem vocari, quidquid infimè vocatur, ac penè jam consumptæ habuit, id totum collegit, & cum maximâ letitiæ significatione orsus est hymnum dicere, *Te decemur laudamus.* Alium etiam voce versiculum & Psalmis recitasse: *Latus in iis quæ dicta sunt mihi, in domum Domini vivimus;* & in ipso versu expirasse. Adhuc:

Psalm. 121.
v. 1.

Platus de bono status Religio. l. 2. c. 31.
fine.

Guilielmus Elsinthionius, gente & patriâ Scotus, sanguine, ingenio, virtute nobilis, penè adoleseens in Societatis familiam admissus est. Hic nondum exacto mense integro in leralem febrem incidit. In eo morbo ita se gessit ut incredibilem semper alacritatem & verbis, & vultu, ipsiusque factis præ se ferret, nec satiari posset agendis Deo gratias quod eo loci moreretur. Extremo fermè spiritu, cum in cubiculum confertim introeuntes videret, in hanc ipsam vocem erupit: O mortem, inquit, gloriosam tot Angelorum agminibus stipatam! Quin etiam ingenti letitiâ perfluitus: Non videris, inquit, non videris Angelos? simulque suam tutelarem Angelum compellans, aliquamdiu cum illo ita locutus

est, perinde si cum oculis intreretur. Ab hoc significatum sibi, aiebat, mitissimum fore iudicium. Quarente autem nescio quo, quâ formâ is Angelus tuleris foret, adolescentem quemdam, qui tum aderat, indicavit, cui similem censeret. Eâ mox dulcedine morientis spiritus perfundebatur, ut ipsum etiam corpus, quantumvis morbo & morte vicinâ fractum insolitis motibus super lectulo velut exiliens ac gestiens ageretur, non sine admiratione omnium, qui simile quid vidisse non meminerant. Subinde hic idem moribundus adolescens oculos post cervical reflectens ostendebat se aliquid ibi spectare, quo rîajorem in modum oblectaretur. Inter quæ gaudia repentè consistens, tanquam iustus Iudici jam locuturo attendere. Ita placidissimè sopitus ad Tribunal transit.

Rectè arbitror, ejusmodi mortem, diem Paschat, hoc est, transitus vocemus, quo ad immortalitatem transit animus, suo tempore laboris sui socium in gaudiorum societatem adsciturus.

§. VI.

Anno Christiano millesimo sexagesimo quinto Ferdinandus Magnus Rex Castellæ & Legionis virtute militari, & victoriis insignis, ipso die natalis Christi, morbo tentari cepit in templo: posttridie regio profus cultu ornatus, & aureâ coronâ redimitus Ferdinandi ad templum presulibus comitibus deferri voluit. Hic Magni reger se purpurâ, omnique regio cultu exuens, & è capite gemmarum diadema detrahens omnia simul in arâ reponi iussit, ut ita quæ à Deo accepisset, Deo restitueret. Post hæc lacrymis infusus templi pavimento se alternens, veniam noxarum supplex petiit. Ubi penitentia modum Episcopi struissent, cilicio indutus, & cinere aspersus, die tertiâ in eodè templo sanctè obiens suo se stitit Iudici, postquam annis quadraginta, mens uno, diebus undecim imperasset. Huic regi etiamnum incolumi diem obitus divus Isidorus prædixit.

Et ecce de his omnibus beati Pauli verissimum vaticinium: *Quorum finis erit secundum opera ipsorum.* Non potest malè mori, qui bene vixerit. In testem, alium produco regem.

Anno Christiano millesimo centesimo trigésimo sexto Ludovicus Crassus Rex Galliarum, cum annis triginta regno præfuisset, anno ætatis sexagesimo, ad impendens iudicium ita se comparavit, ut post largissimam in pauperes & templa distributam stipem, exomologestis sæpius iterarit, professionem fidei ediderit, Eucharistiam in viaticum sumperit. Quibus omnibus peractis, humi tapetem sterni, eumque in crucis formam cinere perpergi, & in eo se collocari voluit. Hoc habitu, hac animi corporisque præparatione suum Iudicem operiri voluit.

Satis abundè nos docent hæc hominum fastigia, tanti Principes, quâ præparatione, quâ reverentiâ summus Iudex sit adeundus, qui, ut Isaias loquitur, ponit in pondere iudicium, & justitiam in mensurâ. Et quis Regum aut Cæsarum dicet ei: *Indica mihi cur me ita iudices?*

Verum ut habeat uterque sexus, quibus cupiat per imitationem assimilari, quâ ratione feminae ad subeundum iudicium se parant, paulatim subiungimus.

Beata Paula, Romana, nobilissima matrona, quæ Hieronymus proxima, illud & Psalmis recitabat: *Domine, dilecti decorem domus tue. Quam dilecta tabernacula tua Domine; concupiscit & desit anima mea in arva Domini.* Cūque interrogaretur à Hieronymo, cur taceret, an aliquid doleret? Græco sermone respondit: Nil se habere molestiæ; quæ omnia sentire. Post obitum, & clausis oculis, quasi jam mortalia despiceret, illos eodè versiculos repetiit, sed voce tam gracili ac tenui, ut à circumstantibus vix audiri posset, digitumque

Caesar Bero.
anno 1065.
eodè
Spondanus
n. 4.
gis Castellæ
pia
mors.

Ludovicus
Crassi regis
Galliarum
mors de
vota.

Isa. c. 28.
v. 17.
Job c. 10.
v. 2.

Hieron. l. 1. c. 27.
circa finem
mibi p. 81.
Pl. 25. v. 8.
Pl. 83.
v. 1.

que ori admovent, crucis signum pingebat in labiis. Jamque spiritus deficiebat & anhelabat in mortem, animaque erumpere, ac suo sese Judici committere gestiebat.

O felix iter ad hoc tribunal, quod tantò securius, quantò promptius, & avidius suscipitur.

Elisabetha Ungari regis filia die mortis suae praedixit.
Et ex asse judicem Christum hancdem in pauperibus scripsit.
 Elisabetha illa Ungari Regis filia, illa omnium ege-
 norum mater laudatissima, diem mortis praecivit &
 praedixit. Ultimis diebus preter virum religiosum, cui
 conscientiam commiserat, & domesticas ancillas ne-
 minem admisit, ejusque rei rationem significantius ad-
 jungens. Ad tribunal judicis, ajebat, dicenda est caus-
 sa, absint cure mortales. Quo autem causam suam
 redderet meliorem, ipsum judicem ex asse hancdem
 in pauperibus scripsit; unicam eamque vilem vestem
 sibi tegenda retinuit. Ita sacris omnibus expiata ad va-
 dimonium venit. Anno 1231. Vide P. Mattheum Raderum
 tomo 1. Bavaria sancta in fine vite S. Elisabethae.

B. Melchitildis agnoscens suam culpam suspirat.
 Non multum absumpti pietate beata Melchitildis ad
 audiendam Judicis sententiam se disposuit. Nam cum
 ei anima jam paene in extremis labris haereret, nihilo-
 minus illud majori sensu quam voce identidem repe-
 tebat: Jesu bone, bone Jesu. Quibus verbis, quò aspi-
 raret, satis significabat.

Job. 5. v. 19. & seq.
 Tam bonae mentis hominem Jobus consolatione
 permulcens: In sex tribulationibus a, inquit, liberabit te,
 & in septima b non tanger te malum. In vastitate & fame
 ridebis: & bestias terrae c non formidabis. Et scies quòd pa-
 cem d habeat tabernaculum tuum. Ingredieris in abundantia
 e sepulchrum, sicut inferitur acervus tritici in tempore suo.

*Lb. 6. mo-
rel. c. 15.
int. & c. 6.
ante mod.*
 Quae praclare Gregorius exponens: Nos, inquit,
 in sex tribulationibus Dominus liberat, ne nos in septima
 malum tangat: quia per patientiam pietatis eruditionem, pra-
 sentis vite labore nos atterit, sed in adventu Judicis a verbe-
 re abscondit, ut tunc ad salutem certiores exhibeat,

Diabolus viventes blandiens decipit, morientes saviens rapit.
 quantò nunc nos flagella durius secant. Callidus autem ad-
 versarius, bestia terra dicitur, quia ad rapiendas mortis
 tempore peccatorum animas violentia crudelitatis effertur.
 Quos enim viventes blandiens decipit, morientes saviens ra-
 pit. Illi igitur terra bestiam morientes timent, qui Condito-
 ris sui potentiam viventes non timent. At viri sancti quia
 divina se formidini medullitus subdunt, omne in adversarii
 adventu pondus timoris abijciunt. Viventes timent Judicem,
 ne morientes metuant accusatorem. Quisquis igitur hostem
 modò blandientem non sequeris, cum in morte
 severum non timebis.

*a Per miseriam hujus vite, quae veluti sex hebdomadae dies continet.
b Judicii arcani. c Diabolus. d Vbi pax conscientiae, ibi omnia bona. e Sui nimirum tempore, non demersus in herba, non concu-
catus ante spem & gratiam, ut inauspicata aut damnata seges, sed
ut triticum jam maturum & plenum, quod tempore suo conditur in
horreum.*

§. VII.

*luc. Nider
Th. D. I. 2.
de formici
c. 2. seu ult.*
 Theologus & Ecclesiastes è divi Dominici fami-
 lia rem testatissimam narrans: Norimbergae, in-
 quit, Virgo fuit religiosissima, à fortunis quidem ege-
 na, sed dives virtutibus: victu ac vestitu vili sed pudici-
 titia & castitate singulari, & iis moribus, quibus ne-
 mo jure potuisset obrectare. Unum deerat, uti nihil
 ex omni parte beati, sed iduis conscientiae stimulis malè
 accipiebatur, hinc ad omnia trepidabat, in omnibus
 timida & anxiosa: & quod miserum, post omnem sui
 accusationem vix unquam sibi satisfaciebat, nescio
 quid latentium adhucavorum suspicata. Imò quod
 ejusmodi homines ferè solent, pleraque errata, no-
 xas letales interpretabatur. Sic animo semper egro ac
 saucio quietem nullam capiebat.

Miserum certè vivendi genus, sed non adeò peri-
 culosum, nam tales vix unquam gravius delinquant.
 Solà laborant partim ignorantia, partim dissidentia:
 procul ab his nequitia est. Adde autem virginem il-
 Tom. 1.

A lam hic conscientiae pavor viribus extenuaverat, ut
 macies corpus exederet, animum sollicitudo. Nec si-
 ne causa illi à delirio aut insaniam metuebatur. Illud
 tamen boni restabat: iis quibus conscientiam com-
 miserat non erat refractaria; obediebat utrumque,
 sed tristis & pusillanimitas. Ita morbus eam lecto deji-
 ciebat, vitae finis, & Christi tribunal immincebat. Hic
 subita mutatio deprehensa. Nam contra spem om-
 nium, triduo ante mortem adeo timor omnis & pu-
 sillanimitas eam infestare desit, ut conscientia illius
 jam tranquilla & serena nihil fluctuantis aestus reti-
 nuerit. Interrogabatur moribunda, an nihil amplius a Notem hoc
 conscientia obturbaret? Nihil, ajebat, jam Domino obsecro, bo-
 Jesu, cujus sanguine lota sum, plenissime fido. Ita omnes tot
 sacris omnibus curata mundo placidissime excecavit, & scrupulorum
 vadimonium suum obiit.

B Huic geminum Theologus, quem dixi, adjungens:
 Novi, ait, matronam nobilem & opulentam, Catha-
 rina de Westhausen audiebat. Hac conjuge Argen-
 torati mortuo, in Virginum religiosam familiam tran-
 siit. Nihil huic feminae virtutis censebatur deesse; nisi
 quòd perpetua conscientiae trepidatione laboraret, &
 quòd omnia timeret. Interim tamen prudentum viro-
 rum judicio se submittebat. Illud solum timebatur, ne
 ubi vita ad mortem & judicium declinaret, angores
 nimium aucti conscientiam mole sua obruerent. Sed
 contra prorsus evenit. Nam Catharina divino Tribu-
 nali jam propinqua omnem laborantis conscientiae pa-
 vorem in lætitiā inmutatam sentiens: Noctis, ajebat,
 quantos pavores, egritudines, ac fluctus conscientiae
 passa sum. Nunc optimus Deus quietem dedit ab om-
 ni angore ac mortis tor sollicitudinum. Divinae Vo-
 luntati penitus acquiesco. Conditoris mei gratia me
 totam committo: Fido Deo. Jamque sacro viatico in-
 structa, fiducia plena in manus Judicis animam efflavit.

C Vociferatur olim perversus Balaam, & ardentem
 optans: Morietur, inquit, anima mea morte justorum, &
 fiant novissima mea horum similia. Frustra, mi Balaam,
 frustra haec optas, infecundum & inane hoc votum est.
 Tu potius, si serio agis, vociferare opta: Vivat ani-
 ma mea vitā justorum, & fiat initium ac progressus
 meus horum similis. Vis mori cum justis? cum justis
 & vive. Non moritur Roma, qui Romae non vixe-
 rit. Si Bernardo credimus, arcanum illud judicium ne-
 mo feliciter adit quàm peregrinus, mortuus, crucifixus. Ex-
 plicamus haec paucis.

Peregrinus viā regiam incedit, non hac aut illac otiose
 declinat; si forte jurgantes viderit, non attendit, si nus-
 choros agitant, transit, quia peregrinus est, nec ad
 se ista spectare censet. Ad viā terminum, ad patriam
 suspirat, eò properat, victum ac vestitum viliorum cu-
 rat, nec aliis vult onerari. Huic in votis est mori. Dum 2. Cor. 6. 5.
 sumus in corpore peregrinamur a Domino.

Sed peregrino melior est Mortuus, qui possit dicere: 2. Mortuus
 Vivo ego, jam non ego, vivit verò in me Christus. Ad cate- Galat. c. 2.
 ra omnia sum mortuus, haec non sentio, ista non at- v. 20.
 tendo, illa non curo: si quae verò sunt Christi, haec
 me vivum inveniunt & paratum. Hic non mori solum
 optat, sed jam mortuus est, nec aliud curat, quàm
 dignè coram iudice apparere. Ita mortuus optimè ad
 judicium viā graditur.

Sed hac ipsa melior est ea quā Crucifixus ad judicem 3. Crucifi-
 xum tendit. Hic de cruce vociferatur cum Pau- xus.
 lo: Mihi absit gloriari, nisi in cruce Domini nostri Jesu Chri- Galat. c. 6.
 sti, per quem mihi mundus crucifixus est, & ego mundo. Non v. 14.
 solum mortuus, sed & crucifixus sum mundo, ego il-
 li, & ipse mihi. Omnia quae mundus amat, mihi crux
 sunt; laudes, divitiae, voluptates, honores, & quidquid
 mundo pretiosum est, mihi lutum est; quia mundus, ut
 lutum, calcat, haec ego amplector & osculor pronissimo
 affectu, imò verò & glorior in cruce Domini, juncun-
 dum

dum est mihi pro Christo pati; molo jam crucifigi, A
quàm angelorum choris inseri, *Quoniam propter te, Do-*
mine, mortificamur totà die.

Num ille primo & secundo non superior est? Nam peregrinus subinde minùs memor patriæ, curiosiore aspectu aut colloquio retardatur, ut tardius aut penitus non perveniat, quo destinatum ducebat iter: Mortuus nec blanda curat, nec aspera; neutris moveri se sinit, quia neutra sentit. At verò crucifixus, mundi blandimenta odit ac rejicit; injurias omnes & quidquid asperi ac duri sentit, hilariter excipit, constanter tolerat; crucifixo Domino quàm simillimum fieri, primum honorem reputat; pro Christo, cum Christo crucifigi inter beneficia numerat. Hic vir, hic est qui lætus & fiducia plenissimus ad Judicium velut ad triumphum properat. *Serm. 7. de Quadragesima. sit positus, & studeamus proficere de die in diem. Ad Judicium nemo securius festinat, quàm qui quotidie, quavis hora ad illud se preparat.* B

LIBER II. CAPVT I.

Theodorus, juvenis Ægyptius, Æternitatis & Judicii arcanum animo pertractat, & reddendæ rationi se parat.

Ic at quantulum post priora tam seria pau- semus, Lector, & animum curis tam arduis remittamus. Vericulos misceamus non eos teretes ac venustos, nec murice Venulino nitidos, sed calamo volante scriptos, & impetu potius effulos, quàm morosè naros. Eo autem animo hic misceantur, ut si quid priora peperissent tediis abstergant, C & unà Judicii secreta memoriæ altius infigant.

In Æternitatis parte primà, mentionem fecimus Theodori Juvenis Ægyptii. Hic Æternitatem animo sic combibit, ut facultatibus, patriâ, parentibus, rebusque omnibus valere jussis, se Christo servum traderit. Hunc ipsum Theodorum denuo hic sistimus. Sed alia atque alia secum animo agitantem: Prius illum Æternitas eò adiecit, ut vinculis omnibus feliciter ruptis, ad vexillum crucis expedito cursu evolare destinaverit. Nunc majora meditatur & altiora. Jam agebat ipse secum, servus Christi sum, certè animo, sed nondum beatus sum: Theodore torrens superandus gestat, torrens periculosus & rapax. Moriendum est. Hanc larvam non timere pridem didici. Sed timeo graviora. Ad Judicem mors trahit, Tribunal Christi, Judicium divinum mortem excipit. Et hoc est quod membris omnibus contremisco. Mori non metuo: quid enim? è carcere tam molesto liberari cur abnuam? At verò D Judicari, & quidem à Judice omniscio, hic ille torrens est profundissimus. Ah Theodore, quomodo trajiciemus? natando an navigando? quis monstrabit viam? *Apoc. c. 14. v. 13.* quis comitabitur? Oraculum nostri: *Opera illorum sequuntur illos.* Judicia humana frigent sepius, divina heu nimium & semper calent. Inter omnia mortalium negotia, nullum tam serium est, atque de totius vitæ dictis, factis, & verò etiam cogitatis omnibus vel minimis rationem reddere, & stare reum (quis enim hic innocens?) ante Judicem vitæ mortisque Dominum. Inter homines agere & humanis fordibus non inquinari vix hominis est, sed Angeli.

Hoc cogitationum æstu Theodorus incalefcens, ita sibi superis se cepit canere:

Æternitas, Æternitas!
Æternitas amata!

Plus centies, plus millies
Æternitas beata!
Amor tuus me languidum
Versatque dividitque:
Ah! mens amore deficit,
Amore cor liquefcit!
Nam falsa mundi gaudia
Vanissimæque curas
Quis nescit esse somnia,
Merissimæque nugas?
Quid me juvabunt, maximâ
Glaucissimæque curâ
Si consequar quæ diligo
Mundi voluptuosas?
Nihilque curem sanctius
Quàm totus esse Mundi,
Corpusque quovis fosculo,
Et mollius roseto
Tractavero, dum splendeat
Aurorque purpuræque
Manus ebur si jaspide,
Accendo vel pyropo:
Vel dente structos erigo
Eburneo capillos,
Curæque lac corallinis
Ut fluctuet labellis;
Quid me juvabit Perficis
Si crescat arca gazis?
Quid proderit si gaudiis
Risique molliore
Exæstuem? cras lugubri
Mutanda læta casu:
Fiam licet vastissimi
Potens monarcha Mundi:
Nostrisque prono vertice
Fasces adoret Orbis.
Nostris feret de fascibus
Mors falce sævâ mensem.
O falsa mundi vanitas
Vale, vale perenne!
Valete quæ caduca sunt,
Æternitas perennat.
Hanc mille votis quærato,
Suspiriisque mille.
Nec abstrahat doloribus
Furoribusque mille.
Non horreo vel milites,
Strictosque pugiones;
Truces ruam per milites,
Feros ruam per hostes;
Et hostium per spicula
Stansque per sarissas.
Si vulneror, tum vulnus est
Amoris, haud doloris:
Nec horreo sic faucibus
Unum vel esse vulnus;
Laus pulchrior, laus amplior
Est amplior cicatrix.
Amore si me vulneret
Æternitas amata,
Plus centies, plus millies
Æternitas beata.

Dum hæc ab alto fundit pectore Theodorus, adfunt famuli Philemon & Stasimus, herilem filium quærentes, Horum alter Stasimus:

Sanè, inquit, plus paulò hodie adbibì, quippe nunc hunc in latitiâ degere diem deceat, quem Ægyptus tota habet genialem. Vivamus. Erit, cum habebimus adhuc agere satis.

Sed ego: Scin' tu, Theodoro quid factum sit nostro? ubique quæritur, invenitur nusquam.

Quærat